

Üniversite Sempozyumu

18 MAYIS 2024
İSTANBUL

**İSTANBUL
TABİP ODASI**

**TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ
UZMANLIK DERNEKLERİ
EŞGÜDÜM KURULU**

Sempozyum Onursal Başkanları

Dr. Arzu Yorgancıođlu

Dr. Çađatay Güler

Dr. Maide Çimşit

Dr. Zeki Kılıçaslan

Sempozyum Başkanları

Dr. Ayşegül Bilen & Dr. Osman Elbek

Sempozyum Sekreteri

Dr. Ertuğrul Oruç

İstanbul Tabip Odası Genel Sekreteri

Organizasyon Komitesi

Dr. Ayşen Yavru

Dr. Bülent Önal

Dr. Dilaver Kaya

Dr. Ejder Yıldırım

Dr. Kaya Akan

Dr. Özgür Kasapçopur

Dr. Raşit Tükel

**Davet Edilen / Temsil Edilen
Katılım Sağlanan Kurumlar**

Acıbadem Altunizade Hastanesi
Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Bilgi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü
Bilim Akademisi
Çocuk Acil Tıp ve Yoğun Bakım Derneği
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Uzmanları Derneği
Infectious Diseases and Clinical Microbiology Dergisi
İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi
İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi
Türk Klinik Mikrobiyoloji ve İnfeksiyon Hastalıkları Derneği
Koç University İşbank Research Center for Infectious Diseases
Tıp Eğitimi Geliştirme Derneği
Tıp Eğitimi Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği
Tıpta Uzmanlık Kurulu
Türk Algoloji Derneği
Türk Anesteziyoloji ve Reanimasyon Derneği
Türk Cerrahi Derneği
Türk Farmakoloji Derneği
Türk Fizyolojik Bilimler Derneği
Türk Ortopedi ve Travmatoloji Birliği
Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi
Türk Tıp Eğitimi Derneği
Türk Toraks Derneği
Türkiye Acil Tıp Derneği
Türkiye Biyoetik Derneği
Ürolojik Cerrahi Derneği
Türkiye Psikiyatri Derneği
İstanbul Tabip Odası
Türk Tabipleri Birliği Uzmanlık Dernekleri Eşgüdüm Kurulu Yürütme Kurulu

İÇİNDEKİLER

AÇILIŞ KONUŞMALARI

08

Ayşegül Bilen

Sempozyum Eş Başkanı, TTB UDEK Yürütme Kurulu Üyesi

09

Ertuğrul Oruç

İstanbul Tabip Odası Genel Sekreteri

11

Şebnem Korur Fincancı

Türk Tabipleri Birliği Başkanı

12

AÇILIŞ OTURUMU

14

Akademi vs Üniversite

Olga Selin Hünler

Acıbadem MAA Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi

19

Türkiye’de Bilim Yapmak

Önder Ergönül

Uzmanlık Dernekleri Eşgüdüm Kurulu Yürütme Kurulu Üyesi

24

Geleceğin Üniversitesi

Ali Alpar

Bilim Akademisi

31

İLK OTURUM
AKADEMİK ÖZGÜRLÜK

32

Dünyada Akademik Özgürlük

Şevket Ruacan

Bilim Akademisi

37

Türkiye’de Akademik Özgürlük

Raşit Tükel

İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi

42

Bilim Felsefesi ve Toplum

Ferda Keskin

Bilgi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü

51

İKİNCİ OTURUM
TIP FAKÜLTESİ

53

2023 YÖK Raporu

Osman Elbek

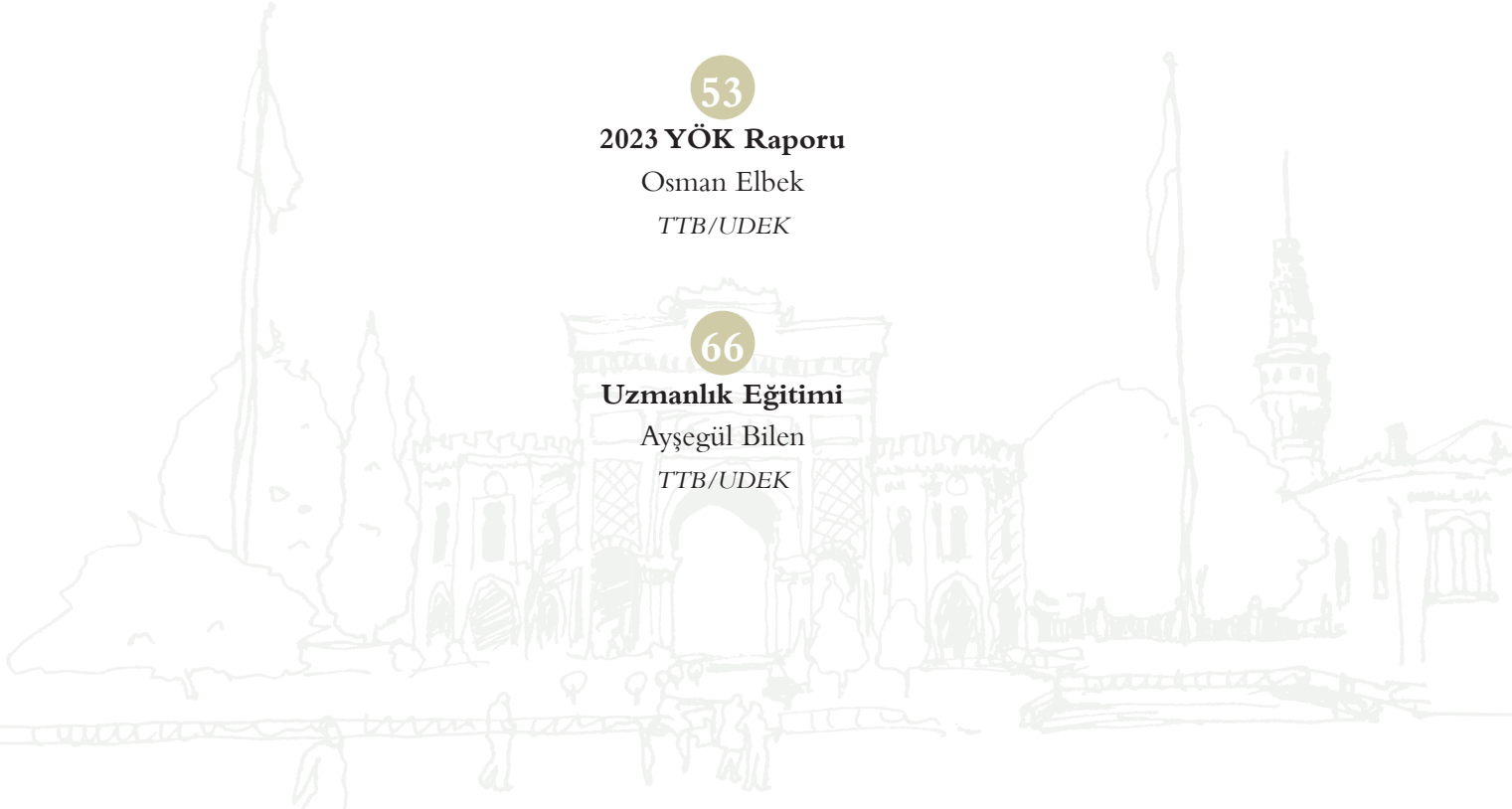
TTB/UDEK

66

Uzmanlık Eğitimi

Ayşeğül Bilen

TTB/UDEK

68

Uzmanlık Eğitime Uzmanlık Dernekleri Gözünden Bakış

Kaya Akan

TTB/UDEK Yürütme Kurulu YK üyesi

72

ÜÇÜNCÜ OTURUM ÖZLÜK HAKLARI

73

Kamu Tıp Fakülteleri

Serkan Yılmaz

Uzmanlık Dernekleri Eğitimi Kurulu Yürütme Kurulu Üyesi

78

Vakıf Üniversiteleri

Çağlar Çuhadaroğlu

Acıbadem Altunizade Hastanesi Eski Başhekim

84

Emekli Akademisyenler

Haluk Celaleddin Çalışır & Huri Özdoğan & Özdemir Aktan

92

FORUM

AKADEMİK GELİŞİM

94

Yan Dallarda Mesleki Gelişim

Aybike Günalp

Çocuk Acil Tıp ve Yoğun Bakım Derneği Temsilcisi

97

Temel Bilim Alanında Akademik Gelişim Sorunları

Ersin Yarış

Türk Farmakoloji Derneği Temsilcisi

101

Cerrahi Alanda Akademik Gelişim

Mehmet Demirhan

Türk Ortopedi ve Travmatoloji Birliği Derneği Temsilcisi

106

Akademik Gelişim ve Savunuculuk

Çağlar Çuhadaroğlu

Türk Toraks Derneği Temsilcisi

109

Liyakat Sorunu ve Akademik Tükenme

Ejder Akgün Yıldırım

Türkiye Psikiyatri Derneği Temsilcisi

114

Akademik Gelişememenin Toplumsal Bedeli

Bülent Kılıç

Halk Sağlığı Uzmanları Derneği Temsilcisi

118

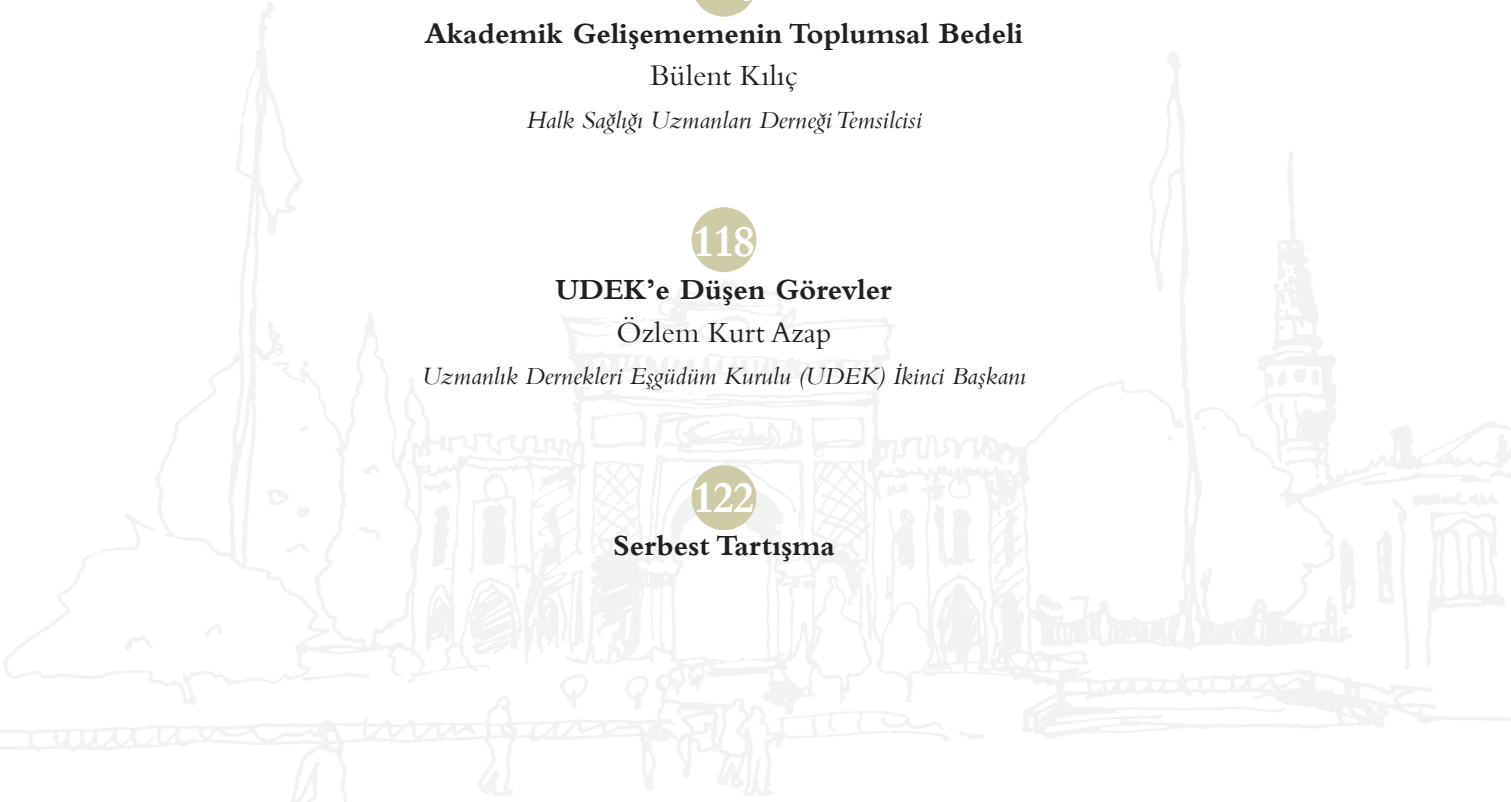
UDEK'e Düşen Görevler

Özlem Kurt Azap

Uzmanlık Dernekleri Eşgüdüm Kurulu (UDEK) İkinci Başkanı

122

Serbest Tartışma

Ayşegül Bilen

Sempozyum Eş Başkanı, TTB UDEK Yürütme Kurulu Üyesi

Değerli sempozyum katılımcıları Türk Tabipleri Birliği (TTB) Uzmanlık Dernekleri Eşgüdüm Kurulu (UDEK) bünyesinde İstanbul Tabip Odası (İTO) iş birliği ve siz değerli uzmanlık derneklerinin katkı ve katılımlarıyla birlikte gerçekleştirdiğimiz “Üniversite Sempozyumu”na hoş geldiniz diyorum.

Bu sempozyumu düzenlerken iki hedefimiz vardı; birincisi üniversite kavramına tarihsel bir bakış açısıyla bakmak. Dünden bugüne ne oldu gözden geçirmek istedik. Bir diğeri ise her alanda özgürlüklerimizin kısıtlandığı gibi akademik alanda da ciddi kısıtlamalarla, bilginin değersizleştirilmesiyle karşı karşıyayız. Bu nedenle akademik özgürlüğün önemi, bağımsız bilimsel çalışmaların önemi, eğitim ve bununla birlikte tabii ki özlük haklarımızla ilgili durumları gözden geçirmek ve en sonunda da sizlerden gelecek çözüm önerileriyle birlikte bir yol haritası oluşturmak istiyoruz.

Sempozyumu elbette biz tek başımıza yapmadık, bir organizasyon komitemiz vardı. İsimlerini buradan okumak istiyorum: Ayşen Yavru, Bülent Önal, Dilaver Kaya, Ejder Yıldırım, Kaya Akan, Özgür Kasapçopur ve Raşit Tükel’e teşekkür ediyorum. Özel bir teşekkürü Özgür Kasapçopur’a yapıyorum. Kendisinin İzmir’de kongresi olmasına rağmen oradaki konuşmasını online yaptı ve bizim sempozyumumuza katıldı. Kendisine özel teşekkürler.

TTB UDEK Başkanı Prof. Dr. Orhan Odabaşı ufak bir sağlık sorunu, Dr. Özlem Azap ise uçağının gecikmesi nedeniyle katılamıyor. Bu yüzden benim yaptığım bu açılış konuşmasını da TTB UDEK yürütmesi adına kabul etmenizi rica ediyorum.

İstanbul Tabip Odası Başkanı Prof. Dr. Osman Küçükosmanoğlu da yurt dışında olduğu için açılış konuşmasını İstanbul Tabip Odası Genel Sekreteri Dr. Ertuğrul Oruç ve Türk Tabipleri Birliği Başkanı Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı yapacak.

Ayrıca İstanbul Tabip Odası’na bize sunduğu imkanlar dolayısıyla teşekkür ediyorum. İstanbul Tabip Odası Yönetici Sekreteri Nilgün Uzun Uluocak ve teknik ekibine, sekreteryaya çok teşekkür ediyorum. Ayrıca TTB’den de UDEK sekreteryasına bakan Özkan Aslan’a ayrı ve özel teşekkürlerimi sunuyorum.

Keyifli ve verimli bir sempozyum olmasını diliyorum.

Ertuğrul Oruç

İstanbul Tabip Odası Genel Sekreteri

Değerli hocalarım, değerli meslektaşlarım. Hepinizi çiçeği burnunda yeni seçilen İstanbul Tabip Odası yeni yönetim kurulu adına saygıyla selamlıyorum.

Bugün akademiye, üniversiteyi ve sağlığı konuşacağız tabii ki de. Biz İstanbul Tabip Odası ve Türk Tabipleri Birliği olarak vurguluyoruz; ülkenin içinde bulunduğu hal ve ahval sağlığı ve akademiye etkiliyor elbette. Bu da iyi bir hal değil tabii bizim tespitimize göre. Siyasal, sosyal, ekonomik tüm problemler akademi ve sağlığı da etkilemiş durumda.

Takip etmişsinizdir. İktidarın son yirmi yılda uyguladığı, -yirmi yılı da aştı aslında- politikaların bir sonucu olarak tamamen kendi sorumluluğunda olan sorunlarla çeşitli baş etme yöntemleri geliştirdiğini görüyoruz. Her zamanki gibi biz hekimleri hedef almış durumda, biz hekimler üzerinden çözmeye çalışma hamleleri yapmakta aslında. Bakanın kendi ağzıyla, bir yılda 850 milyon polikliniğin yapıldığı, acillerde 150 milyon hastanın bakıldığı, yani yaklaşık nüfusun iki katı kadar hastanın bakıldığı, TTB ve kamuoyundan kaçırılan “Beyaz Kod” verilerini bilmediğimiz ama çok fazla sağlıkta şiddetin arttığı, hekimlerin daha tıp fakültesindeyken bu ülkeden ümidini kesip yurt dışında kariyer arayışlarına girdiği, eğitimlerine oralarda devam etme planları yaptığı tükenmişlik içinde bir sağlık sistemi ve akademiyle karşı karşıyayız.

Ben açıkçası bugünkü toplantıyı bu anlamıyla da çok değerli görüyorum. Burada bulunan ve ekranları başında bizi izleyen değerli hocalarımız, eğitime önem veren, bunu dert edinen, 850 milyon poliklinik yaparken o arada nereye sıkışırsa o eğitimi vermeye çalışan, ayrıca bizi izleyen yine tıp fakültesi öğrencileri, tıpta uzmanlık eğitimi öğrencileri yine bu sağlık ortamında eğitim almak, iyi bir akademiye akademisyenlik yapmak adına bu sempozyumu izliyor ve takip ediyor. “Biz daha iyi neler yapabiliriz” diye düşündüklerine eminim. Bu anlamıyla ben İstanbul Tabip Odası adına böyle bir sempozyuma ev sahipliği yapmaktan gurur duyuyorum. Çok sevinçliyim. Umarız buradan çıkan sonuçlar, tartışmalar daha iyi bir akademiye vesile olur.

Ben hepimize şimdiden emeğiniz için teşekkür ederim, saygılarımı sunarım.

Şebnem Korur Fincancı

Türk Tabipleri Birliği Başkanı

Sevgili meslektaşlarım, değerli dostlar.

Öncelikle Uzmanlık Dernekleri Eşgüdüm Kurulumuza teşekkür etmek istiyorum. Çünkü çok önemli bir alanda bizim uzun zamandır konuşmaya gereksinimimiz vardı ve bu gereksinimi hep önümüze koymakla birlikte başaramamıştık. O yüzden yeni Uzmanlık Dernekleri Eşgüdüm Kurulu Yürütmesi'ne ayrı bir teşekkür borçluyuz. Tabii İstanbul Tabip Odası'na ev sahipliği yaptıkları ve gönülden destek olarak bizi buluşturduğu için.

Üniversitenin sorunları arşı aşmış durumda. 20 yıl önceydi. Bir tıbbi belgeleme... Bir sendika başkanının işkencede öldürülmesi sonrası hazırladığım rapor nedeniyle bu ilin Valisi "Sözde işkence" ifadesini kullanabilmişti, İçişleri Bakanı "Atın o kadını üniversiteden!" demişti, rektörümüz de beni görevden almıştı. Üniversite budur. Tabii o zaman yargı araçsallaştırılmamıştı açtığımız davalarla geri dönme olanağımız olmuştu ve devam etmiştik.

Aslında üniversite sözcüğünü tarihi anlamda düşündüğümüzde "tek söz" demek. Tek söz olabilir mi? Söz ne kadar çoğaltılırsa ne kadar tartışılırsa ve o tartışılanlar üzerinden bilimsel bilgiye, doğruya yadsımlarla, olumlama ile ulaşılabilirse bilim olur. Ve bilimsel bir ortam olabilir. Belki adımı düşünmeliyiz. Çoklu söz anlamında söz kurmalıyız. Evet 20 yıl önce ben de o monasterylerden, üniversitelerden yola çıkarak çok sözlü, çok sesli, çok renkli üniversiteler hayal etmiştim. Üzerinden yıllar geçti ve bu arada üzerinden 8 yıl geçmiş bir başka sözün sekteye uğramasıyla karşı karşıya kaldık. Binlerce meslektaşımız bir gecede, 1 Eylül 2016 tarihinde başlayan ve aylar boyunca devam eden ve kanun hükmünde olduğunu iddia eden kararnamelerle ihraç edildi. Kimi FETÖ'cüydü, kimi Kürt'çüydü, kimi Parti Cepheli'ydi... Herkesin bir lakabı, bir örgütü vardı. Üniversite ne kadar ses çıkarabilirdi, söz kurabilirdi mi? Biz meslek örgütü olarak ne kadar ses çıkarabildik? Bir dayanışma kurduk meslek örgütümüzde, özellikle meslektaşlarımızın desteklenmesi, yalnız kalmaması için önemli adımlar da atabildik. Diğer alanlarda çalışan öğretim üyeleri, akademisyenler mesleklerini yapamaz duruma gelirken en azından bizim meslektaşlarımızın mesleklerini yapabilecekleri alanlar oluşturabildik. Bu çok kıymetliydi ama bunun ötesine geçmek gerekiyor. Bu yüzden "Nasıl bir üniversite istiyoruz?" sorusunun yanıtını bulmak çok kıymetli diye düşünüyorum. Zira geldiğimiz yerde ikisi pasif yüz otuz tıp fakültesi var Türkiye'de kurulmuş. Çalışıyorlar mı, tıp fakültesi niteliği taşıyorlar mı? Neredeyse yarısının hastanesi yok, hastanesi olmayan tıp fakülteleri. Sağlık Bilimleri Üniversitesi adı altında kurulanların temel tıp bilimleri yok.

Meslektaşlarımız yazıyorlar; tıp fakültesinde bütün temel bilimler öğretim üyeleri, veterinerlikten, biyolojiden mezun. Bir tıp perspektifi yok, bazılarında hani belki fizyoloji hocalarımız vardı, biyoloji mezunu ya da farklı dallardan mezun. Örneğin farmakoloji, hani klinik farmakolojiyi hekim olmayan birinin anlatıyor olması zaten içselleştirmede ve çalışmadığı bir alanı kapsıyor

anlamına geliyor. O yüzden gerçekten çok ciddi sorunlarımız var. Üniversitelere gelince iki yüz sekiz üniversite olmuş Türkiye’de. Bu kadar üniversiteye ihtiyacımız var mı? İlçelere üniversite açılıyor, çünkü herkes üniversite mezunu olmak istiyor. Üniversite mezunu olunca sınıf atlanacağını ve işçi sınıfının çeperinden çıkılacağını varsayıyorlar. Oysa hepimiz emeğiyle geçinen insanlarız, kimse üretim araçlarına sahip değil. Olsa olsa prekarya olabiliriz yani güvencesiz işçi sınıfı olabiliriz ki daha tehlikeli. O yüzden sınıf bilinciyle, alanımızın bilimsel bilgisiyle üniversiteyi yeniden konuşmaya ihtiyacımız var.

Meslek örgütümüz bu konuda hep öncü, ön açan oldu. Çok uzun yıllardır -ki İskender Sanyek hocam burada. Kendisi uzun yıllardır üniversitenin geliştirilmesi için çok emek vermiştir. Sevgili Raşit Tükel 90’larda Uzmanlık Eğitimi Çalışma Grubu’yla başlayan çalışmalarını bugüne kadar bütün meslektaşlarımıza taşımıştır. Her birinin emeğine sağlık diyorum. - gelenekten geleceğe yeni bir üniversite var etmeliyiz, diyorum. Daha birkaç gün önce Gaziantep Üniversitesi’nde LGBTİ+ bir müzik grubunun yaptığı müziğin LGBTİ+’ları desteklediği gerekçesiyle konseri yasaklandı. Utanç vericidir. Bir üniversitede cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimi nedeniyle insanların dışlanıp müzik grubunun engellenmesi. Bir başkası kendi içimizden bir meslektaşımızın KHK ile ihracı ve ardından çekilen belgesel “Kanun Hükmü” bütün illerde birer birer yasaklanıyor, polis yığıyorlar. Evet devletin zor aygıtı ile aşkın devlet haline dönüştüğü günlerden geçiyoruz. Ben umuyorum ki, geçmişe özlem olacak ama, aydınlanma çağının devleti, denetleyebildiğimiz, sınırlayabildiğimiz ve bilimi güçlendirebildiğimiz günler gelsin, diyorum.

Elinize, yüreğinize, emeğinize sağlık.

AÇILIŞ OTURUMU

Oturum Başkanları:

Bilim Akademisi & Türk Fizyolojik Bilimler Derneği

Akademi vs Üniversite

Olga Selin Hünler

Acıbadem MAA Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi

YÖK Raporu 2023

Osman Elbek

Uzmanlık Dernekleri Esgüdüm Kurulu Yürütme Kurulu Üyesi

Geleceğin Üniversitesi

Ali Alpar

Bilim Akademisi

Canan Atılğan

Bilim Akademisi, Moderatör

Değerli hocalarım hoş geldiniz. Çok değişik bir şey bu benim için. Alandan değilim. Ben Bilim Akademisi başkanlığı yaptım iki üç hafta öncesine kadar. Şu anda yönetim kurulunda devam ediyorum. Bilim Akademisi bugünkü sempozyumun destekçisi. Osman hocam davet ettiğinde Bilim Akademisi'ni kısaca tanıtmamı istedi.

Bilim Akademisi; bilimsel liyakat, özgürlük, dürüstlük ilkelerini bağımsız bir sivil toplum kuruluşunda sürdürmek, örneklemek, tanıtmak üzere 2011 yılında kuruldu İstanbul'da. Bütün dünyadaki saygın bilim akademileri gibi hükümetlerin politikalarından bağımsız olarak bilimsel liyakat, özgürlük ve dürüstlük ilkelerini gözeterek ilerliyoruz. Bağımsız bilim akademisiyiz Türkiye'nin. İçinde ve etrafında Türkiye'nin önde gelen başarılı bilim insanlarını bir araya getirerek farklı bilimsel yöntem, gelenek, usul, bunların değişimini, evrimini takip etmeye çalışıyoruz. Ve her saygın akademi gibi bilimin ruhunu temsil etmek ve yaşatmak için varız.

Bilim Akademisi kurucuları bu niteliklerini kaybeden TÜBA'dan ayrılarak Bilim Akademisi'ni kurdular. Bugün de konuşmacılar ve dinleyiciler arasında Bilim Akademisi üyeleri var. 2015 yılından bu yana "Akademik Özgürlük Raporları" yayınlıyoruz. Türkiye'de o akademik yıl içinde yapılmış akademik özgürlük ihlalleri ağırlıklı oluyor maalesef. İyi ve kötü her şeyi takip etme ve hukukçu bakış açısıyla bunları raporlamaya özen gösteriyoruz. "Türkiye'de Yüksek Öğrenim Alanının Yeniden Yapılanması Çalıştayı"na destek olduk, 30 Haziran-1 Temmuz 2022'de. Taner Bilgiç burada, onun öncülerindedir. Kendisi de takip ediyor bu konuları, onun için çok mutluyum sizlerin de burada belki tıp bakış açısı özelinde ama genel olarak buna bakıyor olmanıza. Orada altı konuya odaklanmıştık. Üç üniversitenin dış, üç üniversitenin iç ilişkileriyle ilgili. Dışarıyla ilgili idari, mali, akademik özerklik konusu üzerinde durduk. Bu rapora univ-forum.org adresinden ulaşabilirsiniz.

Kurum içindeyse; akademik ve idari yönetim nasıl olmalı, kalite güvencesi ve performans nasıl olmalı, akademik değerleri nasıl takip eder, geliştiririz üzerinde hep şeffaf, hesap verebilir ve denetlenebilirliği göz önüne alarak bir rapor oluşturduk. Bunlar belki sizin çalışmalarınıza da destek olacaktır, takip etmenizi önermek isterim.

Olga Selin Hüner hocamızı "Akademi Üniversiteye Karşı" konuşması için alıyoruz kürsüye.

Akademi vs Üniversite

Olga Selin Hüner

Öncelikle çok teşekkür ediyorum. Burada olmak benim için çok büyük bir heyecan. Çünkü ben bir sosyal bilimciyim ve TÜBA'ya da çok minnettar bir akademisyen olarak çünkü benim doktora bölümündeki bursum sayesinde belki de benim için çok yeni bir hayat başlamış oldu. Ben de bu teşekkürümü yapmadan geçmek istemedim.

Bugün çok da zor bir görev kaldı bana. Ben iki kocaman kavram üzerine “akademi” ve “üniversite” üzerine nasıl bir çerçeve çizerek başlayacağım? Dilimizde birbirinin içine geçmiş iki kavram olmakla birlikte tarihsel izlekleri iki ayrı hikâye anlatıyor bu kavramların. Bunlardan bahsederken de çok sevdiğim dostum, akademideki eksikliğini çok derinden hissettiğim Serdar Tekin'e referanslar vereceğim. Serdar Tekin Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nden o meşum KHK ile atılan meslektaşlarımızdan bir tanesi. Bu sunuş için de ben onun çerçevesinden çok yararlandım.

Şimdi birazcık kelimelerin kökenine dönmek istiyorum. Sosyal bilimciler malum bir şeylerin kökenini eşelemeye bayılırız. Kelimemiz “universitas”tan geliyor. Aslında bir lonca tarif ediyoruz. Bugün kimi zaman kutsallık atfettiğimiz bir kurum aslında, bir meslek loncası. Bağımsız tüzel kişiliğe sahip, ortak çıkarları olan kişilerin oluşturdukları loncalar bunlar. Bunlar öğrenciler tarafından kurulabileceği gibi Universitas Scholarium'lar gibi öğretim elemanları tarafından da kuruldu. Bunlar aslında öğretmen ya da öğrenci birliği loncası olarak kurulan örgütlerdi.

Şimdi erken döneme baktığımızda aslında bu üniversitelerin “Studia Generalia” olarak orta çağ okullarının bir tür devamı olduğunu görüyoruz. Aslında bunlar dini eğitim veren, katedral ve manastır okullarının uzmanlık eğitimleri gibi görülebilecek kurumlar. Avrupa'nın her yerinden gelen öğrencilere de açıklar. Bir tür ileri seviyede din elemanı yetiştirme çabasıyla kuruluyorlar. Bologna Üniversitesi'nden 11. yüzyılda kurulmuş ilk üniversite olarak bahsediliyor. Arkasından onu takip eden Paris Üniversitesi ki, ilahiyat üniversitesi asıl eğitim verdiği ana alan. Ve daha sonra da 12. yüzyılın sonunda Oxford Üniversitesi kuruluyor. Bu üç üniversite Avrupa üniversitelerinin ilk modelleri olarak görülüyorlar.

13. yüzyılda çok kritik bir şey oluyor. İmparator Frederick, Napoli Üniversitesi'ni kuruyor. Bu bir imparatorluk tarafından kurulan ilk üniversite. Buna cevaben de Papa Gregory IX Toulouse Üniversitesi'ni kuruyor. Bu da Papalık tarafından kurulan ilk üniversite. Bu ana kadar üniversiteler aslında enteresan bir şekilde akademik özgürlüğe sahipler. Yani idaresel özerkliğe sahipler. Çünkü ekonomik olarak öğrenci harçlarıyla ayakta duruyorlar. Öğrencilerden para gelirse ku-

rumlar işlerliğine devam ediyor. Bu yüzden kafası bozulanlar ayrılıyor, gidip başka yerde başka bir okul kuruyorlar, mülk ediniyorlar. Çok az binaları var. Bu yüzden de aslında bir özerkliğe, kurumsal özerkliğe sahipler.

Burada bizim belki de ilk akademik özgürlük ve özerklik belgesi olarak andığımız “Authentica Habita” eğitim alanlara ve verenlere yönelik olarak bir imtiyaz belgesi. 1155 yılında imparator Frederick Barbarossa tarafından yazılıyor ve Papa tarafından da onaylanıyor. Bu belge neden önemli? Çünkü ilk kez şöyle bir alan açılıyor eğitim veren elemanlara; eğer siz sapkınlık, din düşmanlığı yapmazsanız, ateizm gibi işlere karışmazsanız biz size karışmıyoruz. Bu karışmamanın içinde neler var; örneğin ruhbanlara benzer kıyafetler giymeleri koşuluyla onların sahip olduğu dokunulmazlıklara sahip oluyorlar. Eğitim vermek amacıyla seyahat özgürlüğüne sahipler. Yani bir tür yeşil pasaport diyebiliriz bu belgeye. Çok önemli olarak misilleme hakkından muaf. Yani bu kişilerin söyledikleri söze misilleme yapılamıyor. Yerel mahkemeler yerine de piskoposlar mahkemesi tarafından yargılanıyorlar. Bu da aslında bir tür dokunulmazlığın altını çiziyor.

Şu ana kadar üniversiteler genellikle teoloji fakültelerinden oluşuyorlar, din eğitimi ağırlıklılar fakat 1694 yılında Luther’ciler tarafından Almanya’da kurulan Halle Üniversitesi, üniversitenin tarihsel gidişatında önemli bir kırılma noktası yaratıyor. Neden kırılma noktası? Çünkü ilk kez dinin ağırlığı ortadan kalkıyor. İlk kez Latince eğitim verme zorunluluğu ortadan kalkıyor. Eğitim dili halkın dili Almanca oluyor. O yüzden de çok daha seküler. Halle Üniversitesi’yle birlikte, dinin etkisinin azaldığı, daha fazla modern anlamda eğitim ve araştırma yapılan bir kurum ortaya çıkmaya başlıyor.

Bunan akabinde din üniversitede baskın güç olma vasfını hafifçe kaybetmeye başlıyor. Tabii çok radikal şeylerden bahsetmiyorum, kolay değil dinin, kilisenin etkisinin böyle bir kurum kurarak bir anda ortadan kalkması. Ama bu önemli bir kırılma noktası. Daha sonra da Almanya’da Gottingen’den başlayarak diğer üniversitelerde de benzer bir sekülerleşme kendisini göstermeye başlıyor.

Şimdi 18. yüzyıla kadar yedi özgür sanat “artes liberales” denen, yani bugünkü “liberal art” dediğimiz üniversite derslerinin okutulduğunu görüyoruz. Fakat burada sanattan ziyade aslında bir tür meslek becerisine karşılık geliyor bu, zanaatlar diyelim. Bunların içinde gramer, mantık, retorik, geometri, aritmetik, astronomi ve müzik var. Bu okulları bitirdikten sonra isteyenler profesyonelleşiyorlar. Bu profesyonelleşmeler de hukuk ve tıp alanlarında oluyor. Hatta bu dönemde ilk kez bugün çok tanıdık olduğumuz “Aman evladım bir düzgün okul oku ki elinde mesleğin olsun,” diyen anne babanın çıkışı 18. yüzyıla dayanıyor.

Bir eğitim müfredatı için kullanılan bu liberal sanatlar ya da zanaatlar terimi Batı’da klasik antik döneme kadar uzanıyor. Fakat günümüzde az önce de söylediğim gibi anlamı oldukça değişmiş ve reforme olmuş durumda.

Şimdi üniversite, 18. yüzyıla kadar böyle geliyor, peki akademiye ne oluyor? Yine kökenine baktığımızda Antik Yunan'daki "Akademia" kelimesinden geliyor. Bugünkü kullanılışı genellikle ikincil veya üçüncül yüksek öğrenime karşılık geliyor ya da bir araştırma ya da onursal üyelik kurumu olarak kullanıyoruz akademiye. Kökenlerine baktığımızda Antik Yunan'da milattan önce 386 yılına kadar geri gidip Atina kentinin kuzeyinde bilgelik tanrıçası Athena'ya verilmiş topraklarda ve bir Yunan kahraman Akademos'un ön ayak olmasıyla kurulduğunu görüyoruz.

Burada tanrıça Athena'nın zeytin bahçelerinin olması ve bu ağaçların altında Platon'un gezerek felsefe öğretmesi aslında felsefe eğitimini belirleyen, şekillendiren bir şey oluyor. Eski akademi olarak bizim ilk bildiğimiz kurum herhalde Platon'un akademisi.

Fakat sonrasında kendilerine Roma Halefleri diyen bir grup bu geleneği sürdürüyorlar. Fakat M.S. 529'da Justinianus diyor ki, ben sizi artık daha fazla fonlamam, bakın başımızın çaresine. Burada işte akademi bir anlamda tek başına kalıyor ve daha sonra savaşla birlikte, Pers ve Bizans İmparatorlukları arasında yapılan barış antlaşmasıyla belki de üniversitenin ilk sürgün akademisyenleri ortaya çıkıyor. Edesa'ya yani bugünün Urfa'sındaki Harran'a gidiyor bir grup akademisyen.

Üniversitenin tarihine baktığımızda çok kesintisiz bir anlatı ortaya çıkıyor. Bologna'da kurulmuş 12. yüzyılda vs. Tabii ki çok değişmiş fakat anlatı kesintiye uğramamış. Fakat akademiye baktığımızda tarih çok kesintili. Kurulmuş, kapatılmış, sürgüne gitmiş, geri gelmiş sonra Avrupa'da tekrar ortaya çıkmış. Çok kesintili bir tarih. Kant'ın tarifıyla de "Yoncasız Alimler" tarafından oluşturulan bir yapıdan bahsediyoruz.

15. yüzyılda tekrar Platonik fikirlerin ortaya çıkmasıyla birlikte Avrupa'da da hümanist entelektüellerin üniversite dışında oluşturdukları aslında entelektüel topluluklar haline almaya başlıyor akademia ve "Accademia Platonica" olarak adlandırılıyor. Bu dönemde örneğin İtalya'da Medici ailesi tarafından destekleniyor. Burada Floransa tecrübesi ortaya çıkıyor. Bununla birlikte de bu yeni Platoncu yaklaşım oldukça önemli etkileyici bir entelektüel çaba haline geliyor Avrupa'da.

Peki neden üniversite ve akademiye birbirine karşı yerleştiriyoruz. Şimdi Serdar Tekin'in sözlerini okuyarak başlamak istiyorum: "Hümanist akademilerin itibarı, son tahlilde, üniversitenin müesses nizamı dışında yaptıkları araştırmalar ve geliştirdikleri yöntemsel prosedürler yoluyla bugün 'doğa bilimleri' ve 'beşerî bilimler' diye tanımladığımız alanlarda gerçekleştirdikleri atılımdan kaynaklanır." (Tekin, 2021)

Bu itibar örneğin Richelieu'nun 1635'te Fransız akademisini kurduktan sonra ayrı bir araştırma topluluğu olarak akademi fikrinin Avrupa entelijansiyası için açık ve yerleşikmiş bir anlama sahip olduğunu söylemek mümkün. Bir yandan da Fransız akademisi bu ilk hümanist akademilerden ulusal akademilere doğru giden yolun yapı taşlarını oluşturuyor, diyebiliriz. Yani

üniversitenin öğretimden sorumlu yapı haline dönerken akademinin bağımsız bir araştırma topluluğu bir entelektüel üretim mecrası haline geldiğini en azından bu dönemde gösteriyor. Nereye kadar, Humboldt'a kadar. Humboldtçu üniversite modeli tekrar bu iki vasfın bir araya gelişini bize hatırlatıyor. Çünkü bugüne kadar üniversite özerklik, akademi özgürlükle anılırken Humboldt modeli bize öğretme (Lehrfreiheit) ve öğrenme (Lernfreiheit) özgürlüğünden bahsediyor ve "Bu iki özgürlük bir araya gelmek zorundadır," diyor. Bilim insanlarının özerkliği ve akademik üretimlerinin üniversite dışı odakların baskısından korunması üzerine bir mutabakat aslında ilk kez Humboldtçu üniversite modeliyle konuşulmaya başlanıyor. Humboldt'a dayanan bu geleneksel yaklaşım bize akademik olan ve olmayan, bilimsel olan ve olmayan gibi bir ayırımdan bahsediyor. Yani ifadenin bağlamı, ifadenin formatı, hedef kitlesi ve nerede konumlandığı bir ifadenin akademik özgürlük kapsamında olup olmamasını bize söylüyor. Örneğin akran değerlendirmesinden geçmiş bir makale Humboldtçu prensiplere göre bir akademik özgürlük çatısı altında korunurken benim Evrensel Gazetesi'ne yazdığım makale aynı çatıda korunmuyor. Çünkü hem mecra akademik değil hem hedef kitlem akademisyenler değil. Ya da kampüs içinde yapılan bir etkinlik üniversite özerkliği ve akademik özgürlük içinde konumlanırken, tabip odasında aynı konuşmayı yapmak Humboldtçu yaklaşıma göre yine akademik özgürlüğün çatısı altında değil. O yüzden bir güncel yaklaşıma ihtiyacımız var. Bunu kimi zaman güncel kimi zaman eleştirel ya da kimi zaman toplumsal olarak sorunlu akademik özgürlük tartışması ismi veriliyor.

Buna karar verirken de daha farklı kriterler bizim için gündem haline geliyor. Bunlardan bir tanesi aynen Humboldtçu modeldeki gibi öğretme ve öğrenme özgürlüğü ama ikincisi üniversitenin kurumsal özerkliği yani tam bu noktada aslında üniversite ve akademi tekrar birbiriyle buluşmuş oluyor.

Şimdi üniversitenin sürekliliği tehditlerden bağımsız olduğu anlamına gelmiyor. Tam tersine üniversitenin tanımı değişiyor. Yani Bologna Üniversitesi'nden bugünkü neoliberal hatta dijital üniversiteye çok radikal değişiklikler var. Bu süreç içerisinde hiç bitmeyen, tükenmeyen tehditler var. Sadece Türkiye'de değil tüm dünyada. Otoriter rejimler, demokratik kurumlardaki aşınmalar çok önemli bir tehdit kaynağı. Ama bunun dışında eğitimin kitleleşmesi yani bundan kastım eğitimin erişilir olması değil, eğitimin mal haline gelmesi. Çünkü bunun olması derecenin bir başarı gerekliliği haline gelmesine ya da derecenin sosyal hareketler için zorunlu hale gelmesi nedeniyle üniversiteler kitlesele olarak diploma veren kurumlar olmak zorunda kalıyorlar ya da buraya itiliyorlar.

Üniversitenin kamu yararına olduğu ya da kamunun malı olduğu fikrinin kullanıcı için bir özel ürün haline gelmiş olması yine çok önemli bir tehdit. Üniversite ve piyasa iş birlikleri, performans değerlendirmeleri, kontenjan baskıları, hangi çalışmanın piyasada gideri olduğu gibi birçok soru üniversite için çok önemli tehditler haline geliyor. Fakat şuraya gelmeden önce bizim belki çok kısaca Türkiye'de üniversiteye dair yaşadığımız müdahaleleri de anmamız gerekiyor. Şebnem hoca kendi deneyimi üzerinden yirmi sene öncesini anlattı. Bunu 1924'e kadar götür-

mek, ilk üniversitenin kuruluşuna kadar götürmek mümkün. Çünkü bir spiral halinde 1924'ten 2016'ya üniversite öğretim üyelerini aldı tükürdü ve bu bir spiral gibi ilerledi. Geldiğimiz noktada özellikle iki binlerle birlikte başlayan, artan otoriterleşme, demokratik kayıplar, kurumların bozulmasının yanı sıra artan entelektüel düşmanlığı ve otoriter rejimlerin hem Türkiye'de hem dünyada özellikle sosyal bilimler üzerine bu kadar düşmanca saldırıyor olması ve 2016'da tabii ki yaşadığımız darbe, bunun peşinden gelen Barış Akademisyenleri'nin üniversiteden uzaklaştırılması, KHK'lar ve oluşturulan olağanüstü hal rejimi tekrar üniversite ve akademinin birbirinden ayrışmasına neden oluyor. Ama bu ayrışma bilgi üretiminin sonu demek değil. Çünkü bu esnada özgür bilgi üretme ve bunu paylaşma olanakları üniversitenin dışına çıkmaya başladı. KHK'lılar, üniversiteden uzaklaştırılan akademisyenlerle oluşturulan Dayanışma Akademileri kısıtlı olanaklarıyla aslında akademik bir inadı sürdürdüler. Kendi ifadeleriyle "Bilimi ve yaşamı kampüslerden söküp atmak isteyenlere karşı akademiye hayatın ortasına, yani sokağa taşıdılar." Özgür düşünce ve özerklik üniversiteye dönene kadar da dayanışma akademileri eleştirel bilginin üretildiği, yayıldığı en parlak noktalardan biri olmaya devam edecek gibi görünüyor. Çok kocaman bir konuyu umarım çok yüzüme gözüme bulaştırmadan on beş dakikada bitirmeye gayret ettim. Çok teşekkürler.

Moderatör: Önder Ergönül hocamızı davet ediyorum. Bilimsel araştırmalar konusundaki konuşması için davet ettik.

Türkiye’de bilim yapmak

Önder Ergönül

Bu toplantıyı organize ettiğiniz için teşekkür ederim. Burada bir yandan Bilim Akademisi, bir yandan üniversite ve tabip odası buluşmuş oluyor. O açıdan çok kritik ve önemli bir toplantı olduğunu düşünüyorum. Aynı zamanda bu bir maraton, hızlıca koşacağız on beş dakika içinde, ama birkaç şey de söylemek istiyorum. Benim aslında yapacağım belli noktaları birleştirmek olacak. Sabah gelir gelmez başladık aslında. Ali Alpar hocamı ben TÜBİTAK yaz okulundan tanıyorum. Ben on beş yaşındayken orada hocamızdı, oradan biliyorum. Diğer yandan çok değerli hocalarımız var, Şevket hoca, İskender hoca. Onlar da üniversiteden hocalarımız. Bu çerçevede bu saygın kişilerin bir araya gelmesi, tabip odası çatısı altında bir araya gelmesi çok anlamlı oluyor.

Ben de biraz daha tıp kökenli olmaktan kaynaklı fonksiyonalist davranacağım. Benden önceki konuşmacı daha felsefi bir açıdan girdi konuya. Belki benim konuşmam bu çerçevede daha ne yapmalıya odaklanacak sonrasında.

Şimdi Türkiye’de son yüzyıl aslında çok önemli. Bunu çeşitli vesilelerle kutluyoruz. Hem Bilim Akademimizde ve birçok yerde. Türkiye’nin yüzüncü yılı çok kritik. Bu çerçevede Türkiye Cumhuriyeti ilk kurulduğunda çok daha temel sorunları vardı. Muhtemelen 1923-24’te üniversitenin bilim üreten kısmına henüz gelemediler ilk kurulduğu zaman. Çok daha temel sorunları hallettikten sonra ancak 1930’lu yıllarda cumhuriyetin kurucuları üniversiteyi bir düşünmeye başladılar. Öyle anlıyoruz. Mustafa Kemal’in 1931’de ilk Darülfünun ziyareti ve bu ziyaretteki şu sorusu bizim için çok kritiktir. Diyor ki; “Yabancı bilim insanları, Türk bilim insanlarının araştırmalarına kaç referans (sitasyon) verdiler?” “Sitasyon” tarifini yapıyor. Bu çok önemli bir şey aslında. Bunun üzerinden de Türkiye’deki bilimi anlatmaya çalışacağım. Ve ne

durumda olduğumuzu sizlere söylemeye çalışacağım.

Yüz yıl önce söylenmiş bir söz. Ve 1931'de bunu yaptıktan sonra 1932'de bugün bazı üniversitelerde de olan dış denetleme sistemi gibi birtakım uzmanlar gelsin bu üniversitemizin halini bir ortaya koysun diyorlar. Tabii tam bir üniversite diyemiyoruz Darülfünun'a çünkü araştırma yok. Bir yerin üniversite olması için araştırma gerekiyor.

Avusturyalı Albert Malche geliyor ve birtakım raporlar hazırlıyor. Şunu da vurgulamış olayım tabii buradaki üniversite özerk üniversite değil aslında. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı. O zaman Reşit Galib bakan. Heyecanlı bir devrimci, diyelim o dönem. Kuvâ-yi Milliye'den geliyor. Bu noktada Malche'nin ileri sürmüş olduğu noktalar halen geçerli olabilecek noktalar. Kabaca şunu söylüyor; ortaokul, lise gibi ortaöğrenim oldukça zayıf o dönem. Ve bunun için diğer yandan yabancı dil bilmiyor hocalar ve dış dünyayla tamamen kopuklar, bunları geliştirmek lazım. Sınavlarda liyakat sistemini ortaya koymak lazım.

Medrese tarzı anlatım ya da hocaların sadece nakletmesi biçimindeki geleneksel öğretim metotları yerine, biraz bilimin üretilmesine önem vermek lazım gibi, rapor yazıyor. Ve Atatürk'ün bunu dikkate aldığını biliyoruz, birtakım notlar koyuyor vs. Fakat burada önemli bir şans diyelim, bir tür oportünizm de diyebiliriz neyse ama önemli bir şey ki Amerikalılar bizden çok daha oportünist, daha profesyonel o anlamda. 1933'te Hitler döneminde Yahudiler veya sosyalistler, Nazi tarafından olmayan kimseler işten çıkarılıyorlar. Kitlese boyutta ve bu kişiler belli ülkelere gidiyorlar. Gidebilen tabii Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) gidiyor çoğunlukla, İngiltere'ye giden var. Bir kısmı da Türkiye'ye geliyor biliyorsunuz.

Ciddi anlamda bilim insanlarında bir kayma oluyor. Gerçekten Almanya bilimsel açıdan çok güçlü, bunu Nobel ödüllerinden bile takip etmek mümkün. İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Nobel ödüllerinin %30'u Almanya'dayken savaş sonrası %9'a düşüyor ve ABD'ye kayıyor bu eksen.

Ve bu çerçevede Türkiye de bir girişimde bulunarak Reşit Galib'in de yürüttüğü ama arkasında Atatürk'ün olduğu bir girişimle İstanbul Üniversitesi'nde ciddi bir reform yapılıyor. Tabelaın değişmesi çok kritik. Yani Darülfünun'dan üniversiteye geçiliyor.

Yurt dışından gelen yabancı bilim insanlarını örgütleyenlerden Einstein'ın da burada etkili olduğu söyleniyor. Einstein tabii dünya çapında önemli fizikçilerden olmakla birlikte aynı zamanda bir örgütçü faaliyeti de gösteriyor. Bir başka kişilik, patolog Philipp Schwartz İsviçre'de bir örgüt kurarak bütün bu kişileri toparlayıp Türkiye'ye nakledilmelerini sağlıyor. Bu çerçevede birçok kitap var. Birçok kitap da halen yayınlıyor. Şöyle düşünürseniz, Türkiye'ye gelen yabancı öğretim üyeleri ciddi anlamda ileri ordinaryüs profesör oranının çok yüksek olduğunu, hemen hemen bütün bölümlerde bu tür hocaların olduğunu biliyoruz. Ve bu kişiler yaklaşık 8-10 sene kalıyorlar Türkiye'de ve sonrasında çeşitli ülkelere gidiyorlar. Bu kişilerin %75'i İs-

İstanbul'da, %25'i Ankara'da ve tıp fakültesi de %33. Bunun da nedeni açık aslında. Çünkü tıp her zaman hani Şebnem hocam da söyledi doktorlar her zaman yapacak bir iş bulurlar. Yani bir fizikçi daha çok Amerika'ya gitmek istiyor ama doktorlar biz orada yaparız mantığıyla geliyorlar belli alanlara. Ve bunların bazıları çok ünlü çok tanınan kişiler. Kabaca bakacak olursak çok önemli katkılarda bulunuyorlar. Sosyal etkileri çok yüksek. Bilimde etkiyi temel olarak iki şeyle ölçüyoruz; bir, ortaya koyduğunuz ürün ve ilerleme, iki, yetiştirdiğiniz insanlar, yapacağınız eğitim. Bu kişilerin hocalık ettiğini, birçok insanı değiştirdiğini çok net olarak görüyoruz. Önemli olanlarından bahsedeceğim.

Bunlardan bir tanesi Erich Frank. Ben tabii Ankara'da okudum tıp fakültesi ve uzmanlığı ama burada İstanbul Üniversitesi'nden çok sayıda hocam var. Erich Frank onlara hocalık yapmıştır muhtemelen. Ve kendisi de son noktaya kadar Türkiye'de kalmış 1957'de ölmüştür. Başka imkanlar olsa da Türkiye'yi terk etmemiştir. Mezarı da Aşçıyan'dadır. Ankara'dan bildiğimiz Albert Eckstein. Şevket hocamın da kendisiyle anıları vardır. Sonrasında bu kişilerin bazıları son derece etkili. Topluma çok iyi ayak uyduruyorlar, çok iyi bilim adamı oldukları için bunun bir toplumsal iş olduğunun farkına varıyorlar. Ve topluma olan etkiyi çok önemsiyorlar, bazıları çok iyi Türkçe biliyorlar. Türklere daha iyi Türkçe konuşanlar var. Onlardan birisi Fritz Neumark. İktisatçı. Veya Ernst E. Hirsch, hukuk fakültesinin kurulmasında öncüdür. Türk vatandaşlığına geçiyor bu kişiler. İçinde buldukları toplumun değişmesi, dönüşmesi için katkıda bulunmaya çalışıyorlar. Sadece altı yıl kalan Rudolf Nissen, Einstein'i de opere eden ünlü bir cerrah. Ve bu kişiler genel olarak ikinci vatan olarak kabul ettikleri Türkiye'de önemli katkılarda bulunuyorlar.

Ernst Reuter yine Ankara'da bulunan çok önemli bir kişi. Sonrasında Berlin'de iki dönem belediye başkanlığı yapıyor. Tabii Nazi hükümeti bunları takip ediyor, hepsinin tek tek dosyaları var. Bunların kimisi ari ırktan değil hatta ama ari olmayan bir ırktan evlendikleri için yani Yahudi veya sosyalist olan kişilerle evlilik yapanlar var az sayıda da olsa. Bunları geri almak istiyor, Türk hükümeti vermiyor. Sonuç olarak bunlar Türkiye'yi ikinci vatan olarak kabul edip çok şey veriyorlar ülkeye. Döndükten sonra da bir kısmı rektör oluyor, bir kısmı Almanya'da önemli yerlerde çalışıyorlar.

Bu profesörlerin bize öğrettiği çok iyi şeyler var. Mesela tutkuyla ve disiplinle çalışmak. Bu aslında bugün ihtiyacımız olan şey. Örneğin ben bu kişilerin anı yazmış olanların pek çoğunu gözden geçirdiğimde gördüğüm ortak özellikler; Tanıyanlar söylüyor, mesela çok erken işyerine gelip oradaki personelle de çok iyi temas içinde olan. Örneğin hademelerin elini sıkarak diye geçen bir çerçevede yaklaşıyorlar, bunun kolektif bir iş olduğunun farkındalar. Halka açık konuşmalar yapıyorlar, yani yaptıkları şeyleri nakletmiş oluyorlar. Buralarda çok büyük buluşlar yapmadı yalnızca bu insanlar, Nobel ödülü almadılar örneğin. Konferanslar verdiler kitlesel eğitimleri sağladılar. İngiltere'ye göçenler de Nobel ödülü alanlar ya da daha yüksek evrensel katkılarda bulunanlar var ama bu ülkenin içinde bulunduğu durumla ilgili tabii.

Bu kişiler zaten bunu çok net olarak söylüyorlar. Biz daha çok avukat, mühendis, doktor gibi meslek dallarını yetiştirdik. Buradaki üniversiteler kitlesel üniversitelerdi, bir araştırma üniversitesi değildi. Biz de bunu çok az yapmaya çalışanlar var ama üniversitenin üniversite niteliği büyük bir sıçrama olmasına rağmen halen oluşmuş değil.

O dönem erken cumhuriyet bazı kişileri yurt dışına gönderiyor. Çok ünlü isimler var arasında. Onlar dönüyorlar ve döndükten sonra katkılar koymaya çalışıyorlar. Örneğin Oğuz Atay'dan bildiğimiz Mustafa İnan da öyle birisi.

Bu hakikaten Türkiye'nin son yüz yılında önemli bir sıçrama. Sonrasında denildiği gibi çok ciddi kesintiler var. 12 Mart, 12 Eylül darbesi vs. Buralarda hep aydın kaybımız, dolayısıyla bilim insanı kaybımız söz konusu. Sonuç olarak, gelirsek yakın tarihe sevgili Ufuk Akyiğit'in hazırlamış olduğu "Türkiye Bilim Raporu" var. Her ne kadar TÜBA da olsa... Bizler Bilim Akademisiyiz ama TÜBA'nın belki kazara yayınlamış olduğu bir rapor son yıllara bakarsak 2000 ile 2006'da Türkiye'de hakikaten bir sıçrama olduğunu görüyoruz. Yani yayınlara etki faktörü. Ama 2006'dan sonra çok ciddi bir düşüş var. Bu çok net olarak görünüyor. Gelen insanların da bir kısmı yurt dışından gelen Türkiye'de ilk orta eğitim görmüş insanların bir kısmının da döndüğünü görebiliyoruz. Bizim yayınlar halen ne kadar sitasyon alıyor diye Atatürk sormuştu. Bu soruya yanıt verecek olursak yanıtımız son derece kötü.

Bizler Türkiye bilim ortamında doküman üretme anlamında, yayınlanabilir doküman üretme anlamında yaklaşık bütün branşlarda yirminci ülkeyiz. Ama sitasyon sayısına geldiğimiz zaman daha da sıralamamız düşüyor. Yani otuz, kırka kadar varan bir nokta. Aslında çok şey üretiyoruz. Üretim doğru ama bu ne için doçentlik vs. için oluyor çoğu zaman. Ürettiğimiz şey çok fazla fakat sitasyonumuz düşük. Öyle ki yayın üretiminde de sitasyonda da İran'ın gerisindeyiz. İran şu an ambargo yaşayan bir ülke ve kendi yağında kavrulsa bile büyük ölçüde bizden çok şey üretebiliyor. Bizde aslında Ufuk'la da en çok tartıştığımız şey bu üretilen doküman dediğimiz zaman bunların en büyük kısmı YÖK'e kayıtlı tezler, bunların bir kısmı tıp dışı arkadaşlarımıza ilginç gelecektir, tüm alanlar 131 bin iken tıp bunun yarısından fazla. Tıpta üretilen tezler 81 bin toplam. Bu başından beri yapılan tezler. Çünkü bizim asistanlık sırasında bir tez üretimi yapılıyor. Bu tez üretimi acaba ne işe yarıyor, neler çıkıyor buradan? İstatistiklere baktığımız zaman Türkiye'den üretilen yayınlanabilir doküman işte bu tezler.

Üretimli ilişkili veya ötesinde bunu tabii Socrates'ten öğreniyoruz, soru sorma alışkanlığımızı ve sonrasında güçlülere karşı meydan okuma. Bu çok önemli. Bir bilim insanının cesur olması gerekiyor. Öğrenmek cesaret istiyor. Çok korkak, sinmiş, hiç sesini çıkarmayan insanlar bilim insanı olmuyor. Ve nihayetinde bilim olması için kendine güvenen güçlü bir bireyler olması gerekiyor.

Asistanlarımız, işte şu kuşak, bu kuşak demeye gerek yok, son derece gelişmeye açık genç insanlar, ciddi bir potansiyel var Türkiye'nin önünde. Elbette eğitim raporu mutlaka gerekli hatta

tüm eğitim sisteminde net olarak gerekli. Liyakat ile atama en önemli sorunlarımızdan bir tanesi. Ölçme ve değerlendirmenin sürekliliği yok hiçbir zaman. Bunu ortaya koymak önemli. Bu anlamda tıp eğitimi alanında İskender hocam, Arzu hocam yıllardır kaliteli eğitim alınması için çalışıyorlar. Bunlar çok kritik şeyler. Ve ödüllendirerek, bu da bizim kültürümüzde pek olmayan bir şey ödüllendirme, bunu yine biz derneklerimiz veya meslek odamız aracılığıyla teşvik etmek ödüllendirmek çok önemli. Tabip odası ve Türk Tabipleri Birliği yapıyor böyle şeyler. Ben de Nusret Fişek ödülü sahibiyim örneğin. Çok teşvik edici güzel şeyler. Kendimizi dünya ile cesur bir şekilde kıyaslayabilmeliyiz. Çok sayıda verimiz var Türkiye olarak. Müthiş bir veri cenneti içinde yaşıyoruz her alanda. Ama bunu yazmayı öğretmek, ekip çalışmasını öğretmek çok önemli. Ekip çalışmasının öğrenileceği yerlerden birisi tabip odalarıdır aslında. Ben öğrenciliğimde Nusret Fişek ile çalışmışım Ankara'da ve müthiş şeyler öğrendim. Okulun yanı sıra birçok şeyi Türk Tabipleri Birliği'ndeki faaliyetlerimden öğrenmişim.

Ve organizasyon, rol dağılımları, kişilerin birbirine katlanabilmesi, kolektif çalışma ve strateji önemli. Mesela bilimsel araştırmada alt yapı sorunu sanıldığı gibi yüksek değil Türkiye'de. Öyle bir sorun yok şu anda. Bizim asistanlığımızda vardı böyle ciddi bir sorun. Bu tabii mantıklı yatırımlarla değil ama bir sürü teknolojiyi çok yığdılar. Birçok yerde altyapıya ulaşmak mümkün olabiliyor araştırma yapmak için. Ama esas mesele organizasyon, strateji ve liyakat.

Bizim bir merkezimiz var orada, işte bu alanlarda çalışıyoruz ve bu düşüncelerimizi tabii ki tartışa tartışa geliştiriyoruz. Çok teşekkür ediyorum bütün hocalarıma. En başta Şevket hocam, Bilim Akademisi'nden Canan hocam, Ali hocam ve üniversiteden itibaren tabii İskender hocam ve tabii ki bu çatı. Bu çatının olması Türkiye için büyük şanstır ama bilim çerçevesinde daha da ileriye taşımamız gerekir.

Sabrınız için teşekkür ediyorum.

Moderatör: Çok teşekkürler hocam. Bu oturumun son konuşmacısı Ali Alpar. Sabancı Üniversitesi ve Bilim Akademisi'nden. Kendisi geleceğin üniversitesiyle ilgili görüşlerini anlatacak.

Geleceğin üniversitesi

Ali Alpar, *Bilim Akademisi*

Merhaba. Bu gerçekten ilginç toplantıyı düzenlediğiniz için çok teşekkürler. Ben geleceğin üniversitesini tabii geleceğe bakma imkânım yok fazla. Şimdiki durum bilim ve üniversite alanında Türkiye’de ve dünyada gördüğümüz karşı tuşlar arasındaki gerilimler üzerinden ele almaya çalışacağım.

Şimdi söyleyeceğim şeylerin epeyce bir kısmı önceki iki konuşmacı ile örtüşüyor. Önce üniversiteden başlayacağım. Buradaki “uni”“tek” anlamı üzerine... Buradaki “tek”in anlamı farklı disiplinlerin bir arada olması. Tarihi olarak öyle değildi ama şimdiki modern üniversitede birçok disiplin bir arada. Ama o bir arada, yan yana duruyorlar durumuyla alakasız değil. Üniversitenin gerçek üniversite olması için farklı disiplinlerden, farklı kültürlerden gelen parçaların birbirlerine anlayışla yaklaşan, mesleki anlamda birbirlerini anlayan, bazen de ortak çalışabilen bir yapıda olması lazım.

Şimdi üniversiteyi konuşurken işin bilgi temelinden söz edelim. Çağdaş, geldiğimiz noktada esas olarak Rönesans’tan ve aydınlanmadan beri anlamlı kullanılabilir bilgi yanlıştır, sınanabilir, aynı şartlar altında farklı gözlemcilerin aynı sonuçlara ulaşacağı, yani kolektif olarak sınanmış bilgidir.

Biraz önce de sözü geçen bu bağlamdaki akademik faaliyetler bir akademik özgürlük gerektiriyor.

Akademik özgürlük demin de söylendiği gibi biraz daha genişledi ilk baştaki tanımından. Yani akademisyenlerin sadece akademik araştırma sonuçları ile ilgili öğrenme, öğretme, yazma, ko-

nuşma özgürlüğü değil yurttaş ve insan haklarını akademik meslekler bağlamında da savunmak. Yani akademiyle ilgili kuruluşların böyle bir perspektifi de var. Ama dar anlamda akademik özgürlük doğrudan doğruya bu sözünü ettiğim anlamda bir sınanabilir bilginin paylaşımının savunulması demektir. Bu özgürlüğün karşılığında tabii her özgürlük için olduğu gibi sorumluluklar var. Yani başta akademik dürüstlük. Yani yazdığı, söylediği şeyin gerçekten samimiyetle bildiğiniz kanıtlarının olması. Bilgi konusunda titizlik. İddialarınızın kaynaklarını, kanıtlarını bilmek ve söyleyebilmek. Bu dar anlamda atıf vermek ama daha geniş anlamda bilgi anlamında. Bilgi diye sunduğunuz şeyin elinizden geldiği kadar neden sahih bilgi olduğunun farkında olmak.

Bu tabii bir iddianın kuvvet kazanması için otoriteye yaslanmamak da demek. Akademik unvanlara da yaslanmamak demek. “Ben en büyük profesörüm, kıdemim en yüksek ne dersem yutacaksınız,” demek tabii ki değil.

Şimdi kurumlar bağlamında baktığımız zaman özgürlüğün karşıtı özerlik. Çeşitli boyutlarda üniversitenin özerkliği. Burada yöneticiler seçimle mi geliyor, bir komisyon tarafından mı seçiliyor, jürilerle mi değerlendiriliyor, bunların kombinasyonu şu mu? Bunlar ayrıntı. Esas olarak her üniversitenin kendisinin, özellikle akademik konularda, üniversitenin akademik kadrolarının bir şekilde kendi tesis edeceği yöntemlerle yöneticileri ve politikalarını dolaylı olarak belirlemesi demek. Dış paydaşlar, işte şimdiki modern dünyada şirketler de giriyor. Tabii devlet de giriyor. Onların rolleri olacak ama belirleyici olanın üniversitenin içi olması lazım. Burada tek bir usul olmaması lazım. Yani tek tip üniversite olmaz, üniversitelerin her birinin kendi geleneklerinin olması lazım. Özerklikle ilgili baskılara karşı ki Türkiye’de bu baskılar çok yoğun, kendini en iyi savunabilen üniversitelerimiz daha eski ve birbirlerinden de farklı kendi gelenekleri olan yahut o geleneklerin kısmen sağlam kalmış olduğu üniversiteler. Gelenek önemli. Akademisyenlerin güvenceleri konusu da önemli. Bunların hepsi hem Türkiye’de hem Türkiye gibi ülkelerde daha kesin şekilde ama bütün dünyada, sözde ileri denilen ülkelerde de çeşitli yönlerden tehdit altında olan konular. Akademisyenlerin hepsi illa ki hem araştırmada hem ders vermede başarılı olmak zorunda değil. Yani herkesin araştırma yapıyor görünmesi, bunun için de demin Önder’in söz ettiği gibi kimsenin okumadığı bir sürü makaleler basması, bunun başka kriteri olması saçma bir şey.

Birtakım hocalar da bütün kariyerleri boyunca araştırma yapmayıp sadece eğitim yapmayı seçebilirler. Üniversitenin böyle insanlara da ihtiyacı vardır. Ama o insanların da hoca olarak, eğitimci olarak uygun kriterlerde başarılı olmaları lazım. Bütün dünyada günümüzde önemli bir problem genç neslin sosyal güvenceden ve akademik kariyer güvencesinden yoksun olması. Bunun sebebi üniversiteler büyüdü, ders, laboratuvar vs. için asistan ihtiyaçları çok. Bunu sağlamak için yani hizmetler için gerekli sayıda asistan alınıyor. Bu asistanların maaşları ABD’den başlayan ve bütün dünyaya sirayet eden, Türkiye’de yaygın bir eğilimle üniversitelerin kendi bütçelerinden ve onlara bir kariyer garantisi -hiç olmazsa şu kadar yıllık bir sözleşme- vermeden dış projelerden sağlanıyor. Avrupa Birliği projeleri, TÜBİTAK projeleri vs. projeler... Bu

ne demek? Bu gençler üniversitelerin akademik araştırma kariyeri için istihdam edebileceğinden çok daha fazla sayıda doktoralı olarak yetişiyorlar. Meslek değiştiriyorlar. Bir kısmı mesela fizikten, matematikten gelenler finansa yöneliyorlar, daha fazla para kazanıyorlar ama yaşlanana kadar bu insanlar kendi seçtikleri merak ve başka saiklerle geldikleri araştırma kariyerlerinde devam edip etmeyeceklerini bilmiyorlar, özel hayatlarını kuramıyorlar ve sosyal güvenceden yoksunlar. Ülkeye göre değişen bir şekilde.

Burada gelecekte herhalde değişmesi, reforme edilmesi gereken önemli bir mesele var.

Akademisyenlerin, özellikle kariyere yeni giren gençlerin güvenceleri açısından. Bütün bunlarda da bir ölçme değerlendirme meselesi var, onun sayısal göstergeyle yapılması bütün dünyada baskın ve yaygın bir hastalık. Sayılar tabii çok kolay manipüle edilebilir. Hem kişiler hem kurumlar, üniversite bilmem ne indeksleri falan gibi sıralamalarla değerlendiriliyorlar. Bununla reklam yapıyorlar. Bu böyle kapalı bir döngü haline geldi. Sayıların çok kısmi bir anlamı var. Hani adam ya da kadın bir yayın yapmış, ne kadar atıf almış bunlara bakıyorsunuz ama bazen çok işe yarayan ama hiçbir özgünlük içermeyen mesela bir klinik istatistik diyelim, çok sayıda atıf alabilir. O kişinin değerli bir araştırma yapmış olduğunu göstermez. Araştırmanın değerini veya bir hocanın hoca olarak değerini anlamak için başka şeyler lazım. Hoca için mesela öğrencilerin değerlendirmelerine bakmak lazım. Araştırma için jürilerin sayılardan öteye geçip zahmet edip makaleleri okumaları lazım. Doçentlik vs. Aksi halde bu bütün dünyada problem. Sırf doçent olmak için birtakım sitelerden hepinize geliyordur ikide bir mesajlar geliyor. Doçentliğe uygun yayınlar basarız falan diye. Bizim yayınlarımızı YÖK çok iyi izliyor, ciddiye alıyor gibi.

Şimdi bir diğer gerilim eksenini disiplinler arasında. Doğa bilimlerinin farklı bir kültürü vardır. Sosyal ve beşeri bilimlerin kendi aralarında da farklılaşan alt kültürleri vardır. Tabii tıp, mühendislik vs. onların da alt dallarının farklı kültürleri vardır. Bunların hepsini birleştiren nokta Nurettin Nebati'nin deyimiyse epistemoloji. Başta bilimsel bilginin ne zaman daha güvenilir olduğu hakkında bir ittifak olması lazım. Ama ondan ötesi farklı boyutlarda alana göre karmaşıklaşıyor.

Şimdi buradan eğitimde bu kültürler arasındaki bir denge meselesine geliyoruz. Bu C. P. Snow'un gündeme getirdiği iki kültür problemi. Yani fen eğitiminden gelenlerle sosyal bilim eğitiminden gelenler yahut da edebiyat, sanat entelektüelleri birbiriyle konuşmaz, birbirini anlamaz. Bu doğru kısmen çünkü bütün dünyadaki eğitim sistemlerinin gelişmesinin bir sonucu yani. İnsanlar lise eğitimi çağlarında ayrılıyorlar ve Türkiye gibi bu ülkelerde iyice aykırı hale geliyor. "Ben sözelciyim," diyen bir çocuk ben mantıkla, matematikle ilgili bir şeyi anlamam, benim kafam başka bir yapıda gibi bir şartlanmayla geliyor. İnsan zekâsı böyle bir şey değil. İnsanların farklı türleri, farklı türde uğraşı alanlarına merakları, yetenekleri tabii ki farklılık gösterebilir ama temel bir anlamda tıpkı biz bunu yapabilmek veyahut da çok iyi yapabilmek arasındaki fark gibi, temelde herkesin her konuyu anlama imkânı vardır. Eğitimle bunu verebilmek temel ortak kültür oluşturma meselesi var. Hala bütün dünyada ve gelecekte de böyle olmaya

devam edecek. Yani bir yandan ihtisaslaşmanın, kopuklaşmanın baskısı devam edecek ama bir ortak toplu entelektüel kültürün olması lazım. Kolay bir şey değil çünkü ben bunu Türkiye’de yapmaya çalışan bir üniversiteden geliyorum. Bütün sistem buna aykırı. Ne zaman bundan vazgeçeceksiniz baskısı altında kendi içimizdeki hocalar dahil bekleyip duruyorlar.

İnterdisipliner araştırma konusuna gelince; bu da hani “interdisipliner yapılacak, yapıla!” Diye olacak bir şey değil. Disiplinler bir arada bulunacak, doğal olarak araştırmadan gelecek talepler, sorular icabı interdisipliner birtakım kontaklar gelişebilir. Birbirinden haberdar olmaları yeter.

Araştırma alanında başka gerilimler var. Bu kültür meselesiyle ilgili. Temel araştırmada merak saiki ağır basar. Çünkü bir şeyi araştırırsınız ben astrofizikçiyim mesela hiçbir çıkarım, veri olmayan bir problemle uğraşırım genellikle. Bazen bunların dolambaçlı yollardan hiç beklenmedik bir şekilde uygulamaları gelir.

Bunun bir tarafa ve öbür tarafa doğru bu dengenin bozulmaması lazım. Yani çok sık bozulur. Bu ne işe yarar? Bütün dünyada böyle. Son yıllardaki trend de bilginin daha ticarileşmesi, patent hakları vs. dolayısıyla kullanımı üzerinde kısıtlamalar geliyor ve temel araştırmaların finansmanında desteğinde bir geriye gidiş var. Bir diğer boyut tabii bu temel uygulama, ticarileşmenin yanı sıra bunu da desteleyen bir şey. Son dönemde ortaya çıkan bir konu yapay zekâ. Çok ayrıntıya girmeyeceğim ama yapay zekânın kullanımı konusunda belirleyici olanın insan faktörü olması lazım. Ne olduğunu bilmediğimiz kapalı kutularla iş yapmak da insan aklı için bir tehlike diye düşünüyorum.

Ben burada kesiyorum. Çok teşekkürler.

Moderatör: Bütün hocalarımıza çok teşekkürler.

Soru-cevap

Ali Alpar

Daha eski yüzyılların anlamında polimer, Türkiye’de de varsa çok nadirdir. Bütün dünyada da öyledir. Neden, çünkü o kadar hızlı bilimler gelişti ve geliyor ki gerçekten birçok disiplinde hepsinde aynı ölçüde ileri seviyede uzman olmak mümkün değil. Ama onun yerine kast ettiğiniz şey şöyle: Kendi disiplini dışındaki disiplinleri okuyabilen, icabında o alana da değen bir konuda araştırma yapacaksa daha fazlasına girip, daha uzman hale gelebilecek ama temel düzeyde genel kültürün bütün bilim alanlarında minimal, yani iyi bir lise, üniversite giriş eğitimi seviyesinde bilgi sahibi olan insan diye algılasam bunlardan tabii var bütün dünyada ama son yıllardaki trend bunu azaltmak yönünde oluyor. O zaman da kişiler kendi uzmanlığına yakın konulara bile gereğinde geçebilecek yetkinlikte olmuyorlar. Bir de daha genel olarak klasik anlamdaki akademi entelektüel dünyadan haberdar olmak. Kendi disiplinin ötesinde. O işte demin sözünü ettiğim eğitim meselesi. Onun Türkiye’de artık maalesef yok olmuş olan lise eğitiminde, üniversitenin ilk yıllarındaki eğitimde tekrar yerine gelmesi lazım.

Sarper Yılmaz

Çok ufuk açıcı bir açılış oturumu oldu. Hepinize çok teşekkür ederim. Ana mesaj olarak akademinin üniversiteden ayrılmasını aldım. Şunu sormak istiyorum; geleceğin üniversitesi başlığına da vurgu yaparak, hocalarımdan biri Acıbadem, biri Koç’ta diğeri Sabancı’da çalışıyorlar şu anda, geleceğin üniversitesi Türkiye’de vakıfta mı? Türkiye’de kamu üniversitelerinden mi ayrıldı acaba akademi. Önümüzdeki süreçte akademinin geleceğini vakıf üniversitelerinde mi görüyorsunuz sizler?

Önder Ergönül

Biz devlet üniversitesi çalışıyoruz. Ben Marmara Üniversitesi’nden geçtim ama imkân olduğu için buraya geldim. Araştırmalarımızı hasbelkader yürütebildiğimiz için, diyelim. Geleceği böyle görmek istemeyiz tabii ki. Vakıf üniversitelerinin temel sorunu diğer üniversiteler ne kadar gelişirse o kadar gelişebilecek durumda. Yani Türkiye’nin genel ikliminin değişmesi çok kritik.

Türkiye iklimi olumlu yöne giderse oralarda değişebilir. Yoksa tek başlarına kaldıklarında biz de orada bir mücadele veriyoruz esasen. O mücadele de kolay olmayacaktır. O yüzden hep birlikte devlet, vakıf her neyse o şekilde gidebilir. Ama Ali hocamın söylediği gibi vakıf üniversiteleri fon bulmak vs. bu tür şeylerde bürokratik açıdan ya da başka şeylerden birtakım kolaylıkları var. Pragmatik olarak bunun yanıtı teknik anlamda böyle. Ama üniversite anlayışı, özerk üniversitenin olması, özgür üniversitemizin olması bunlar topyekûn ortak sorunlarımız. Devlet ne

kadar güçlü olursa üniversiteye bu da yansiyacaktır. Karşılıklı bir iletişim. Vakıf üniversitelerini daha butik görmek lazım. ABD’de pek çok model var. ABD şehri olduğu için örneğin Harvard diğer üniversiteler de birer vakıf üniversitesi, özel üniversite statüsünde. Ama ana mesele bütün anlayışın ileriye gitmesi. Yoksa tek başına öyle oradan bir kurtuluş ya da gelecek göremiyoruz.

Ali Alpar

Üniversitenin kalitesi bütün üniversiteler için gözetilmelidir. Devlet ve vakıf üniversiteleri için aynı işletilmeli. İmkânlar konusunda kamunun politikaları -Türkiye’de YÖK bunu bastırıyor- devlet üniversiteleri aleyhine vakıf üniversiteleri lehine bir durum yaratmamayı gözetmesi lazım. Halbuki Türkiye’deki hikâyeye bakarsanız vakıf üniversitelerinin kuruluşundan itibaren bizzat YÖK’ün kurucusu, devletin imkanlarını, kamu üniversitelerinin desteğini kısıtlı tutmaya devam etti. Öte yandan YÖK’ün müdahalesi açısından bakarsınız vakıf üniversiteleri devlet üniversiteleri kadar direkt görünmese bile geldiğimiz noktada benzer bir tehdit ve müdahale altında. Çünkü vakıf üniversitelerinin de rektörleri cumhurbaşkanı tarafından atanıyor. Bunun için bir bütün olarak bakmak lazım. Üniversitenin üniversite olabilmesi için nasıl bir kaliteye sahip olması lazım? Devlet veya vakıf ne tür bir üniversite olursa olsun bu kaliteyi, özerklik, bilimsel kalite açısından minimum standartların ne olması gerektiği açısından, her çeşit finansman modelinde bu kalite noktasına sahip çıkması lazım.

Olga Selin Hüner

Ben kısacık bir şey söylemek istiyorum. Öncelikle sizin sorunuza binaen benim kamu üniversitesinde çalışma şansım yok, kara listedeyim. Ama şaka bir yana ben Türkiye’de gerçek anlamıyla bir kamu üniversitesi olduğunu düşünmüyorum. Türkiye’de kamu gittikçe devlet tarafından itirildiği için aslında bahsettiğimiz üniversiteler devlet üniversiteleri. Bu anlamda da ne vakıf ne kamu üniversitelerinin aslında ne özerklikleri ne akademik özgürlükleri olmadığı ve tek merkezden yönetildikleri için bu anlamda çok farkları olduğunu düşünmüyorum. Tabii ki teknik farklar, imkânlar, olanaklar haricinde. Çok uzun bir tartışma ama ben de üniversitenin kamusuz olduğu fikrini söylemeden geçemeyeceğim.

İskender Sayek

Ben gerçekten teşekkür ediyorum. Çok ufuk açıcı bir toplantıyla başladı bu çalıştay. UDEK’i de kutluyorum. Benim genel sorum şu: Eğitimin değersizleştirildiği bir dönem yaşıyoruz. Türkiye’de daha faza olmuştur. Özellikle üniversite sayılarının artırılmasıyla biraz daha dilüe edilerek eğitim değersizleştirildi. Tabii bunun yanı sıra da araştırma değersizleştiriliyor. Acaba ülke düzeyinde eğitim ve araştırma politikalarını nasıl yönetmemiz lazım? Kurumlar buna nasıl uyum göstermelidir? Bir diğer konu da vakıf-kamu üniversitelerine kamu üniversitesi, dememek lazım, devlet üniversitesi, denmeli. Çünkü hepsi kamu üniversitesi, aynı potada hizmet sunan kurumlar. Dolayısıyla bir ayırım yapılması da çok mümkün değil. Yapılmamalı da eşitlik açısından. Ama ülke düzeyinde bir politika oluşturmak temel hedef olmalıdır diye düşünüyorum. Sizin bu konuda düşünceniz ne olur?

Ali Alpar

Şunu söylemek istedim. Türkiye'nin geldiği noktada devlet üniversiteleri de değil, Türkiye'deki bütün üniversiteler hükümet, rejim üniversiteleri oldu. Bu çok ciddi bir siyasi problem ve Türkiye'nin bu siyasi rejimden çıkmasıyla birlikte devlet adına verilen kararların hükümetlere özgü politik konjonktürde kararlar olmasından çıkılması lazım. Bu çok zor, radikal bir şey. Ama problem de burada yatıyor.

Şebnem Korur Fincancı

Ben açılışta "tek söz"den bahsetmiştim. Tanrı kelimedir tabii ki tek söz. Unutmayalım. Tanrı kelamı bugün sermayenin kelimedir. İster devlet ister kamu olsun, zaten vakıf da kamu ama sonuçta sahibi sermayedir. Sermaye ne isterse onu söyler. Eğer üniversite değişecekse, tek sözden çıkacaksa önce sermayenin sultanından çıkması gerekiyor. Hükümet, devlet falan değil. Çünkü sermaye devlet kimin elindeyse onunla iş birliği yürütür.

Yasemin Saygıdeğer

Akademisyen tıp doktorlarının doktora yapması gerektiği konusunda ne düşünüyorsunuz?

Önder Ergönül

Aslında tabii şimdi bizim uyguladığımız gibi tez verme batılı ülkelerde olan bir şey değil. Bazı ülkeler Fransa falan yapıyor ama ABD gibi bazı ülkelerde yok. Fakat şu konuda çok uyanık olmalıyız. Bizdeki doktoralarda da problem var. Biz de kalkıp tıp doktorlarının aynı zamanda doktora yapması ABD'lilerin tabiriyle Physician Scientist dedikleri hekim bilim insanı master ya da doktora yapmakla anlaşılıyor. Ama bu haliyle burada doktora yapmaları da çok çözüm değil aslında. Mesele bilimsel üretim. Şebnem hocam sermaye dedi, tamam mutlaka temel doğru ama sonuç olarak sermaye de olsa bir üretim gerekiyor. O üretim, araştırma yapılabiliyor mu? Mesele bu, asıl çıktı da o. Ali hocamın dediği gibi sayılardan öte biz ne buluyoruz, dünyaya nasıl bir katkıda bulunuyoruz, dünyanın da bilimin gelişmesine gerek sosyal bilimlerde gerek tıp alanında nasıl bir katkımız var, bunun ortamını yaratabiliyor muyuz?

Bu anlamda ben doktora yapılmasını önemli görmekle birlikte çok kritik görmüyorum. Fakat Hacettepe'nin de Koç'un da tıp fakültesinde doktora programları var. Bunun gibi öğrencileri bilime, araştırmaya yöneltmenin çok önemli olduğunu düşünüyorum. En genç tıp fakültelerinde daha da öncesinde belki o merakın artırılması en temel sorunumuz diye görüyorum.

Moderatör: Bütün konuşmacılarımıza teşekkür ediyoruz. Güzel verimli bir gün geçirdik.

İLK OTURUM

AKADEMİK ÖZGÜRLÜK

Oturum Başkanları:

Türk Anesteziyoloji ve Reanimasyon Derneği & Türk Cerrahi Derneği

Dünyada Akademik Özgürlük

Şevket Ruacan

Bilim Akademisi

Türkiye’de Akademik Özgürlük

Raşit Tükel

İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi

Bilim Felsefesi ve Toplum

Ferda Keskin

Bilgi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü

Dünyada Akademik Özgürlük

Şevket Ruacan, *Bilim Akademisi*

Sayın başkanlar, saygın organizasyon komitesi ve İstanbul Tabip Odası'nın değerli yöneticileri, hepinizi saygıyla selamlıyorum. Böyle bir toplantı benim için gerçekten keyif verici. Çünkü üniversitelerle tabip odalarının, daha doğrusu üniversitelerle meslek odalarının aralarında çok uzun yıllardan beri istenilen sıcaklık ve yakınlık yoktu. Bunun için biz çok uğraştık. Umarım bu tabip odasının girişi üniversitelerden de belki bir karşılık bulursa iki tarafından da böyle bir konuda yaklaşması çok yararlı olacak diye düşünüyorum.

Şimdi ben akademik özgürlükler konusunda çok kısa olarak dünyada akademik özgürlükleri daha geniş bir perspektifle anlatmak istiyorum. Dünyada akademik özgürlükler dediğimiz zaman tartışmalar olan bir konu. Fakat sizlere bir demokrasi kavramını getirmek istiyorum. Bakınız demokrasi dediğiniz zaman birçok faktör var, başka etkenler ve konuları da alabilirsiniz. Özgür ve adil seçimler, anayasal düzen, güçler ayrılığı, yargı özerkliği, çoğulculuk ve azınlık hakları, ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, örgütlenme hakkı ve akademik özgürlük. Şimdi buna katkıda da bulunabilirsiniz, başka maddeler de ekleyip çıkarabilirsiniz, tartışmalı diyebilirsiniz ama akademik özgürlük bunların en başında gelemez, bunların arasında yer alabilir. Bunu akademik özgürlüğü değersizleştirmek için söylemiyorum ama akademik özgürlüğün demokrasi kavramı içinde bir madde olduğunu hatırlamamız gerekir.

Sizlere dünya ile ilgili bazı indeksler göstereceğim. Çoğunluğu 2022, 2023, 2024 indeksleri bunlar. Bakınız Ekonomist Dergisi bunu hazırlıyor. Ekonomileri birkaç basamakta inceliyor. Tam ekonomiler, zedelenmiş hasarlı ekonomiler, hibrit rejimler ve otoriter rejimler. On üzerinden yapılan değerlendirmede bizim ekonomimiz dördüncü sıralarda yer almış.

Peki demokrasi skorunu nasıl yapmışlar diye bakarsanız; seçim süreci ve çoğulculuk, işlev-

sel devlet, yurttaşların politikaya katılımı, politik kültür ve ortam ve kişisel özgürlükler. Bakınız burada da 10-8 arasındaysa ülkeler demokratik, deniyor, 8-6 arasındaysa hasarlı demokrasi, deniliyor, 6 ve 6'nın altındaysa demokrasi yok. Burada Türkiye'nin indeksi 4,3. Dolayısıyla bizim demokrasi hasarlı hatta demokrasi yok sayılıyor. Demokratik indeksin son on yıldaki değişimine bakmış Ekonomist Dergisi. En kötü beşincisi bizim demokrasimiz. On yıl içinde giderek kötüleşmiş demokrasimiz. Başka bir faktör, insan haklarına bakalım. Yüksek riskli gruba giriyoruz bu indekste. Bunların hepsi 2023, bazıları 2024. İnsan hakları ve hukukun üstünlüğü indeksine bakalım. Burada Türkiye 177 ülke içinde 149'uncu. Bu 2023 indeksi. Görüyorsunuz üstümüzdeki, altımızdaki ülkeleri. Türkmenistan, Belarus, Ekvador ve Irak bizden daha iyi, düşünebiliyor musunuz?

Bu sosyal medyada da gündem oldu. 2017 Hukukun Üstünlüğü İndeksi'nde 113 ülke arasında 101. olmuşuz. Bizden sonraki ülkelerde mahkeme yok, kabilenin en yaşlı üyesi suçluyu uçurumdan aşağı itekliyor.

Şimdi bir başka indeks 2023 Dünya Adalet Projesi. Bu çeşitli basamaklarda inceliyor. Medeni hukuk, ceza hukuku, temel haklar gibi. Burada 147 ülke içinde yine Türkiye 117. sırada. 2023 "Yolsuzluk Algı İndeksi"nde Türkiye ortanın altında. 2023 Dünya Basın Özgürlüğü İndeksi'ne bakalım. Türkiye basın özgürlüğünün en zor durumda olduğu ülkelerden bir tanesi. Bunlar da çeşitli yönlerden değerlendirmişler basın özgürlüğünü, ülkemiz Pakistan, Maldivler ve Kamboçya'dan daha kötü. Ama Umman'dan biraz daha iyiymiş. Bir de 2010-2020 arasında hangi ülkeler daha otoriter duruma geçmişler, hangi ülkeler daha demokratik düzeye geçmişler. Buna baktığımızda daha otoriter bir rejime doğru kayan ülkeler arasında yine Türkiye yer alıyor.

Lése-majesté kanunları var. Yani yüksek yöneticileri koruyan kollayan kanunlar. Bunları iliştiiren ülkeler arasında dünyada sadece birkaç ülke var. Türkiye bu yüksek yöneticileri, devlet büyüklerini koruyan Lése-majesté kanunları çıkaran ülkelerden bir tanesi.

Şimdi böyle bir ortamda akademik özgürlüklere bakalım. Türkiye değil, orayı Raşit hoca anlatacak, Allah ona kolaylık versin. Ben biraz daha dünyadan bahsedeceğim. Şimdi akademik özgürlüğün tanımları var, tartışmaları yerleri var tabii bu kısa sürede bunları tartışamayız ama genelde çok basit bir ifadeyle; öğretmenin istediğini öğretmesi, öğrencinin istediğini öğrenmesi ve akademisyenin sosyal ve politik eleştiri hakkı. Bunun kısıtlamaları, sınırları var. Mesela değişik ülkelerde de farklı uygulamalar var.

Akademik özgürlük, akademi içinde mi geçerli, dışında da geçerli midir? Değişik ülkelerde bu tartışılıyor. Uzmanlık alanıyla ilgili midir akademik özgürlük yoksa bunun da dışında olabilir mi? Bu da tartışmalı.

Kurum içinde mi geçerli, dışında mı? Türkiye'de de bunun tartışmaları oldu. Hatta bir rektör dedi ki "Bir akademisyen üniversite dışında söyleyemediği şeyi üniversitede de söyleyemez veya tersini de söyleyemez," biçiminde ifadelerde bulundu.

Mesela Britanica Ansiklopedisi'nin bir tanımı; öğretmen ve öğrencilerin öğretme, çalışma ve bilgiyi arama ve araştırma özgürlükleri olarak tanımlıyor. Yasa, kurumsal baskılar ve toplum baskısına karşı korunma. Öğretmenlerin düşünce ve bulgularını öğrencileri ve meslektaşlarına yayma ve sansüre tabi olmadan yayınlama hakkı. Devlet, din, sanayi, sosyal baskı gruplarının etkilerine karşı da akademik çalışma yapma hakkının korunması. "Amerika Üniversite Profesörleri Birliği" diye bir kuruluş var. Çok eski bir kuruluş, 1900'lü yılların başlarında kurulmuş, 1940'larda şöyle bir tanımla yapmış, akademik özgürlük özellikle ABD'de ve bazı ülkelerde şu şekilde tanımlanıyor, öğretimi ilgili her konunun sınıfta konuşulabilmesi olarak tanımlamışlar mesela. Araştırma; akademik, bilimsel ve yaratıcı her alanı araştırabilme ve sonuçlarını yayınlabilme. Kurum içi ifade ve kurum dışı ifade; Bunlarda da sansür ve baskılardan arı veya korunmuş bir akademik özgürlük tanımı yapıyorlar.

Şimdi sınırları var tabii, çok kısaca bunlara değineceğim. Bir kere devletin genel kanunları. Örneğin kimseye hakaret edemezsiniz, bu akademik özgürlük değil. Dolayısıyla genel kanunlara uymak zorundasınız. Kurumun genel politikalarına da uymak zorundasınız. Kurum dediği üniversite.

Üniversitenin belli bir görüşü, politikası varsa akademisyenlerin bundan sapması çok da hoş karşılanmıyor, ABD'de bile. Profesyonel etik tabii. Etik kurullara uymak zorundasınız. Akademisyenlerin ben etik kurallara uymadan bir araştırma yapacağım gibi bir durumu yok. Bir de profesyonel yeterlilik. Burada da akademisyenler arasında akranlar tarafından verilen bir yeterlilik kararı olması lazım. Yani "2x2=5" diye söyleyemiyorsunuz. Bu akademik özgürlüğe girmiyor.

Son yıllarda bazı sorunlar var. Bunlara sadece değineyim. Uzaktan eğitimin getirdiği sorunlar var, burada ne yapacağız? Bir de paket eğitimler var. Bir eğitimi bir kurum satın alıyor ve veriyor. Bu eğitimi, kim veriyor, kim hazırladı, nasıl görüşler yansıttı belli değil. Dolayısıyla burada akademik özgürlük kavramı ne oluyor, bilemiyoruz. Ama hemen hemen her ülkede devlet baskısıyla akademik özgürlük ve kurumsal özerklik kavramları birbiriyle çatışıyor.

Şimdi önemli bir indeks, şimdiye kadar gösterdiklerimden de daha önemli. 2023 Akademik Özgürlük İndeksi. Bu Friedrich Alexander Üniversitesi, Almanya'da bir üniversite. 1900'lü yılların başına kadar taşımışlar bu indeks. Dolayısıyla yıllar içinde ne oluyor, bunu çok iyi inceliyorlar. Aralık 2023'te 179 ülke ve bölgeyi içermişler. 2024'te de bunun yenilenmiş var, ondan da bahsedeceğim. Dört beş noktaya bakmışlar; araştırma ve eğitime özgürlüğü, akademik değişim ve yayma özgürlüğü, üniversitelerin kurumsal özgürlüğü (yönetmelik, akademik, mali), yerleşke, kampüs bağımsızlığı ve akademik ve kültürel ifade özgürlüğü ne durumda? Bunu tamamen bağımsız 2319 uzman tarafından değerlendiriyorlar ve yayınlıyorlar. Tümünün ayrıntısını vermek istemiyorum fakat akademik özgürlüğü en yüksek ülkeler İskandinav ülkeleri, Estonya, İzlanda, Norveç var. Kategoriler birinci grup, ikinci grup diye gidiyor.

Türkiye’de en alt %10’luk grupta. 179 ülkenin bölgenin araştırmasında yine Türkiye, Mısır ve Küba’nın da altında. Bu hepimizin oturup ciddi düşünmemiz gereken bir nokta.

Dahası Akademik Özgürlük İndeksi’nde akademik indeksin azalma ve artma indekslerine bakmışlar. Bakınız burada akademik indeksi yüksek olanlar ve 1973-2023 arasında akademik indeks skorları yükselen ülkeler. Azalan kaç tane ülke var bakalım. ABD’de azalıyor. Çünkü orada çeşitli faktörler var, İsrail ile ilgili tartışmalar şunlar bunlar... İngiltere ve Hollanda 73-23 arasında azalan, özgürlükleri kaybeden ülkeler. Ama onun altında Hindistan, Hong Kong, Pakistan, Afganistan ve Türkiye var. Zaten düşük olan durumumuz nasıl aşağılara inmiş. Bu da çok önemli.

Çok zamanınızı almadan nedenlerine değinelim. Bakınız burada hiç kendi yorumumu koymuyorum, tamamen birebir aldım. Akademik Özgürlük İndeksi’ni hazırlayan kuruluşun yorumları: “Akademik özgürlüklerin düşmesinin en başta gelen nedeni politik, sosyal kutuplaşma,” diyorlar. Sosyal kutuplaşma toplumun biz ve onlar olarak kutuplara bölünmesi, politik kutuplaşmada politik ortamın zıt politik kamplara bölünmesi. “Son yirmi yılda demokratik gerileme çoğulculuk karşıtı ve ulusalcı partilerin iktidara gelmeleri ile körüklendi,” diyorlar. Bu partilerin iktidara gelmesi ve onu takip eden otoriterleşme kutuplaşmayı uç noktalara taşıdı. Bu sadece kafadan bir yorum, afaki bir yorum değil. Bakınız bazı ülkeleri almış ve bunların otoriterleşme indeksleriyle, akademik özgürlük indekslerini koymuşlar. Ama mesela Macaristan var. Bakınız Macaristan’da otoriterleşme sosyal ve politik otoriterleşme, kutuplaşma giderek yükseliyor. Ve ona tam zıt bir şekilde akademik özgürlükler aşağı çekiliyor. Aynı şey Venezüella’da, Rusya’da, Hong Kong’da tam bir aksine gidiş var. Akademik özgürlüklerin düşmesi ve toplumun politize, polarize olmasıyla.

İdi Amin’i hatırlarsınız. Uganda’nın diktatörüydü. Şöyle bir şey söylemiş; “Konuşma özgürlüğü vardır fakat konuşma sonrası özgürlüğü garanti edemem.” İdi Amin’i hatırlayacaksınız belki düşmanı saydığı kişileri pişirip yemesiyle falan anılırdı.

Son olarak demokrasiyi tekrar gösteriyorum. Bu indekslerin çoğunu size göstermeye çalıştım. Uluslararası indeksler, ülkelerin durumları nerede ve ülkemizin durumu nerede. Akademik özgürlüğün kurumlardan bağımsız, farklı, tepelere çıkmasını bekliyor musunuz? Bunu sizlere sorayım. Einstein da şöyle demiş: “Bana göre akademik özgürlük gerçeği arama, doğru bildiğini öğretme ve yayınlama hakkıdır. Bu hak bir sorumluluk da getirir. Hiç kimse doğru olarak tanımladığı bilginin bir kısmını saklamak hakkına sahip değildir.”

İlginiz için çok teşekkür ederim.

Moderatör: Çok teşekkür ediyorum hocam. Raşit Tükel’e attığınız paslardan sonra Türkiye’de akademik özgürlüğü anlatmak üzere Raşit Tükel’i buraya davet ediyorum.

Türkiye’de Akademik Özgürlük

Raşit Tükel

Bu sempozyumun düzenlenmesinden dolayı TTB UDEK Yürütme Kurulunu ve düzenlemede görev alan meslektaşlarımızı kutluyorum. Konuşmamı iki bölüm olarak düşünebilirsiniz. Önce genel bir çerçeve olarak akademik özgürlük ve üniversite üzerine konuşacağım, sonra da Türkiye’deki duruma değineceğim. Akademik özgürlük için bugün burada birçok tanım yapıldı. Şöyle diyebiliriz; akademik özgürlük araştırma ve eğitim alanlarında bilim insanları ve yüksek öğretim kurumlarının özgürlüğünü kapsar. Bilim insanları ve kurumlar araştırmalarında, düşüncelerini açıklamada herhangi bir engelle karşılaşmamalıdır. Bireysel bilimsel özgürlük dediğimizde, ifade özgürlüğünün korunduğu bir alandan söz etmiş oluyoruz; aynı zamanda da bu kavram araştırma, inceleme, öğrenim ve yayma özgürlüğünü içeriyor.

Üniversite tanımı itibarıyla ortak ve örgütlü bir yaşamdır. Bu örgütlülük de bilgi üretiminden gelir. Hiyerarşik bir üst ilişki içinde bilim üretilemeyeceğini biliyoruz. Üniversite özerkliği dediğimizde, üniversitenin iç ya da dış herhangi bir etki, baskı ya da yönlendirme olmaksızın, kendi varlığını gerçekleştirebilme ve varoluş amacını yerine getirebilmesi için sahip olması gereken bir özgürlük alanından söz ediyoruz. Bunu da akademik, yönetsel ve mali boyutlarını içerecek şekilde tanımlıyoruz.

Akademik özerkliğin akademik çevrenin tüm üyelerinin aktif katılımını içeren demokratik bir öz yönetimle gerçekleşebileceği özellikle vurgulanması gereken bir nokta. Yönetsel özerklik, yüksek öğretim kurumlarının kendi üyelerinin demokratik usullerle oluşturdukları organlar eliyle yönetilmesi, denetlenmesi ve üniversitelerin merkezi yönetimin müdahalelerinin, baskısının dışında kalabilmesidir. Mali özerklik ise aslında günümüz üniversitelerinde çok tartışmalı olan bir konu. Mali özerkliği, üniversite özerkliğinin yalnızca siyasal iktidardan değil aynı zamanda sermaye gruplarından da bağımsız olmasının gerekliliği olarak düşünebiliriz.

Lima Bildirgesi, bildiğimiz gibi gerek akademik özgürlük gerekse akademik özerklik alanında üniversitelerle ilgili çok temel bir görüşü yansıtır. Dünya Üniversiteler Servisi'nin 1988'de Lima'da toplanarak açıkladığı bir bildirgedir bu. Orada bir akademik çevre ifadesi geçer. Akademik çevre, bir yüksek öğretim kurumunda eğitim veren, okuyan, araştırma yapan ve çalışan tüm kişileri kapsar.

Akademik özgürlük, akademik çevre üyelerinin tek ya da toplu halde bilgiyi araştırma, inceleme, tartışma, belgeleme, üretme, yaratma, öğretme, anlatma ve yazma yoluyla edinmeleri, geliştirmeleri ve iletmelerindeki özgürlükler olarak tarif edilir. Çok kapsamlı, çok temel bir bildirgedir bu.

Lima Bildirgesi aynı zamanda akademik özerkliği de tanımlar. Burada tüm üyelerin aktif katılımını içeren demokratik öz yönetim ifadesi yer alır. Bunun sağlandığı koşulda akademik özerklikten söz edilir.

Bildirgede akademik özerklik, “yükseköğretim kurumlarının işleyişlerine, mali işlerine ve yönetimlerine ilişkin kararlar almada ve eğitim, araştırma, dışa yönelik çalışmalar ve diğer ilgili faaliyetlerde kendi politikalarını oluşturmada devlet ve toplumun tüm diğer güçleri karşısındaki bağımsızlıkları” olarak tarif edilir.

Akademik özgürlükler alanında birçok farklı gelişme olsa da, 1999 yılındaki Bologna Bildirgesi kritik bir öneme sahiptir. Çünkü o bildirge, Lima Bildirgesi'nden, Humboldt üniversite geleneğinden gelen bir çizginin, bir anlayışın değiştiği bir aşamadır. Bildirge, “Avrupa yüksek öğrenim sisteminin uluslararası rekabet gücünün artırılması amacıyla yoğunlaşmalıyız.” der. İlk defa bir üniversiteler için rekabet gücünden söz eder. Bildirgede “Bir medeniyetin canlılığı ve etkinliği, o medeniyetin kültürünün diğer ülkeler üzerinde yarattığı etki ile görülür.” ifadesi yer alır. Neredeyse bir kültürel emperyalizm tanımı yapılmaktadır. Tabii daha başka bildirgeler de gelir ama, bu tam bir dönüm noktasıdır.

Bologna sürecinde üniversiteler kendilerini küresel rekabet içinde tanımlamaya başlamışlardır ve bilim ve teknolojiyle desteklenen yeniden bir düzenlenme içine girerler. Yüksek öğrenimin küresel bir pazara dönüştürüldüğü ve rekabet gücü yüksek üniversitelerin yaratıldığı bir süreçtir artık bu. Küresel ölçekte rekabet edebiliyor musunuz? Buna gücünüz var mı? Buna bakılır. Bilgi ekonomisi diye bir olgu bu noktada karşımıza çıkar. Çünkü Bologna sürecini başlatan dinamiklerden biri, özellikle 1990'larda yükseköğretim politikalarının biçimlenmesinde etkili olan bilgiye dayalı ekonomi anlayışının ortaya çıkışıdır. Bu anlayışa göre, yükseköğretim bilgi ekonomisinin lokomotifidir kabul edilmektedir.

Bu gelişmeler bilginin metalaşmasını getirir; çünkü üretim yeni teknolojilerle çok daha az emek bağımlı hale gelirken, bilgiyi işleyen ve pazarlayan yeni bir emek gücü ortaya çıkar. Artık emek biçiminin değişmesine paralel olarak da bilgi üzerinde yeni bir özel mülkiyet biçimi oluşur. Yani bunun özeti şudur; artık bilgi piyasanın bir parçası haline gelmiştir ve metalaşmıştır.

Akademik kapitalizm olarak da ifade edilen bir süreçten; kendisi ekonomik bir sistem olan ve piyasa güçleri tarafından yönetilen kapitalizmin ilkelerinin yükseköğretim alanına uygulanmasından söz etmiş oluyoruz. Bunun sonucu akademisyenlerin akademik ürünlerini ve buluşlarını rekabete dayalı piyasa ortamına sunmaları oluyor. Akademik kapitalizme bağlı olarak da üniversite-devlet-sanayi üçlü ilişkisi karşımıza çıkıyor.

Akademik kapitalizmle birlikte kamu üniversitelerine yapılan devlet harcamaları ve yatırımlar azalmaya başlıyor. Üniversitenin ürettiği bilginin ve hizmetlerin toplum yararına olmaktan çıkıp piyasa için üretilen hizmetlere dönüştüğünü görüyoruz. Üniversiteler sermaye ile kurulacak ortaklıklar aracılığıyla kendi kaynaklarını yaratmak zorunda kalıyorlar. Bu gelişmeler akademik kapitalizmin yaratılmasının dayanakları olarak kabul ediliyor.

Mali özerklik çok kritik bir öneme sahip; çünkü sanayi ile iş birliğini getiriyor. Üniversiteler, neoliberal politikalar doğrultusunda mali özerkliği sağlamanın yolu olarak kaynak yaratma çabası içine girmek zorunda kalıyorlar. Bunun sonucun da üniversiteler için piyasaya uyma, piyasa ile rekabet etme, teknoparklar kurma, üniversite-sanayi iş birliğini geliştirme, döner sermayeli kuruluşları ön plana çıkarma, bu kuruluşlar üzerinden kâr sağlama ve ürün üretip satma gibi ticari faaliyetler gündeme geliyor. Tüm bu gelişmeler üniversitelerde farklı bir yere doğru gidişi gösteriyor. Üniversitelerin devlet ve piyasa ile geliştirdikleri bu yeni ilişki biçimi girişimci üniversite olarak da isimlendiriliyor. Ayakta kalabilmek için rekabetçi bir piyasada girişimci olmak, piyasada kendinizi var etmek için kâr amaçlı faaliyetler içinde olmak zorunda kalıyorsunuz. Böyle bir ortam içinde üniversiteler iki temel amaca yönelebiliyor: Üniversitelerin rekabetçi piyasa için girişimcilik kültürüne sahip öğrenciler yetiştirmesi ve üniversitelerin doğrudan piyasaya girerek kâr amaçlı faaliyet göstermesi.

Bu noktada üniversitelerin iki yönde değiştiğini görüyoruz; biri üniversite ile sanayii / özel sektör iş birliği, diğeri de patentleme. Bu değişimlerin uygulamaya dönüşmesi teknoloji transferleri ve araştırmaların fikri mülkiyet hakları ile sağlanıyor. Bilimsel üretimlerin alınıp satıldığı bir alan yaratılıyor. Sermaye de AR-GE maliyetlerini üniversiteler üzerinden kamuya yüklerken kâr ve kazancı da kendinde toplamak istiyor. Böylece sermaye açısından son derece uygun, elverişli bir alan oluşmuş oluyor.

Üniversiteler bu süreçte piyasada daha kolay ve hızlı pazarlanabilir bilimsel disiplinlere önem vermeye başlıyorlar. Örneğin, doğa bilimlerinin üretmiş olduğu bilimsel bilginin pazar değeri, toplum bilimlerinin ürettiği bilimsel bilgiye nazaran çok daha yüksek oluyor. Doğa bilimleri ve teknik bilimler, finansal ve kurumsal kaynaklara ulaşmada diğer bilim dallarından önde yer alıyorlar. Bunların bir sonucu olarak da toplumsal ve beşeri bilimler önemini kaybetmeye başlıyor.

Üniversitelerde neoliberal dönüşümün sonuçları şöyle özetlenebilir: Maliyetleri düşürerek daha çok öğrenci kaydetme; bilimsel bilginin bilim insanları arasında özgürce yayılmasını engelleme; bölümler arasında iş birliğinin azalması; ticari getirisi olmayan alanların bilim insanları tarafından terk edilmesi; eğitime ayrılan zaman ve enerjide azalma; bütünü algılamayan, entelektüel

bilgiden yoksun hatta bunu küçümseyen, ekonomik önceliklerle hareket eden bireyler yetiştirme.

Şimdi ülkemize gelelim. Ülkemizde akademik özgürlüklerin iki unsurun tehdidi altında olduğunu söyleyebiliriz: Otoriterleşme ile birlikte giden antidemokratik uygulamalar ve eğitimin metalaştırılmasına paralel olarak üniversiteler üzerindeki etkinliği giderek artıran sermaye. Bu iki güç birbirinden kopuk değil, birbirini bütünleyici bir işlev görüyor. Bunu üniversitelerin YÖK ve sermayenin kısılcacında olması şeklinde ifade edebiliriz. Çünkü devlet, üniversitelerin neoliberal piyasa ile eklenmesine onay verirken, YÖK'ün konumunu da sağlamlaştırıyor. Üniversitelerin yönetsel ve bilimsel özerklikleri YÖK tarafından kısıtlanırken, mali özerklikleri sermaye tarafından denetim altına alınıyor. Böylece üniversiteler devlete karşı sorumluluktan sermayeye karşı sorumlu olmaya itilmekte, devlet ve sermaye arasında sıkışmaktadır.

Üniversitede çalışanlar olarak, akademik teşvik ödeneği diye bir uygulamanın olduğunu, performans diye bir sistemin hayatımıza girdiğini, parça başı üretim ve ücret sisteminin bu yeni dönemde toplanan puanlarla bir maddi kazanca dönüştürüldüğünü biliyoruz. Bunlar günümüzün gelişmeleri. 2019 tarihinde dönemin YÖK Başkanı bir konuşma yapıyor ve şöyle diyor: “Ülkemizde, kamu ve özel sektördeki araştırmalar ile üniversite ve sanayi sektöründeki araştırmalar birbirlerinden ayrı bir şekilde yürütülüyor. Aksine bunların her biri, birbirinin tamamlayıcısıdır ve ulaşılan sonuçlar bütüncül araştırma ekosistemi içerisinde ele alınmalıdır.” Yani Türkiye’de 2019’da üniversiteler açısından bir eksiklik saptanıyor. Sanayi ve üniversite yeterince iş birliği kuramamışlar; bunu geliştireceğiz deniliyor. Ve dönemin YÖK başkanı şunu ekliyor: “Bu konunun 11. Kalkınma Planı’na girmiş olması bizi ziyadesi ile memnun etmiştir.” Bir yıl sonra 2020’de bir YÖK duyurusunda ise şu ifade yer alıyor: “Üniversitelerimizde ihtisaslaşmayı öne alan projeler doğrultusunda 10 üniversitemizi kendi tematik talepleri doğrultusunda bölgesel kalkınma misyonu ile görevlendirdik. Bu proje Cumhurbaşkanlığı 11. Kalkınma Planı’nda yer aldı. Bu üniversitelerden sekizi tarım, hayvancılık, orman ve bölge tarım ürünleri ile ilgilidir.” Yani üniversiteler artık ekonomiyle o kadar iç içe geçmiş ki, örneğin bir üniversite kurulurken tarım sektörünü geliştirmek için kurulduğu söylenebiliyor. Üniversite geleneğinin geldiği bu nokta çok can alıcı.

Gelelim ülkemizde üniversitelerdeki hak ihlallerine. Biraz önce sayın konuşmacı dünyada akademik özgürlüklerden bahsederken Türkiye’de bu konuyu ele almanın zor olacağını söylemişti, benim konuşmama gönderme yaparak. Üniversitelerde geniş hak ihlalleriyle karşılaşılıyor. Eğitim-Sen’in 2015’te yaptığı bir hak ihlali değerlendirmesinde, üniversitelerimizde 58 hak ihlalinin yapıldığı bilgisi yer alıyor. Bunlar arasında liyakati dikkate almadan yapılan keyfi atamalar, sınavsız atamalar, yükseltme sınavlarını yapmama, görevden alma, yurtların yetersizliği, ulaşım sorunları, öğrencilerin fişlenmesi, personelin takip ve fişlenmesi, cinsiyet ayrımcılığı vb. yer alıyor. Bunların birçok üniversitede şimdi de geçerli olduğunu yaşadıklarımızdan biliyoruz.

OHAL döneminde yükseköğretim kurumlarından ihraçlardan konuşmalar sırasında söz edildi. 1 Eylül 2016’dan itibaren OHAL kapsamında ilan edilen 12 KHK ile yükseköğretim kurum-

larından ihraç edilen akademisyen sayısı 6081. Barış Bildirisini imzalayan akademisyenlerden istifa etmeye zorlanma, emekli olmaya zorlanma, ihraç edilme, işten çıkarılma şeklinde hak ihlallerine uğrayanların sayısı 549. Bunların 406'sını OHAL KHK'sı ile ihraç edilenler oluştururken, 380'inin OHAL Komisyonuna başvurusu reddediliyor. Bu, OHAL Komisyonuna başvuran barış akademisyenlerinin yüzde 94'ünün başvurularının reddedildiği anlamına geliyor.

Akademik özgürlük ihlalleri OHAL ile mi sınırlı? Hayır, OHAL sonrası da birçok ihlalle karşılaşılıyor. İnsan Hakları Okulu'nun 2021 yılındaki bir araştırmasına göre, OHAL sonrası akademik özgürlük ihlalleri arasında projelerin iptal edilmesi, baskı, denetim aracı olarak akademik etkinliklerin kullanılması, güvencesizleştirme, niteliksizleştirme, yıldırma, BİMER şikayetleri, telkinler, siyasi görüş, etkin kimlik, sendika üyeliği, cinsel yönelimin neden olduğu hak ihlalleri, can güvenliğine, ifade özgürlüğüne yönelik tehditler. cinsiyet ayrımcılığı, cinsel taciz gibi hak ihlalleri yer almaktadır. Bilim Akademisi'nin 2019-2020 raporunda, kadın araştırmacıların cinsel taciz ve cinsel saldırı da dahil olmak üzere cinsiyet temelli ayrımcılığa daha fazla maruz kaldığı, üniversitelerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planları'nın çoğunlukla bulunmadığı görülüyor.

Hatırlarsak, 2015'te Özgecan Aslan'ın katledilmesi sonrasında kadına yönelik şiddet ve tacize karşı 8 Mart 2016'da Dünya Kadınlar Günü'nde YÖK Başkanı tarafından "Yükseköğrenim Kurumları Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutum Belgesi" başlıklı bir belge yayımlandı. Aynı belge 2019'da geri çekildi. Gerekçesi de, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının "farklı algılara yol açtığı, toplumsal değerlerimiz ve kabullerimizle mütenasip olmadığı ve toplumca kabul görmediği" olarak açıklandı. Bir adım atılmıştı hızla geri çekildi.

Biraz önceki konuşmalarda dünyada demokrasi ile akademik özgürlük ilişkisinden söz edildi. Gothenburg Üniversitesi V-Dem Enstitüsü tarafından 2021 yayımlanan Demokrasi Raporu'nda yer alan, 1955'ten 2020'ye kadar olan döneme ait grafikte de görüldüğü gibi, akademik ve kültürel ifade özgürlüğü ile STK baskısı, hükümetin medya sansürü çabası, farklı fikirlere saygı, hükümet tarafından ülke içinde yanlış bilgi yayılımı gibi parametreler ortak hareket ediyor. Bunların içinde en dibe doğru giden de akademik özgürlük.

Biraz önce sayın Şevket Ruacan Akademik Özgürlük Endeksi'nden bahsettiği için ayrıntıya girmeyeceğim. 2024 yılı verilerine göre, 0 ile 1 arasındaki değerlendirilmede, Türkiye'nin Akademik Özgürlük Endeksi puanı 0.09 olarak saptanıyor. 2023 yılında ise bu puan 0.08 idi. 2004 yılında ülkemizin Akademik Özgürlük Endeksi puanının 0,56 olduğunu, özellikle de puanın 0,43 olduğu 2012'den sonra ciddi bir gerileme içine girildiğini görüyoruz. Şimdiki düzeyin, Akademik Özgürlük Endeksi puanının 0,05'e düştüğü 1980 askeri darbesi sonrasındaki düzeye çok yakın olması dikkat çekiyor.

Bu konuyla ilgili bilgiler önceki konuşmalarda aktarıldı. Ancak şunu söylemeden de geçmeyelim. Bilindiği gibi, hem devlet hem de vakıf üniversitelerinin rektörleri 2018 yılından bu yana Cumhurbaşkanı tarafından belirleniyor ve atanıyor. Bu uygulama Avrupa'da başka bir ülkede

mevcut değil. Bu bile kendi başına birçok şeyi açıklıyor. Avrupa Üniversiteler Birliği Organizasyonel Özerklik Sıralaması'nda ülke olarak 35. Sıradayız, yani en gerideyiz. Avrupa Üniversite Birliği Akademik Özerklik Sıralamasında ise 29'uncu sıradayız.

Sona doğru geliyorum. Bugüne kadar esas olarak iki üniversite yönetim modelinin uygulandığını söyleyebiliriz. Bunlardan biri meslektaşlar arası (collegial) yönetim modelidir. Bu modelde öğretim üyelerinin seçtiği kurullar (senato, yönetim kurulları) karar organı ve bu kurulların seçtiği yöneticiler (rektör, dekanlar vb.) kurumların temsilcisi ve verilen kararların uygulayıcısıdır. Diğer model ise girişimci yönetim modeli veya daha güncel adıyla “yönetişim” modelidir. Bu modelde yöneticiler (rektör, dekanlar...) atanır ya da mütevelli heyeti gibi küçük heyetlerce seçilir ve üniversiteyi yönetirler.

Üniversite bileşenleri veya Lima Bildirgesi'ndeki adıyla “akademik çevre”, bir yükseköğretim kurumunda öğretim, öğrenim, araştırma yapan ve çalışan herkesi kapsar. Öznesi üniversite bileşenleri yani akademik topluluk olan bir üniversite modeli; salt akademisyenlerle sınırlı olmayan, tüm bileşenleri ile birlikte planlanan ve yönetilen, kamusal finansmana dayalı ve kamusal denetime açık, demokratik, katılımcı ve özerk bir forma sahiptir.

Bizler Boğaziçi Üniversitesi direnişiyle birlikte, üniversiteleri tekrar konuşmaya başladık. Bu direniş nasıl bir üniversite istediğimiz üzerine tartışmayı yeniden gündemimize getirdi. Bu süreç bizlere, üniversitelerde eşitsiz ve hiyerarşik ilişkileri, bilgi iktidar ilişkilerini, üniversitelerin toplumla ilişkilerini gözden geçirmek için bir imkan sağladı. Üniversitelerin kamusal alanda yeni bir toplumsal konumlanışa sahip olması gerektiği anlayışını tartışmaya başladık. Üniversitelerin kâr ve ekonomik çıkar için değil; doğa, insan, toplumsal amaçlar ve toplumun gereksinimlerinin karşılanması için çalışması için mücadele etme kararlılığımız ortaya çıktı. Eleştirel düşünmeyi öğrenme ve yaratıcılığı geliştirmeyi üniversite eğitiminde temel amaç olarak görmenin önemi üzerinde yeniden durmaya başladık.

Konuşmamı şöyle bitirmek istiyorum. Nasıl bir üniversite istiyoruz? Öncelikle demokratik, katılımcı, özgür ve özerk bir üniversite istiyoruz. Öğretme, araştırma ve yayımlama gibi evrensel işlevleri, herhangi bir etki ve baskıya karşı güvence altına alan akademik özgürlük ortamında olmayı; karar verme ve verdiği kararları uygulamada bağımsız davranabilme ve dış baskılardan etkilenmemeyi garanti eden akademik özerkliğe sahip olmayı; aklın ve bilimin üstünlüğünü önceleyen ve tüm üniversite bileşenlerinin katılımını sağlayan, saydam, erişilebilir ve paylaşımcı bir anlayış ile yönetilmeyi istiyoruz.

İlginiz için teşekkür ederim.

Moderatör: Ferda Keskin hocamı “Bilim Felsefesi ve Toplum” konulu konuşması için kürsüye davet ediyorum.

Bilim Felsefesi ve Toplum

Ferda Keskin, *Bilgi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü*

Öncelikle beni bu kadar önemli bir toplantıya davet ettiğiniz için çok teşekkürler. Benim için niye önemli? Çünkü hemen hepimiz, ya da büyük çoğunluğumuz burada üniversite mensubuyuz. Ama dünyada ve Türkiye’de üniversite mensupları aslında üniversite kavramının ne anlama geldiğini bile genellikle pek düşünmezler. Bu kavramın ne anlama geldiği belki kriz dönemlerinde zaman zaman düşünülür. Çünkü kriz dönemlerinde “üniversitenin şöyle bir özelliği vardı, bakın bu ihlal ediliyor” ya da “böyle bir şeyi vardı o eksik kalıyor” demek için. Hatta arada konuşuyorduk, bu Türkiye’de özellikle üniversite kavramının evren kenti anlamına geldiğini düşünen bile var. Sanıyorum bu yanlışlığın sebebi üniversitedeki sitenin “c” ile değil “s” ile yazıldığının farkına varmamakla ilgili bir şey, başka türlü açıklayamıyorum. Ama Olga çok güzel anlattı üniversite kavramının tarihini ve içeriğini. Lonca, Universium’dan geliyor, Latince birlikten geliyor. Fakat şöyle bir öykü de var. Bunu özellikle burada anlatmak istiyorum.

Üniversite öğrencilerinin bir lonca olma hakkını elde etmeleri ile birlikte üniversite kavramı kullanılmaya başlıyor. Üniversite öğrencilerine, daha doğrusu üniversitede öğretenlerle öğrenenlerin bir araya gelerek oluşturdukları ‘community’ye lonca hakkı otomatik, kendiliğinden belirlenmiş bir şey değil. Bir tevatüre göre; Paris Üniversitesi’nde üniversite yönetimi ile öğrenciler arasında 1301 yılında büyük bir çatışma çıkıyor. Bu çatışmanın sonucunda bazı öğrenciler ölüyor. Bunun üzerine öğrenciler toplu halde “Biz gidiyoruz o zaman Paris’ten,” diyorlar. Ve kralın da “Aman gitmeyin, karşılığında ne istersiniz,” demesi üzerine “O zaman bizi lonca yapın,” diyorlar. Ve böylece kendi içlerinde, kendi özerk bir yapısı olan zanaatkar grubu olarak tanımlanıyorlar.

Fakat burada bunu özellikle söylemiş olmamın sebebi eğer bu hikâye doğru ise üniversite kuru-

mu belki de daha kuruluş aşamasında siyasi iktidarla potansiyel veya fiili bir çatışma yaşamış olan bir kurum. Tabii ki bu fiili ya da potansiyel çatışma çok uzun süre geride kaldı. Üniversiteler iktidarların denetimi altında işlev gördüler ve belki yakın geçmişe kadar hepimizin de bildiği gibi 68 olayları var ama en sonunda gördük ki ABD’de özellikle Columbia Üniversitesi öğrencilerinin başlattığı bir hareketle tekrar üniversitede bu konular konuşulmaya başladı.

Şimdi benim konum ise Bilim Felsefesi ve Toplum İlişkisi. Burada önemli bir problem var. Bilim felsefesi deyince iki türlü bilim var çok kabaca söylersek; Ben bir felsefeci olarak, felsefe eğitimi almış birisi olarak bilim deyince benim aklıma bir tarafta doğa bilimleri, diğer tarafta sosyal bilimler geliyor. Ve bir felsefeci olarak da benim üzerinde çalıştığım alan sosyal bilim felsefesi. Tabii ki almak zorunda olduğum diplomayı almak için doğa bilimleri felsefesine de yakından bakmak ve o konuda çeşitli sınavlara girmek zorunda kaldım. Ama bu meseleyi biraz komplike hale getiren, yani doğa bilimlerini toplumla ilişkisi ile sosyal bilimlerin toplumla ilişkisi birbirinden farklı olmak zorunda çünkü toplum bilimlerinin felsefesi adı üzerinde topluma dair bir bilimin felsefesi olmak zorunda.

Dolayısıyla da ben daha ziyade sosyal bilimlere gönderme yaparak konuşmak istiyorum. Bilimin bir söylem olduğunu hepimiz kabul ediyoruz. Ve söylemler rastgele oluşturulmazlar. Belli kurallara göre yapılırlar ve bu kurallara da kabaca rasyonalite adını verebiliriz. Rasyonalite dediği zamanda tabii ki bilim felsefesi yapan kişiler genellikle iki türlü rasyonalite araştırması yaparlar. Bunlardan bir kısmı ‘descriptive’dir. Yani bilim insanları nasıl bilim yapıyorlar onlara yakından bakmak, onların takip ettiği kurallar üzerinden bir bilim haritası çıkartmak ve yeri geldiğinde bununla ilgili hüküm vermek. Ve dolayısıyla bilimi böyle tarif etmek. İkinci bir yöntem daha vardır. Bu ‘prescriptive’ dediğimiz yöntem.

Yani bazı felsefeciler ve bilim felsefecileri vardır ki bunlar bilim insanları nasıl çalışıyorlar diye bakmak yerine onlara nasıl çalışmalarını gerektiğini vaaz eden birtakım kurallar önerirler. Bu felsefenin tarihinde zaten çok olan bir şey. Özellikle yöntem dediğimiz kavram tam da böyle ortaya çıkmıştır. Erken modernite diyebileceğimiz bir dönemde. Yani Kartezyen düşünce bilimsel devrimlerin gerçekleşmesiyle birlikte yöntemin ön plana çıkmasıyla felsefeciler kendilerine önemli bir meşguliyet olarak düşünmenin kuralları, muhakemenin kuralları ne olmalı ve bilim hangi kurallara göre yapılmalıdır? Bunları vaaz etme konusunda bir görev vermişlerdir.

Şimdi rasyonalite dedikleri fakat rasyonalite kavramının içinde bir de akıl yani rasyonalite dediğimiz şey ussallık, bir de burada akıl kavramı var. Şimdi bu aklın toplumla ne ilişkisi var sorusunu sormadan evvel aslında akıl kavramının kendisinin de basit bir veri olarak ele alınamayacağını altının çizilmesi gerekiyor felsefi olarak. Çünkü her kavramın bir tarihi vardır ve bu tarihin içerisinde kavramların anlamları değişirler. Örneğin antik Yunanlıların akıl kavramıyla modernitenin akıl kavramı arasında çok radikal bir fark var. Çünkü antik Yunanlılar akıl dediği zaman sadece cognitive (bilişsel) bir faaliyeti gerçekleştiren bir insani fakülteyi anlamıyorlar. Akıl dediği zaman hem doğanın kendi içinde var olan rasyonel bir düzene gönderme yapı-

yorlar bir taraftan ve buna tekabül eden insani bir fakülte olarak sübjektif bir yeti olarak aklın sadece cognitive bir işlev görmediğini aynı zamanda arzulayabildiğini de iddia ediyorlar. Fakat bu zaman içerisinde değişiyor ve dediğim gibi içinde bulunduğumuz çağda özellikle Kartezyen felsefenin yerleşik hale gelmesiyle birlikte akıl sadece bilişsel faaliyet gösteren bir yetenek olarak tanımlanmıştır ve dolayısıyla bilim de yine bilişsel (cognitive) faaliyet olarak tanımlanmıştır.

Şimdi faaliyet dedim, burası çok önemli çünkü bilim felsefesi yaparken biz bilimsel faaliyete nasıl bakıyoruz? Bilim felsefecileri nasıl bakıyorlar? Burada hemen bir ön soru sormak gerekir. Söz konusu olan bir faaliyet olduğunda, toplumsal bir faaliyet olduğunda biz bu faaliyeti diğer toplumsal faaliyetlerden ayrı olarak ele alıp düşünebilir miyiz? Tarihi yazabilir miyiz? Elbette yapabiliriz bunu, fakat bu sadece o disiplinin kendi içerisinde o faaliyetin kendi içerisindeki dar tarihi anlamına gelir. Ama onun elbette toplum üzerindeki etkilerini anlamamıza izin vermez.

Bu ise tabii ki teori anlayışına bizi götürür. Şimdi teori ile yapılan bir bilim felsefesi daha doğrusu bilim. Bilim felsefesi de bilimin teoriden ne anladığını sorarak başlar elbette. Ve buna verilen cevaplardan bir tanesi şu olacaktır; teori belirli bir alanda birbirleriyle mantıksal olarak ilişki içerisinde olan birtakım önermeler üretmektir. Bu önermelerin işlevi ne olabilir? Olanı açıklamak olabilir ya da olabilecek olanı ya da olacak olanı önceden söylemek olabilir. Ya da bambaşka bir ekolden gelen birisi açıklamak değil anlamak olduğunu, örneğin toplumsal ya da sosyal bilimlerin amacının olduğunu söyleyebilir.

Burada söz konusu olan açıklamaysa eğer, o zaman bilimin yaptığı şey nedir? Belli birtakım olguları gözlem yoluyla saptamak. Daha sonra bunları birbirleriyle nedensel olarak birleştirmek ve devamında da bu nedensel ilişkiler belirli bir yasa olarak tarif edilebiliyorsa bu yasaları kullanmak suretiyle evreni ve toplumu açıklamaya çalışmak.

Ama böyle olduğu zaman tabii bilimin özellikle de sosyal bilimin bizim toplumsal yaşantımıza nasıl bir etkisi olabilir. Nasıl faydalanabiliriz gibi çok önemli bir sorun ortaya çıkıyor. Çünkü bilim sadece açıklıyorsa olanı. Ve olabilecek olanı önceden söylüyorsa, olması gerekene dair bize herhangi bir ip ucu verebilir mi? Olanı tarif etmek, açıklamak ile olması gerekene dair bir şey söylemek arasında çok radikal, kategorik bir fark var. Ve bilim sadece açıklayıcı bir faaliyet ise olanın niçin olduğunu söylüyorsa, olması gerekene dair bize nasıl bir katkı sağlayacak.

Nitekim sosyal bilimleri kuranların da bu aklında olan önemli bir soru. Bunun en güzel örneklerinden birisi Durkheim'dır mesela. Sosyolojiyi bir bilim olarak tesis etmeye çalışırken aklına gelen ilk sorulardan birisi de bu. 19. yüzyıl tıbbi ve fizikinden çok etkilendiği için Durkheim'ın çok basit bir önerisi var. Diyor ki; sosyal bilim nasıl topluma hizmet edebilir? Toplum içindeki normal fenomenlerle patolojik fenomenleri birbirinden ayırt etmek suretiyle ki, siyasetçiler yani iktidar gelip bu patolojik olgulardan bizleri azade kılsınlar. Tabii böyle analogilerin ne kadar riskli olduğunu size hatırlatamam, tabii hekimsiniz. Ama benim bildiğim patoloji terimleriyle konuşmaya başladıktan sonra patolojik olanın ameliyatına doğru açılan bir kapı var ve bunu

toplum için düşündüğümüz zaman toplumlara ameliyat yapmak demek baya riskli bir kapıyı açmak anlamına geliyor.

Fakat bütün burada mesele dolayısıyla ben ne yapıyorum, dorusunu sorabilmesi sosyal bilimcinin. Bu da kendi kendinin bir hesabını vermek demek. Bu ise tabii ki bir teori olarak ben ne öneriyorum topluma, bir bilimsel teori olarak, ikincisi bu bilimsel teori önerdiğim kişiler tarafından kabul ediliyor mu? Eğer edilmiyorsa ne için edilmiyor? Yani onların cognitive kapasitesi ya da bakış açısı nedir? Benim onlara sunduğum şey nedir? Ben nereden geliyorum? Bunun hesabını verebilmek zorunda. Bunu yapmak için veya yapmak zorunda olan sosyal bilimin tabii ki şunu hatırlaması lazım. Teori dediğimiz şey bir faaliyettir ve bu faaliyetin amacı toplumu olduğu haliyle yeniden üretmek değil toplumu belirli bir eleştiriye tabi tutabilmektir. Bu eleştiriye bilim kendinden başlamalı arkasından topluma dair ne eleştiri getiriyorsa onu ifade etmeli ve dolayısıyla da bilimi yaparken az önce rasyonalite olarak tanımladığım o kuralların nasıl ortaya çıktığını görebilmeli ve bunun hesabını verebilmeli. Şimdi bizim çoğumuz tabii ki bilim yapan insanlarız, felsefeciyiz, sosyal bilimciyiz vs. Yaparken belli birtakım kuralları takip ediyoruz ve diyoruz ki bilimin bir nesnesi vardır bir de öznesi vardır. Fakat şu soruyu sormak çok önemli. Bir şey ne zaman bilim nesnesi olur? Bu saf meraktan olan bir şey midir? İnsanlar durup dururken gördüğü, daha önce görmediği, çok sık gördüğü ama dikkat etmediği şeye birdenbire onun bir bilim nesnesine dönüştürmeye mi karar verirler. Bu bilimin kendi kendine sorması gereken önemli sorulardan bir tanesi. İkincisi kim bilimin öznesi olabilir? Yani kim konuşuyor bilim yaparken, nereden konuşuyor, hangi kurumsal otorite üzerinden konuşuyor ve hangi kapasitede konuşuyor. Örneğin tıpta hekim olarak mı konuşuyor, hasta olarak mı konuşuyor? Ya da hasta yakını olarak mı konuşuyor? Bunlar kendiliğinden olan şeyler değil.

Bunları belirleyen birtakım kurallar var. Aynı zamanda bilim tabii ki kavramlar kullanıyor ve bu kavramlar da kimseye malum olmuyor. Bu kavramlarda üretilen ve zaman içerisinde değişen şeyler ve en sonunda da bu kavramların kullanılmasıyla oluşturulan önermelerden müteşekkil olarak ortaya çıkan teoriler ve bu önermeleri kullanarak gerçekleştirilen teorik faaliyet. Şimdi buralarda bu kuralları biz sadece ve sadece bilimin kendi faaliyetine, kendi önermelerine bakarak saptayabiliriz. Benim şahsi kanaatim saptayamayız. Çünkü bunlar az önce söylediğim gibi üniversite bilimin yapıldığı kurum daha kuruluş aşamasında iktidarla mücadele eden bir kurumdur ve yakından baktığımız takdirde hepimiz göreceğizdir ki bilimin nesnesi olabilmesi için bir şeyin ya da herhangi bir insanın bir bilim insanı olabilmesi için yerine getirmesi gereken kurallar içerisinde kurumsal olanın tabii ki çok önemli bir rolü vardır. Ama bu kurumların kendileri de belirli bir takım iktidar ilişkileri içerisinde ortaya çıkmıştır ve işlerler.

Bilim bana kalırsa, doğa bilimleri ve toplum bilimleri, belli birtakım toplumsal ihtiyaçlara cevaben ortaya çıkan ve gelişen pratikler dolayısıyla da bilim dediğim gibi kendi kendinin hesabını verirken hangi ihtiyaca cevap veriyorum, sorusunu sormalı. Bilimin temel unsurları hangi kurallara göre kuruluyor, oluşuyor? Bu soruları sormalı ve asla bilimin diğer toplumsal faaliyetlerden ayrı kendi başına yapılabilecek bir şey olmadığını görmesi gerekir. Ve bu da neyi

gerektiriyor? Bilimi yapan kişinin kendine bu soruyu sorabilecek özgürlüğü sahip olduğunu düşünmesini gerektiriyor.

Üniversitelerde özellikle özgürlüklerin öne çıkmadığı ya da özellikle arka plana itildiği üniversitelerde bu tür soruları çok soramazsınız, sorsanız da alacağınız cevaplar meslektaşlarından da genellikle suya sabuna mümkün olduğu kadar az dokunan cevaplardır. Ama az önce de söylediğim gibi üniversite bilim üreten bir mekân, bir kurumsa üniversite içinde öğretenler ve öğrenenler bu faaliyetin bir parçası iseler, o zaman toplum karşısında ve toplumla ilişki içerisinde yapmış oldukları bu faaliyetin hesabını sürekli olarak vermek zorundadırlar. Hiçbirimiz bir kuvöz içerisinde toplumun ve dünyanın geri kalanından bağımsız olarak bu faaliyeti gerçekleştirmiyoruz. En son örneğimi de zaten ABD’de Columbia Üniversitesi’nden başlayan ve hem ABD’de hem dünyada birçok üniversiteye sıçrayan olaylarda gördük.

Teşekkür ederim.

Moderatör: Salondan katkıları rica edelim.

Soru-Cevap

Bülent Tandoğan:

Ben katkı olarak söylemek istiyorum. Birinci konuşmada dünya üzerinde üniversiteleri akademik özgürlük olarak sınıflandırmıştı. İkinci konuşmada da Avrupa'da da bilgi ekonomisi ve Bologna süreci olarak bahsetmişti. Şöyle bir konuşma izlemiştim. Finlandiya'da şunu fark ediyorlar. Doktora sayısı arttıkça ülkenin kalkınma hızı artıyor. Bakıyorlar hakikaten doğru. Bu sefer şöyle yapıyorlar. O zaman doktora sayısını artıralım ülke kalkınma hızı artsın. Bin olan doktora sayısını on bin yapıyorlar ama bakıyorlar ki ülke kalkınma hızı artmıyor. Neden artmıyor? Bu sefer genişleyen kesimdeki öğrenci ve hoca kapasitesi parlaklığına bağlayıp bu sefer dünyaya açılıyorlar. İngilizce yüksek lisans doktora programı açıp dünyanın en parlak öğrencilerini çekmeye çalışıyorlar ki ülke kalkınma hızı artsın. Bu birinci aşama. Yani parlak tiplerin üniversiteye gelmesi. İkincisi ise şu ülke kalkınma hızı ile profesör geliri arasında bağlantı bulunmuş. Üniversite nedir eğitim, hizmet, araştırma. Araştırma yapıyorsun bir şey buluyorsun sanayiye uyarlanıyorsa eğer onu bulan profesör üniversiteye spekülatif zenginleşecek ölçüde para kazanabiliyor anlamında. Böyle bir bağlantı varsa bu ülkenin de kalkınması yüksek oluyor.

Türkiye'ye baktığımızda profesör olduktan sonra genel kanaat akademik faaliyet duruyor gibi bir imaj var. Doğru mu, yanlış mı bilmiyorum. Burada artık sonuca gidiyorum. Dolayısıyla bu bizim şu andaki Türkiye'deki durum literatürde eğitimin parçalanması olarak geçiyor. Akademisyenlerin gelirlerinin özellikle yoksul olması, yine parlak üniversite olarak mesela Boğaziçi'nde yaşanan olay literatürde eğitimin parçalanması olarak geçiyor. Yani ülkenin kalkınmasını istemiyorsan eskiden bu top tüfekte oluyordu şimdi akademik ortamın gerilemesi olarak geçiyor. Onları düşündüm. Şunu söyleyip bitiriyorum. Sağlıkta Beyaz Reform yapıldığı zaman akademisyenlerin de maaşları düzeltilmesi kanunu vardı ama o aşamada durdu dolayısıyla şu andaki durum eğitimin parçalanması, ülkenin kalkınmaması açısından, köy enstitülerinin kapanması gibi tarihsel olarak devam eden bir süreç olarak görüyorum.

Osman Elbek

Tüm konuşmacılara teşekkür ediyorum. Sorum sevgili Ferda'ya. Genellikle burada tıpta uzmanlık dernekleri olarak varız. Uzmanlık dernekleri olarak da kendi alanımızdaki bilgiyi genellikle uzmanlık derneklerinin kongrelerinde üretiriz. Bir sosyal bilimci olarak doğa bilimcilerinin kongrelerine baktığımız zaman bilimin topluma, özelleştirmeye kendinden başlaması için, doğa bilimcilerin, bir tıp alanının kongrelerinde öne çıkarttıkları bilimsel yaklaşımlar, ödülleri, yapılan adeta büyük kongre mekanlarındaki bilimsel aktiviteleri nasıl yorumlarsınız.

Ferda Keskin

Konferanslar da tabii ki bir üretilmiş yeni bilginin paylaşılmasıdır yapılması gereken şey ama

yine de benim çok sık rastladığım bir şey değil. Şunu söylemek istiyorum; demin sözünü ettiğim türden kendi kendini eleştirmek üzere, kendisinin diğer sektörlerle ilişkileri üzerine ve onların doğası nedir, bu ilişkiler nasıl işliyor, kimin lehine işliyor, çok fazla toplantı yapıldığına tanık olmadım, öyle olsa daha iyi olur tabii. Ama bu sadece tıp için geçerli değil, eczacılık, mühendislik, hukuk için de geçerli. Sonuç olarak kapitalist bir dünyada yaşıyoruz ve kapitalist dünyanın uzmanlara ihtiyacı var. Bu uzmanlar sadece üniversiteden mezun olduktan sonra sektöre dahil olmuş insanlar değil aynı zamanda üniversite içinde kalmış olan insanlar da elbette. Özellikle araştırma üniversitelerinde çalışan kişiler. Bu haliyle, bu ilişki dolayısıyla çok hassas olan bir ilişki. Bu ilişkiye dair eleştirel bir bakışla belli oturumların düzenlenmesi kanaatimce çok iyi olur.

Süleyman Özyalçın

Toplantılar bilimsel bilginin paylaşılmasını, gelişmesini, yeniliklerin sunulmasını sağlamanın yanı sıra sosyal yönü de olan toplantılar. Hem sektörle, yani ilaç firmaları vs. o alanın çalışanlarının, hekimlerinin tanışması hem de hekimlerin birbirleriyle kurduğu toplantılar. Yani her yıl tekrarlanmasını hayretle izliyorum. Her yıl o kadar bilgi üremiyordur herhalde toplantıya kadar ama her yıl o kadar firma ve insan ilişkisi ürüyor. O anlamda çok iyi bir değerlendirme değil bence o dergilerdeki yayınlar, sitasyon sayıları falan daha önemli bu işin değerlendirmesinde diye düşünüyorum. Toplantılarımıza laf söylemeyin yani.

Şevket Ruacan

Aslında bu çok önemli bir konu. Maalesef biz tıp eğitimimizi, uzmanlık eğitimimizi kongrelere bağladık. Çünkü dergiler okunmuyor. Türkiye’de çıkan dergiler genellikle çok dar kesime ulaşıyor. Dolayısıyla eğitimde olanlar, eğiticiler, büyük kısmı kongrelerde bir araya geliyorlar. Ama kongrelerin, ben uzun zamandır ısrar ediyorum daha geniş bir perspektifle hazırlanması lazım. Sadece şu hastaya şu ilaç verilirse şu sonuç olur yahut şu tedaviyle bu olur şeklinde o kadar, insanların zamanı da az. Bir tek oradan eğitim aldıkları için hoşlarına da gidiyor bu. Yani bir çeşit ders kitabını orada aktarmaya dönüşmüş durumda kongreler. Bu çok üzücü bir şey. Kongrenin hakikaten daha geniş bir perspektifle hazırlanması lazım interdisipliner, multidisipliner olması lazım. Sosyal bilimler, diğer ekonomik bilimler, belki onlarla daha fazla konuşmacıya yer verilmesi lazım. Bir tek örnek hatırlıyorum ben iki binli yılların başlarında bir kanser kongresinde başkandım ve o konuda çok değerli bir temel bilim araştırmacısını getirtmiştim, eleştiriler oldu bu kadar konu varken nereden çıktı bu temel bilimler diye. Hakikaten çok enteresan bir şeydi adam 7-8 sene sonra Nobel ödülünü aldı.

Pınar Saip

Ben de bir iki katkı yapmak istiyorum. Özellikle kongreler aslında sorunları da konuşmak için yapmamız gereken bir şey. Ama bu sorunları konuştuğumuz oturumlara katılım çok düşük oluyor. Eş zamanlı olarak diğer yerlerde ilaç vs. konuşuluyorsa bütün katılımcılar oraya doğru gidiyorlar. Ben tıbbi onkoloji alanındayım. Tıbbi onkoloji alanında, bütün diğer disiplinlerde de öyledir ilaç tabii çok önemli. Ve bu ilaç gelişimi, araştırması tamamen ilaç sektörünün elinde.

Şu anda ilaç sanayiinin desteklemediği hemen hemen hiçbir araştırma olmuyor. Uluslararası kuruluşların bile çalışmalarını ilaç sektörü yapıyor. Kamu kaynaklı yapılan bağımsız, gerçekten ihtiyaca yönelik ilaç araştırmalarının hiçbiri yapılmıyor. Bu yüzden kamucu anlayışın çok daha fazla, kamunun kaynaklarının daha fazla aktarılması ilaç alanında gerçek ihtiyaca göre ilaç geliştirilmesinin de önünü açacaktır. Kamuya daha fazla ağırlık verilmesi gerektiği kanısındayım.

Katılımcı

Bilim ve bilimin dünyadaki yaygınlığı ve yayınların sayısına baktığımızda daha çok küresel kuzey ülkelerinden yayınlar ortaya çıkıyor ve bilimi domine eden bir yapı söz konusu. Yine bilim insanlarının da dolaşımı ya da kabul edilebilirlikleriyle ilgili bir ayrım söz konusu. Reuters'ın bir çalışması var. Dünyadaki en elit bin iklim bilimciyi seçmişler belirli kriterlere göre. Bunların içerisinde sadece beş tane siyahi insan var. Aslında küresel iklim krizinden en çok etkilenecek olan siyahi insanların daha çok yer aldığı, daha az gelişmiş, küresel kuzeyden çok daha fazla etkileneceği bir alanda, küresel kuzeyin çok büyük bir ağırlığını görüyoruz. Burada gerek İngilizce dilinin gerekse küresel kuzeyin bilim üzerinde bir etkisi söz konusu mudur? Bunun daha böyle tabana yayılması, evrenselleşmesi açısından bilim tanımını geri bir çelişki görüyor musunuz?

Şevket Ruacan

Gerçekten söylediğiniz çok doğru. Bütün dünyada da bilinen bir gerçek maalesef. Ekonomik koşullar, sanayiinin, endüstrinin gücü, etkisi bu sistemin kolayca bozulmasına yol açmıyor. Siyah ırklar hakikaten çok az temsil ediliyor fakat en basitinden kadınlar da çok az temsil ediyor. Çin bir ekonomik güç olarak ortaya çıktıktan sonra, sarı ırk Japonya ve Çin ekonomik olarak güçlendikten sonra temsil edilmeye başladılar. Maalesef çok kısıtlı, çok adil olmayan, çok düzensiz bir sistem var. Bunun çok örneği var. Çok iyi bir makaleyi eğer Türkiye adresiyle gönderirsen kabul edilme şansı az ama ABD'den iyi bir üniversitenin adını koyup yollarsanız kabul edilme şansı çok daha yüksek. Dolayısıyla çok adil olmayan bir dominance var burada. Ama ekonomi, sanayii ve ekonominin ağırlığı burada belirleyici güç oluyor ve diğer bütün güçleri siliyor, ortadan kaldırıyor maalesef.

Taner Bilgiç

Ben de panele şöyle bir soru sormak isterim. Çok batıya baktık doğal olarak, bizde parçası olduğumuz için hem endekslerde hem performansta vs. Çin Halk Cumhuriyeti'ne bakalım. Burada tıpta uzman birçok insan var. Çin Halk Cumhuriyeti'nin performansı çok arttı bu baktığımız kriterlerde. Az önce gösterdiğiniz demokrasi ve akademik özgürlük vs.'de Çin bizim gibi en sonlarda. Yani Çin'de defacto ya da dejuve (?) bir akademik özgürlük olmadığını biliyoruz, defacto olduğunu söylüyor arkadaşlar, alanlar var anlaşılır. Buna rağmen Çin üniversitelerine verilen parayla bir performans artışı, yayın artışı çok çok yüksek. Dolayısıyla bu ne demek? Bunun bir bölümü tabii predatory denen dergiler olabilir ama çok iyi üniversitelerden bahsediyoruz. Çin'in en iyi üniversitelerinin performansı çok arttı son yıllarda. Ferda hocama bununla ilgili bir soru soracağım. Madem sosyal bilimler toplumu bu kadar ilişkili Çin Halk Cumhuriyeti'nde sosyal bilimler yapmak ne demek o zaman ne kadar farklı? Ama iki türlü. Bir

tanesi akademik performansın çok yükseldiği bir ülkeden bahsediyoruz. İkincisi de siz dediniz ya sosyal bilimlerde o fark çok önemlidir toplumla bilim ilişkisi. Bu Çin Halk Cumhuriyeti'nde farklı mıdır?

Süleyman Özyalçın

Amerika'dan da Çin'e dönen bazı bilim adamlarının katkısını söylemek mümkün. Bir de oradaki bazı ilişkilerim üzerinden benim gözlediğim etik kurul kararları da biraz daha esnek çıkıyor. Bu da çalışma tipini zenginleştiriyor, geliştirebiliyor. Ama şu anda yayın konusunda hızla o kuzeyin şeyini almak üzere diye düşünüyorum.

Ferda Keskin

Yayın konusunda derken, hocam da az önce söyledi akademik dergilerde yapılan yayınlar özellikle söz konusu olan insan bilimleri olduğunda yönlendirici olan yayın akademik dergilerde yapılan yayınlar değildir. Daha ziyade kitaplardır. Bunun temel sebeplerinden biri eskiden halkı çok önemli bir rolü vardı dergilerin de. Fakat şimdi ismini vermeyeceğim bir kişinin "contact factor" diye bir şey icat etmesi, yani dergilerde yayın yaparsanız bunun çok büyük bir dilimi contact etkisi vardır diye batıda üniversite üniversite gezip dolaşp herkesi buna ikna etmesi, insanları kitap yazmaktan, makale yazmaya doğru yönlendirmesi, bununla eş zamanlı olarak bir yayınevi kurması sonra bu yayınevinin altında önce düzinelerce sonra yüzlerce, sonra da binlerce derginin çıkması ve sonuç olarak ortaya her sene yayınlanan hemen hemen hiç kimsenin okumadığı bir şey çıkması. Endekslere baktığımız zaman evet, belki görüyoruz bunu quantity ilan etmek, nicelendirmek mümkün. Ama söz konusu olan sosyal bilimler, felsefe vb. alanlar olduğunda esas yönlendirici olan zaten benim şahsi kanaatim makalelerden ziyade kitaplar. Bu defacto olarak böyle. Dolayısıyla Çin gibi bir ülke, Uzak Doğulu olup da şu anda Batı'da felsefe ya da sosyal bilimlerde etkili olan insanlar var mı? Var. Japon var Koreli var ama bunların büyük kısmı batıya göçmüş orada dil problemini aşmış insanlar. Tırnak içinde bir şey söyleyeceğim, çok fonetikle ilgili bir şey. Mesela anadili Çince olan birisinin İngilizce problemiyle başa çıkması bir Türkün başa çıkmasından çok daha zordur. Dolayısıyla insan bilimlerinde dille yapıyorsunuz ya, formülleriniz yok. İşte her şey cümle cümle gitmek zorunda. Ben kendim doktora yaparken mesela ABD'de buna şahsen tanık oldum. Benimle birlikte doktora başlayıp bitiremeyen çok sayıda Uzak Doğulu, Çin'li insan gördüm sosyal bilim alanlarında. Şimdi artificial intelligence (yapay zeka) falan çıktı yakın zamanda dil problemi de onlar tarafından çözülecektir diye düşünüyorum.

Moderatör:

Çok teşekkür ediyorum. Çok keyifli ancak süremizi de aştık. Saat 13.00'de öbür toplantıda buluşmak üzere oturumu kapatıyorum.

İKİNCİ OTURUM

TIP FAKÜLTESİ

Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi

İskender Sayek

TEPDAD Başkanı

Uzmanlık Eğitimi

Ayşegül Bilen

Tıpta Uzmanlık Kurulu Üyesi

Uzmanlık Eğitimine Uzmanlık Dernekleri Gözünden Bakış

Kaya Akan

UDEK Yürütme Kurulu YK Üyesi

Bilimsel Araştırmalar

Önder Ergönül

KUISCID Kurucu Direktörü ve IDCM Dergisi Yardımcı Editörü

Süleyman Özyalçın, *Moderatör*

Çok değerli konuşmaların ve konuşmacıların içinde bulunduğu bu toplantıda olmaktan çok memnunum, gurur duyuyorum. Organizasyonu yapanlara ayrıca teşekkür ederim. Tabii sorun çok büyük. En azından İstanbul'da otuzu aşkın tıp fakültesi bulunuyor. İster özel deyin ister devlet deyin. Bunların mekanlarının bile doğru dürüst olmadığını düşünürsek sorun hakikaten çok büyük. Umarım bu toplantı bir başlangıç olur ve buradan yola çıkarak birtakım çözüm önerileri en azından üretebiliriz.

Bu toplantının konuşmacılarından önce sayın Osman Elbek'ten aynı zamanda organizatörlerden, 2023 YÖK Raporunu sunmasını isteyeceğiz tabii bu da bize aynı zamanda toplantıya da bir ışık olacaktır. Daha sonra İskender Sayek ile devam edeceğiz.

2023 YÖK Raporu

Osman Elbek

Sayın başkanlar değerli katılımcılar. Ülkede önemli bir söz vardır; “Ne oldum demeyeceksin ne olacağım diyeceksin,” diye. Biz sevgili Ayşegül ile sempozyumun eş başkanları olarak Türkiye’deki her sorunun muhataplarıyla konuşulabileceğini, diyalog içinde olunabileceğini düşündüğümüz için Yüksek Öğretim Kurulu’nu (YÖK) mevcut raporu sunması için davet ettik. YÖK mazeretsiz olarak katılmadı. Bana da her organizasyon sürecinde olduğu gibi YÖK ile arama sonsuz bir mesafe koyarak onun raporunu sizinle tartışmak kaldı.

YÖK’ün mevcut raporu diyor ki; yıllar içerisinde üniversite artıyor. Hem devlet hem vakıf üniversitesi sayısında artış var. Vakıf artış oranı devlet üniversitelerinden bir tık yukarıda. Ben sadece kuru kuruya rapor sunmak istemedim, eski raporlar ile de biraz dersimi çalıştım. Vakıf dendiği zaman iki cümle var Türkiye’de: A- İstanbul’dalar B- İstikrarlı olarak artmaktadırlar.

İstanbul yerleşiminde istikrarlı bir artış var vakıf dediğiniz zaman. Tıp fakülteleri istikrarlı bir biçimde artıyor. Türk Tabipleri Birliği’nin Ağustos 2023 verisine göre 664 bin kişiye bir tıp fakültesi düşüyor. Bu konuda dünyada birinciyiz. Peki YÖK’ün raporu ne diyor insan gücü açısından? İki yüzü aşkın yüksek öğretim kurumu var, yaklaşık iki yüz bine yakın bir öğretim elemanı sayısı var, üç milyon sekiz yüz bin gibi bir örgün eğitimde öğrenci var. Bu demektir ki 21/1. Bu demektir ki 21 öğrenciye 1 öğretim elemanı düşüyor Türkiye’de. Bu öğretim elemanlarının yaklaşık yarısı araştırma görevlisi ve öğretim görevlisi. Doçent, profesör ve doktor öğretim üyesi sayısı. Dünya ile kıyaslayarak kendimizi anlayabiliriz. En yeni veri OECD’nin 2020’ye ait verisi. O günkü tarih itibarıyla Türkiye’de 22 öğrenciye 1 öğretim elemanı düşüyordu. Bizim üzerimizde Brezilya, Kamboçya gibi iki OECD üyesi var, diğerlerinin hepsinden o gün itibarıyla kötü durumdayız.

Tıp fakültelerinde özel olarak öğrenci başına düşen öğretim üyesi sayısı 4 ila 6 arasında dalgalanıyor. Yaklaşık 6.40'larda. Türkiye görece daha öğrenci, öğretim üyesi itibarı ile daha nitelikli bir eğitim ortamının olduğunu söyleyebiliriz. Dünyada iyi üniversitelerde, iyi tıp fakültelerinde bu oran 4'ün altında genellikle.

Bu öğrenci/öğretim üyesinde şöyle rakamlar bazı şeyleri kapatıyor. Örneğin devlette bir dezavantaj olduğu yönlü. Vakıf üniversitelerine göre demek ki devlet üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin kendilerinin öğretim üyelerine ulaşma şansları vakıfa göre daha düşük. İkincisi biliyorsunuz ortalama matematiksel hesaptır ve yoktur aslında. Biz oturur hesaplarız. Bu yüzden uçlara bakmak lazım. Bu yüzden karşınıza maksimum değerleri getirdim. Türkiye'de kimi devlet üniversitelerinde 40 öğrenciye 1 öğretim elemanı düşüyor. Tıp fakültesi için bu iş benzer oranlar ne bilemiyorum uçlar itibarıyla ama genel üniversite itibarıyla böyle. Bildiğimiz eskide olsa bir veri var, burada başka bir sorun var. Temel bilimlerle klinik bilimler arasında çok büyük bir uçurum. Örneğin Türkiye'de 2010 raporuna göre klinik bilimlerde her 5 öğrenciye 1 öğretim elemanı varken bu temel bilimlerde 23'e 1 rakamına çıkıyor.

Birde bunun üzerine bir hizmet yükünü söylememiz lazım. Çok yakın zamanda sağlık bakanlığı yayınladı biliyorsunuz. Öğretim üyelerinin gözetimine, araştırma görevlileri hizmeti sunuyorlar. Hizmet denilen Sağlık Bakanlığı hastanelerinde 2,5-3 kat artış, üniversitelerde 5 kat, özellerde 9 kat artış. Bu anormal artan bir hizmet yükünü araştırma görevlileri yani eğitim alması hakkıyla oraya giren insanların aslında karşıladığını ifade etmek lazım. Bu hizmet/eğitim dengesi tümüyle hizmete kaymış durumda.

Bir önemli ve tartışmalı husus yurt dışından çok iyi bir veri bu; sadece öğretim üyesine bakmayın diyor. Öğrenci, öğretim elemanı değil, bir tıp fakültesi ve bir üniversitedeki tüm personele oranlayın, tüm personel oranı 1,9 olması lazım. Yani ülkede öğretim elemanı dışındaki grupları da düşünmemiz lazım. En azından tıp fakültesi öğrencilerinin idrar, kan taşıma gibi tırnak içerisinde başka hizmetlere yüklenmemeleri ve eğitim almaları için Türkiye'de bu oranı bilmiyoruz ama oldukça kötü olduğunu güncel hayat söylüyor.

Yine YÖK'ün raporuna dönersek doktora mezunu öğrenci ortalamasında yıllar arasında hafif bir artış var. Ama dikkatinizi vakıf üniversitelerine çekeceğim, aman aman artmıyor vakıfta. Devlet daha fazla artırıyor gibi. Burada da iyi bir veri aslında. KPSS ve ALES'te ilk yüzde 5 dilime giren program sayıları var. Genel olarak düşük. Bir kere daha dikkatinizi vakıfa çekeceğim. Türkiye'de vakıf üniversiteleri yıllar içinde devletin aksine iyileştirme değil kötü bir performans sergilemeye başlamışlar bu konuda.

Çift dal veya ana dal dışında yan dal programları; bu konuda da vakıf üniversitesinde eğitim gören öğrenciler anlamlı oranda avantajlı. Hemen hemen gördüğümüz gibi vakıf üniversitelerinde yüzde 90'lara ulaşan çift ana dal yapabilme, yan dal yapabilme şanslarına sahipler. Devlette bu imkân görece çok daha az. Burada da ters bir avantaj dezavantaj pozisyonu var. Akredite li-

sans programları YÖK'ün raporuna göre Türkiye'deki üniversitelerde genel olarak düşük, aman aman da veri artışı yok. Bu akredite olan programların sayısı, oranı çok düşük. Tıp fakültelerine baktığımız zaman iki cümle söyleyeyim ne iyi ne kötü.

Kötüsü şu; genel olarak akredite olan programa sahip fakülte oranlarımız düşük. Devlette daha fazla olmak üzere. İyi taraf ne? İyi başarılı anlamında söylemeyeyim, TUS'ta ilk on, yüksek düzeyde on üniversite öğrenci alan veya araştırma görevi sağlayan on üniversitenin dokuzu TEPDAD tarafından akredite edilmiş durumda.

Yine YÖK'ün raporunda öğrenci başına düşen basılı kitap sayısı düşüktü daha da düşük yıllar içerisinde. Bunun bir kere daha altını çizelim, ortalama olmayan rakam olduğunu söyleyelim. YÖK'ün bir önceki raporu başka bir şey gösteriyor. Rakamları okuyamıyorsunuz fark ediyorum ama önemli olan üniversitelerin adları değil bir üniversite ile bir başka üniversite. Üniversitelerde kitaplar ve kütüphaneler çok polarize olmuş durumda. Birtakım yerlerde öğrenciler kitaba ulaşma şansına sahipken pek çok üniversitede sahip değiller, ortalama yanıltıyor. Endekslilerde öğretim elemanı başına düşen yayın sayısı ilginç bir şekilde plato çiziyor orana dikkat edin. Bir de en iyilerine dikkat edin. Bir kere daha üniversitelerin polarize olduğunu gösteriyor. Birtakım üniversitelerde endekslilerde yayınlar tırnak içerisinde nitelikten bağımsız olarak konuşuyorum, görece daha fazla, diğerlerinde o oranda değil gibi duruyor bu değerler.

Bizim alanımızda da ilginç, bunun üzerine daha çok düşünmek ve çalışmak lazım. Sağlık Bilimleri Üniversitesi yayın sayısı itibarıyla en çok yayını olan üniversiteler arasında duruyor. Gelelim atıf durumlarına. Benzer bir dinamiğin işlediğini düşünüyorum. Bakın, bir tarafta sevindirici bir bulgu, en yüksek yüzde 10'luk dilime göre yapılan atıf sayıları devlette daha fazla olmak üzere giderek yıllar içerisinde artmış. Ne iyi. İlk yüzde 10'luk dilim içerisinde atıflarımız çok iyi, diyoruz. Ama toplam atıf sayımızda da yıllar içerisinde bir azalma var. Bunun ikisini birlikte başarabilmiş bir ülkeyiz. Bir tarafta çok iyi atıf yapabilen bazı yerler var, öbür tarafta ise sadece yazı yazan hiçbir kimsenin ciddiye almadığı, yıllar içerisinde giderek batma potansiyelinin düştüğü yayınlar var ortada.

Üniversite başına düşen bilim, teşvik, sanat ödülü sayılarında azdık daha da azız. Vakıf üniversitelerinin yıllar içerisinde gördüğümüz reklamları yıllar içerisinde daha çok billboardlarımızı süslemeye başladı. Acaba bu üniversiteler dünyada çok iyi sıralamalardalar o yüzden mi öğrenciyi cezbediyorlar diye merak ettim, pek öyle değil. Özellikle vakıf üniversitelerimizde dünya sıralamalarında yer almaları oranında aman aman bir artışımız yok. Bu anlamda devlet üniversiteleri daha iyi gibi gidiyor. Bunlar da farklı sıralamalara göre niceliksel, altını özel olarak çizelim. Üniversite grupları üzerine çok tartışmak gerekiyor ama izninizle bir raporu karşılıklı kıyaslayarak koydum. Reklam ve tanıtım harcamalarına göre üniversiteler ve kütüphane harcamalarına göre üniversiteler. Bir kere daha ikisi ayrılmış. Hani ayrılmayan, İstanbul, Aydın, Yeditepe ikisinde de var ama bunlar iki ayrı üniversite grubu demek ki üniversitelerimizin bir grubu billboardlara reklamlara, tanıtımlara gidiyor bir grubu da daha çok kütüphanelere gidi-

yor gibi. Teknoloji geliştirme bölgelerindeki doktora geliştirme programlarına kayıtlı öğrenci sayımız düşüktü, 2021'den sonra daha da düşüyor. Ekonomik krizin doktora programlarımızı vurduğunu söyleyebiliriz. Benzer bir şekilde Türkiye'nin yaşadığı ekonomik kriz Ar-Ge projelerini vurmuş durumda, zaten yüksek değildi. Ar-Ge bütçe oranlarında, yatırım bütçelerinde giderek daralan bir süreci var. Doktoradan çekilen, Ar-Ge'den çekilen bir üniversite yapısı var. Bir kere daha bunun ortalaması olduğunu, farklı üniversitelerde ne kadar farklı bir Ar-Ge'lerin olduğunu ifade etmem gerekiyor.

Reklam, tanıtım, kütüphane ve Ar-Ge'leri birlikte karşılaştırdığımız zaman gerçekten bazı üniversitelerin derdinin sadece reklam, tanıtım, billboard olduğu rakamlar düzeyinde ortada. Ama ilginç bir şey olmuş bu dönem içerisinde Türkiye'de 2018'den bu yana uluslararası öğrenci sayısında inanılmaz bir artış var. Üniversitelerimiz hani yayında değil ama öğrenci sayısında vaktiye üçe katlamışlar, yaklaşık bir buçuk kat da devlette katlamışlar. Bir üniversite öğrenci eğitim seferberliği ilan edilmiş gibi duruyor. Bu üniversiteler hangileridir dediğim zaman enteresan bir şekilde, yayınlarda pek fazla adını da görmediğimiz üniversitelerde bir öğrenci eğitim seferberliği var. Karabük, Kütahya Dumlupınar gibi pek de yayınlarda görmediğimiz üniversiteler var. Bunun üzerine düşünmek gerektiği kanaatindeyim.

İlginç olan bu öğretim üyesi seferberliği buna eşlik ediyor mu diye baktım, hayır. Öğrenciler katlamış ama öğretim üyelerinde uluslararası katkı sunmuyorlar sadece öğrenci sayısında bir artış var. Sağlık alanında bir sağlık turizmi vardı, acaba bunu öğrenci üniversitelerimiz eğitim turizmi olarak mı okumaya başladı diye kaygılanıyorum. Bu kaygıyı destekleyen birkaç şey var örneğin birisi bu; uluslararası ortak yayın yapma konusunda azalma var. Uluslararası öğrenci sayımız artıyor, öğretim üyesi sayımız artmıyor, uluslararası akademik yayın sayımız artmıyor sadece ciddi bir öğrenci sayısı artışımız var. Enteresan bir vaziyette sertifikasyon patladı diyebilirim. Gördüğümüz gibi çok iyi sertifikaya ediyoruz. Bu eğitimler nedir, nitelikleri nedir? Uluslararası yayına dönmüyorlar, uluslararası eğitim öğretim elemanları yok, sadece sertifikaya eğitimlerimiz var. Şöyle gruplandırımdı ben; bir grup üniversitelerimiz yayın sürecinde yapıyor, içlerinde çok eleştirmeye tabi olan yönler vardır zaman darlığı nedeniyle geçiyorum ama bir grup üniversitelerimiz de işi sertifikasyon ve öğrenci eğitim süreçlerine harcıyor gibi.

Özetlersem; üniversite sayısında ölçüsüz bir artış yaşandığına işaret ediyor bu raporlar. Oransal olarak öğretim elemanı sayısı genel olarak üniversitelerimizde az. Tıp daha iyi ama hangi tıp fakültesi? Çok eşitsiz dağılmış durumda. Özellikle hizmet yükü eğitimi oldukça kötüleştiriyor, temel bilimler eğitim düzeninde müthiş bir açık var bu ülkede. Çift ana dal ve yan dallarda devlet üniversiteleri vakıfa göre dezavantajlı konumda. Üniversiteler arasında müthiş bir polarizasyon var nitelik, kütüphane destekleri, yayın, reklam, sertifikasyon, atıf ve başarı açısından. Üniversite diye bir şeyi tek olarak tanımlamak mümkün değil gibi. Genel olarak akredite programları yetersiz, tıp daha iyi ama ilginç bir şekilde yüksek puan ile korele, TUS puanları açısından. Doktora, Ar-Ge ve uluslararası yayın iş birliği kötüleşiyor, sertifikasyon ve uluslararası öğrenci alımında bir patlama yaşanıyor üniversitede.

Teşekkür ediyorum.

Süleyman Özyalçın, *Moderatör*

Sayın Osman Elbek'e teşekkür ediyorum. Tabii durum çok vahim görünüyor. İskender Sayek, benimde yıllardır tanıdığım ve çok katkısını gördüğüm İskender hocamız, ağabeyimiz bize mezuniyet öncesi tıp eğitimi durumu hakkında, umarım iç açıcı bir şeyler söyler diye düşünüyorum.

Mezuniyet öncesi tıp eğitimi

İskender Sayek

Çok değerli başkanlar, değerli öğretim üyeleri. Gerçekten çok önemli bir toplantı yapılıyor. Benden de böyle bir konu istendiği için teşekkür ediyorum. Mezuniyet öncesi tıp eğitiminin biraz önce sevgili Osman'ın üniversite düzeyinde verdiği YÖK raporu içerisinde de yer aldığını gördüm. Fakat şunu söyleyeyim ilk baştan bu toplantıda sabahtan beri değişik tıp fakülteleri sayıları konuşuluyor. Kimisi 118, kişimi 120 diyor. Ben şimdi size daha farklı bir rakam vereceğim. Yani tıp fakültelerinin sayılarını bile tam izleyemiyoruz Türkiye'de. Şimdi ben sizlere bugün kısaca tıp eğitiminin gelişiminden bahsedeceğim.

Evrensel, Türkiye'de cumhuriyet öncesi tıp eğitimi. Tıp eğitiminde değişim ve gelecekte tıp eğitimi.

Türkiye'de tıp eğitiminde güncel durum nedir? Ve Türkiye'de tıp eğitiminin hedefleri ne olmalıdır, geleceğe yönelik.

Şimdi ben hep bu slaydı kullanıyorum, çünkü tıp eğitiminin temel felsefesini vurgulayan bir söylem bu. Sir William Osler 1903 yılında "Hekimliğin ticaret değil bir sanat, iş değil bir görev," olduğunu söylüyor. Ve de diyor ki; "Bu görev ve meslekte yüreğimiz aklımızla eşit çalışmalıdır." Burada çok önemli bir kelime var "yürek" kelimesi. Hekimliğin özellikle insancıl yönünün giderek kaybedildiği bir dönemde bunu hatırlamak ve tıp eğitimini de buna göre düzenlemek son derece önemli diye düşünüyorum. Buna tekrar döneceğim konuşmamın sonunda çünkü 1903'teki bu söylemden 110-120 yıl sonra Carnegie Foundation, Flexner Raporu'nun 100. yılında aynı kavramı tekrar gündeme getiriyor çünkü. Ve tıp eğitiminin yönlendirilmesinde önemli bir ipucu olarak veriyor.

Tıp eğitiminin tarihsel gelişimine kısaca bakacak olursak, 1800'lü yıllardan önce usta-çırak eğitimi şeklinde daha çok tıp eğitimi var. Ve görev başında öğrenme var. Tamamen yaparak öğrenmeyi sağlayan bir eğitim modeli. Tabii standart değil. Ustanın o günkü motivasyonuna, ortamına göre yaptığı bir eğitim. 1910 yılında önemli bir rapor Flexner Raporu ortaya çıkıyor. Farklı nedenlerle sıkıntıları olmasına rağmen Flexner Raporu'nda tıp eğitiminin bilimsel temele oturması ortaya çıkıyor ve disiplin temelli bir tıp eğitimi tanımlanıyor. Bunda da temel bilimler ve klinik bilimlerin iki blok halinde kendini göstermesi.

Bugünkü gelişime gelirken buna tekrar döneceğim farklı bir açıdan. 1950'lerde ABD'de Case Western Reserve Tıp Fakültesi'nde organ temelli eğitime geçiliyor. Eğitimin biraz daha entegre edildiği, organ sistem temelli bir eğitim modeli geliştiriliyor. 1960'larda da Mc Master Üniversitesi'nde, Kanada'da öğrenci merkezli bir eğitim modeli olarak probleme dayalı öğrenme modeli kullanılıyor. Bütün bu gelişmeler aslında 1980'den sonra farklı bir boyuta ulaşıyor. O da aynen tıbbın teknoloji yönelimli olarak gelişmesi gibi tıp eğitimi de biraz teknolojiye bağımlı olarak gelişiyor. Dolayısıyla teknoloji bağımlılığımız giderek artıyor maalesef. Sağlıkta, hizmette olduğu gibi eğitimde de benzer bir yönelim söz konusu.

Peki bu teknoloji bizi nasıl etkiliyor? Tıp eğitiminde bir değişim etkisi yaratmış durumda. Sağlık hizmet sunumunda da önemli değişim yarattı. Eğitime baktığımız zaman özellikle Covid-19 pandemisinde yaşadığımız teknolojinin yaşamımıza daha çok girdiği dönemde bir kere öğrencilerin katılımının ve etkileşiminin arttığını söylüyor yazarlar. İletişim alanının genişlediğini, iş birliğine dayalı çalışmanın arttığını, kişiselleştirilmiş eğitimin kullanılabilirliğini, daha geniş erişim alanı, çevrimiçi eğitim ve simülasyona dayalı eğitim sağlaması gibi bir teknolojinin katkısı olmuştur tıp eğitimine. Yani tıp eğitiminin yüz yüze yapılmasının yanı sıra çevrimiçi yapılabilirliğini de Covid-19 pandemisi teknoloji desteğiyle gösterdi.

Sağlık hizmet sunumuna baktığımız zaman, yaşamımızda bilgisayarlı tomografinin özellikle girmesiyle daha yoğun yaşadığımız, daha sonra manyetik rezonansın girmesi hekimliğin farklı bir yöne gitmesine yol açmış durumda. Bugün robotik cerrahi diye bir teknoloji yaşamamızda hemen her türlü ameliyat robot yardımıyla yapılabilir duruma gelmiş durumda. Elektronik hasta kayıtları diye bir şey çıkmış. Eskiden dosyalarla, notlar tutularak, arşive giden dosyanın hasta geldiğinde tekrar gelmesi yerine bugün her şey bilgisayar ortamında. Hasta kayıtları herkese açık. Genomik tıp yaşamımıza girmiş durumda. Ve de son yıllarda özellikle yapay zekâ, sağlık alanına girdiği gibi, eğitim alanına da giriyor bugün.

Şimdi Türkiye'de cumhuriyet öncesi döneme baktığımız zaman tıp eğitiminin 14 Mart'ta da kutladığımız Tıp Bayramı Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane ile 1827'de başlıyor sonra Gülhane Askeri Tıp Akademisi II. Abdülhamid tarafından 1898'de kuruluyor ve 1900'de de Darülfünun İstanbul'da kuruluyor. Daha sonraki gelişmeye baktığımız zaman, özellikle cumhuriyet döneminde özellikle birinci yüzyılda 1933 yılında üniversite reformuyla İstanbul Üniversitesi'nin ve tıp fakültesinin kurulması. Veyahut da Darülfünun'dan gelen okulun tıp fakültesine dönüştürülmesi ile bir disiplin temelli tıp eğitimi yürütülüyor. Daha sonra Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fa-

kültesi, Ankara Üniversitesi altında 1963 yılında kuruluyor. Ve biraz önce söylediğim Case Western Reserve Programı'nın Türkiye'ye uyarlanmasıyla sistem temelli bir tıp eğitimi Türkiye'ye giriyor. Daha halen tıp fakülteleri içerisinde en çok uygulanan müfredat yönetimi. Daha sonra 1993 yılında 9 Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde probleme dayalı öğrenme ortaya çıkıyor, yani Mc Master'den alınan bir şey. Şimdi buradan gördüğünüz gibi Türkiye'de tıp eğitimindeki reformlar otuz yılda bir karşımıza çıkıyor. Dünya'da tıp eğitiminin değişimi son yıllarda giderek artan biçimde olmasa da genellikle on yılda bir önemli reformlar gerçekleşiyor. Yani Türkiye olarak bir yirmi yıl arkadan geliyoruz eğitim olarak.

2003 yılında da Hacettepe'de bugün sabah da konuşulan bilim insanı yetiştirme, Türkiye'de araştırmacı, tıpta bilim insanı yetiştirme amacıyla bir tıp bilim doktoru bütünleşik programı başlatılıyor. Türkiye'de önemli kilometre taşları olarak cumhuriyetin yüzüncü yılında karşımıza çıkan durum bu.

Şimdi 2000 ve sonrasında tıp eğitimiyle ilgili önemli gelişmeler yaşandı Türkiye'de. Bunlardan bir tanesi tıp eğitimi anabilim dallarının kurulması olmuştur. Bence çok önemli bir katkı sunmaktadır. 2003 yılında dünyada örneği az olan bir ulusal çekirdek eğitim programı tanımlanmıştır. Ve bugün tekrar yenileniyor bu. Çok dinamik bir şekilde yapılıyor. 2008 yılında ulusal tıp eğitimi akreditasyon kurumu kurulması yine tıp eğitimini farklı bir boyutta etkileyen kademe olarak görülüyor. Standartlar 2009'da tanımlanması ve akreditasyon sisteminin 2010 yılından sonra başlaması. Ve 2000 ve sonrasında da tıp eğitiminde özellikle teknoloji bağımlı bu eğitim önemli bir boyuta ulaşıyor.

Tıp-Bilim Doktoru Bütünleşik Programı. Hacettepe'de başlayan bu program geçen yıl YÖK'ün farklı bir yaklaşımıyla bu aslında tıp fakültesine iki yıl daha ekleyen 8 yıllık bir eğitim programı, temel bilimler odaklı bir program. Hacettepe'de YÖK onaylı başlayan bu program, 2022'de YÖK bir yönetmelik yayınlıyor ve değişik fakültelerin bugün internette araştırabildiğim kadarıyla söylüyorum bunu, 12 devlet, 3 vakıf tıp fakültesinde benzer bir program uygulanıyor. Yani tıp eğitimimizde bilim insanı yetiştirmeye yönelik bir çabanın, bir değişimin de olduğu görülüyor hakikaten. YÖK'ün de bunun önünü açmasıyla, amaç bilim insanı hekim yetiştirmek. Ve bu şekilde belki de sabah konuştuğumuz tıp alanıyla ilgili bazı sorunların ortadan kalkmasını sağlayacak.

Tıp eğitimindeki bu değişim aslında disiplin temelli daha sonra organ temelli gidişatın sonunda bugün geleneksel yöntemlerin dışına çıkılmış durumda. Ve tıp eğitiminin süreye endeksli olmasından çok, yani altı yıllık bir eğitim 5500 saatlik minimum bir eğitimden çok, bunun yeterlilikler üzerinden tanımlanması gerektiğidir. Yani yeterliliğe dayalı bir tıp eğitimi, çıktı temelli (çıkta kelimesini sevmiyor ama mecburen kullanıyorum çünkü eğitim şeyine böyle girmiş durumda) aslında mezun temelli diyeyim. Mezunun temel yetkinlikleri tamamlanarak eğitim programının ona göre yapılması ve mezunun da o yetkinlikleri kazanarak mezun olmasını sağlayan bir eğitim modeli. Buna son yıllarda eklenen bir tıp eğitiminin topluma dayalı bir tıp eğitimi yönelimi olması, sosyal güvenilirlik, sosyal hesap verebilirlik kavramının eğitimimize de

girmesi. TEPDAD bu konuda da tıp fakültelerine ölçüt olabilecek sosyal güvenilirlik ölçütlerini tanımlamış durumda. Simülasyona dayalı tıp eğitimi yaşamımıza girmiş durumda bugün teknolojiyle birlikte. Ve de önemi giderek artan bir şekilde meslekler arası eğitim kavramı tıp eğitimine giriyor bugün. Meslekler arası eğitimin temel felsefesi ekip çalışmasını kolaylaştıracak, ilerde sağlık hizmeti sunan ekibin üyelerinin birbirini daha iyi tanıyacağı, daha iyi bir sağlık hizmet sunumunu sağlayabilecekleri bir eğitim modelinin sağlanmasıdır. Aslında 1963'te kurulan Hacettepe Tıp Fakültesi'nin başlangıcında böyle bir şey vardı ama sonradan kalktı. Şimdi bugün tekrar dünyada evrensel olarak gündeme geldiğini görüyoruz ve yine Türkiye'de bazı tıp fakültelerimizde meslekler arası eğitim modelleri bugün kullanılıyor ve yaygınlaşması lazım. TEPDAD olarak da biz bunun yaygınlaşması yönünde bir çaba harcıyoruz.

Şimdi tıp eğitimindeki bugünkü nokta. En önemli yönü geleneksel müfredatta bir zayıf nokta olması. Geleneksel müfredatın sorunları ve bununla birlikte de finansal desteğin, eğitimin değersizleştirilmesi ve farklı bir yöne itilmesi. Zayıf kalite güvence sistemleri nedeniyle yeni, verimli ve etkili bir paradigmaya ihtiyaç var tıp eğitiminde.

Bunun için de önerilen biraz önce söylediğim o güncel eğitim modellerinin kullanılmasının sağlanması. Yani yeterliliğe dayalı, meslekler arası eğitim, teknoloji kullanımlı, sağlığın sosyal belirleyicilerinin kapsadığı güçlendirilmiş bir eğitim programını bugün tıp eğitiminin temel felsefesi olarak görüyorum.

Tabii böyle bir değişim aslında dönüşümsel bir değişimi gerektiriyor. Yani sadece bir dersi alıp başka bir yere koymak, programda iki saati üç saate çıkarmak değil. Dolayısıyla yeni bir programla bunun hazırlanması şüphesiz çok önemli. Bu aslında bakıldığında, bu yeni programda bir toplumun sağlık gereksinimlerini karşılayan bir tıp eğitimi. Toplumun en sık sağlık sorunları nelerdir? Bunların eğitime katılması ve hekimin de mezunun da ona göre yetiştirilmesi. Bu da sosyal güvenlik kavramıyla eş anlamlı bir yaklaşım.

Koruyucu hekimlik kavramının daha ağırlıklı verilmesi. Bir Covid pandemisinde yaşadık. Salgın yönetimi ve salgında hekimlik. Epidemiyoloji ve veri bilimi. BigData, büyük veriyi nasıl yöneteceğiz. Temel ve klinik tıp bilimleri ile entegre edilen sosyal bilimler. Biraz önce "yürek" kelimesini söyledim. Bu sosyal bilimler, tıpta insan bilimleri, sosyoloji, psikoloji gibi konuların eğitim içerisinde yer alması. Etik ve profesyonellik (profesyonellik kelimesinin yerine de mesleki değerlerin özümsemiği bir eğitim modeli) diye değiştirmek isterim. Gelişen eğitim teknolojilerinin uygun kullanımı. Yine yaşamımıza giren tele tıp, eğitimlerde mutlaka yer alması gereken bir kavram. Çünkü Covid-19 pandemisiyle birlikte giderek artan biçimde yaşamımıza giren bir süreç, bunun da ileride daha da artacağı düşünülürse bunu kullanmamız lazım. Teknolojinin yaşamımıza çok girdiği bir ortamda sistem mühendisliğini de mutlaka kavranmasını gerektirmemiz lazım. Ve de derinlemesine bir entegrasyona ihtiyacımız var.

Yani bugün tıp eğitiminde biraz önce söylediğim Flexner Raporu'ndaki o temel bilimler, klinik bilimler ayrımı artık yok. Tıp eğitimi artık tam bir blok halinde. Bütüncül bir yaklaşımla,

genelleyici bir yaklaşımla verilmesi lazım. Klinik bir temel bilimlerde, bir kere kendi alanlarında o kırmızı çizgilerin tamamı kalkmış durumda. Dolayısıyla tıp eğitiminin tümünde de bu yaklaşımı ortaya koyabilmemiz lazım.

Şimdi bu değişimle ilgili de birçok alanda ortaya konulan öneriler var. Bu öneri Amerikan Tıp Fakülteleri Birliği tarafından tıp fakültelerine Covid-19 pandemisi sonrası önerileri kapsıyor. Bir yapısal alandaki öneriler; erken klinik deneyim, yani hasta temasının erken dönemde başlaması. Biz TEPDAD olarak da birinci günden başlamasını öneriyoruz. Mümkün olduğu kadar erken dönemde tıp öğrencisinin tıp fakültesine geldiğini hissettirecek bir yaklaşıma ihtiyaç var.

Derinlemesine entegrasyondan bahsettim, “Meslekler arası eğitim olanaklarının sağlanması,” diyor ABD’deki tıp fakülteleri birliği. Ve de olgu temelli öğrenmeyi öneriyor. En sık hastalıkların temel olarak alındığı olgularla eğitimin yürütülmesi. İçerik olarak da kronik hastalıkların yönetimi, giderek artıyor çünkü yaşamımızda. Hastalıkların önlenmesi, sağlığın geliştirilmesi, sosyal belirleyicilerin kapsanması, sosyal güvenilirlik kavramı, halk sağlığı iletişim becerileri ve de çok önemli bir şey söylüyor acil durumlara hazırlıklı olmak. Covid-19’a çünkü ABD de hazır değildi.

Bakın bu öneri sıralamasında bizde TEPDAD olarak tıp fakültelerine böyle bir strateji belirlemelerini söyledik ve bunun ne kadar önemli olduğunu bu yıl tekrar gördük. Depremle tıp eğitimi tekrar sekteye uğradı. Dolayısıyla bizim olağanüstü durumlarda, olağan dışı durumlarda tıp eğitimini nasıl yürüteceğimizi bir strateji ile belirlememiz ve aksamasını önlememiz lazım, ileri durumlara bakıldığında.

Gelecekteki tıp eğitiminde neler var kısaca onları da paylaşayım sonra bitireyim konuşmamı. Dört ana tema belirlemiş Han E. R. ve arkadaşları gelecekteki tıp eğitimi için. Bir kısmından söz ettim ama burada da oldukları için söylemek istiyorum. Özellikle iş birliğini kolaylaştıran, meslekler arası eğitim. Hasta güvenliğini önceleyen ve hümanistlik, insancıl yaklaşımı olan bir tıp eğitiminden bahsediyor. Erken hasta teması, topluma dayalı eğitim. Değişen toplum gereksinimlerine yanıt verme ve çeşitliliğe saygılı olma. Ve de bireyselleştirilmiş eğitimden bahsediyor. Tedavi gibi bireyselleştirilmiş öğrenim. Yapay zekâ ile de tıp eğitimi bugün bireyselleştirilmiş eğitim modelleri tartışılıyor ve uygulamaya konulmaya çalışılıyor. Sosyal etkileşim ve kaynak erişilebilirliği ile ileri teknolojiyi aktif kullanan öğrenci odaklı öğrenmeden bahsediyoruz gelecek için. Yani öğrencinin merkezde olmadığı bir eğitim modelinin başarılı olması mümkün değil değerli arkadaşlar. Gelecekte tıp eğitiminin sağlık sistemine daha geniş açıdan bakan, teknolojinin uygulamalara entegrasyonunu sağlayan. Yalnız burada da özen göstermemiz lazım, uygun kullanım diyorum ben ona. Aşırıya kaçmadan teknolojiyi ihtiyacımız doğrultusunda akılcı kullanarak.

Liderlik ve iletişim becerileri. Hastalarla daha etkin iletişim. Ekip çalışanları ile etkileşim. Meslekler arası eğitim olarak söylenebilir.

Şimdi gelecekteki tıp eğitimi senaryosu Covid-19 pandemisinde ortaya çıkan teknolojinin kullanımıyla yüz yüze eğitimin harmanlanması modeli bugün kullanılacak yöntem olarak görüyor. Burada da teknolojiyi mümkün olduğu kadar az kullanalım diye öneriyorum. Yani yüz yüze eğitimin yerini alacak bir yöntem değil teknoloji.

Türkiye'deki güncel duruma bakınca biraz önce dedim ya rakamlar haklı olabiliyor. Ben rakamlar üzerinde çok çalıştığım için yıllarca bir dönem TTB'de tıp eğitimi raporları çıkartıyorduk ama değişik nedenlerle 2010 yılından sonra çıkartamadık. Sonradan da mezun veren veyahut da öğrenci alan tıp fakülteleri sayıları üzerinden gitmenin daha doğru olduğunu düşünüyorum. Çünkü ismi var kendisi yok tıp fakülteleri anlam ifade etmiyor. Bu söylediğim rakamlar öğrenci alan tıp fakülteleri. 119 tıp fakültesi var Türkiye sınırları içerisinde. Dün Sudan'da da bir tıp fakültesi açılması yönünde bir çalışma olduğunu duyduğum için +6 diye ekledim. Aslında Raşit bilir, ben her tıp fakültesi sayısı belirttiğimde yeni bir tıp fakültesi açıldığını duyarım o yüzden rakam vermemeye çalışırım hep ama kaçınılmaz olarak bu rakamları kullanmak zorundayım. Yani tıp fakülteleri sayısı 2000 yılından bugüne gelirken 2,5 kat artmıştır. Sabah da konuşuldu artık bizim bu rakamlarla övünme yerine niteliğiyle övünmemiz lazım. Nicelik yerine niteliği ön plana çıkartmamız lazım tıp eğitiminde. Öğrenci sayıları 2000'den bugüne gelindiğinde 4 kat artmış.

Biraz önce Osman da onu söyledi, çok büyük bir artış. Öğretim üyeleri 17 bin rakamına ulaşmış tıp eğitiminde. Bu da 2,7 kat artmış. Bizim o raporları çıkarttığımız dönemlerde 3,7'ye düşen oran bugün 6,4'e kadar yükselmiş durumda. Ama yine Osman söyledi, temel bilimler klinik bilimler farkı burada gözetilmeden yapılan bir rakam.

Şimdi öğretim dili de ayrı Türkiye'deki tıp eğitiminde. İngilizce tıp eğitimi verilmesi. Bazı fakültelerde birden çok Türkçe-İngilizce program birlikte yürütülüyor, bazılarında tek program yürütülüyor. Burada da dilleri görüyoruz kapsam olarak.

Akreditasyona gelmek istiyorum son olarak da. Bugün 146 tıp eğitim programı var arkadaşlar. 119 fakülte ama 146 program. Birden çok program. Program sayısına bakmak lazım aslında. Fakülte olmasa da bir üniversitede iki program değil iki tıp fakültesi birden olan üniversite var. Sağlık Bilimleri Üniversitesi'ni söylersem ona çıkıyor. Burada akreditasyonda yine Osman gösterdi. Ben burada tıp fakültelerinin ayrıştığını düşünüyorum. Çünkü tek program tıp fakülteleri. Yahut program üzerinden değerlendirme yapıldığı zaman programların yüzde 35'i akredite edilmiş durumda. Yalnız burada mezun veren tıp fakülteleri akreditasyona başvurabildiği için onun içerisindeki orana bakmamız lazım, o da yüzde 55. Dolayısıyla 14 yıl içerisinde yüzde 55 oranında tıp fakültesi programı akredite edilmiş durumda Türkiye'de bu da azımsanmayacak bir rakam. O yüzden ben bütün tıp fakültelerine teşekkür ediyorum.

Son olarak da TEPDAD'ın geleceğe yönelik Türkiye'de tıp eğitimi hedefleri ne olmalıdır, çalıştay yapıldı.

Benim için de çok duygusal bir çalışma çünkü depremde yıkılan kültür evinde yapılmıştı. Bu çalıştayın sonunda 12 hedef belirleyelim diye yola çıktık (12'den vurma gibi) ama 10 hedefle bitirebildik. Bu on hedefi sizlerle paylaşayım.

1. Doğa, toplum ve insan odaklı tıp eğitimi.
2. Sosyal güvenilir bir tıp eğitimi.
3. Yalın ve yaşamın içinde bir tıp eğitimi programı.
4. Tıp eğitiminin yönetiminde profesyonellik ve liyakat;Tıp eğitimi bugün bir bilim alanı haline gelmiş durumda. Dolayısıyla tıp eğitimi yönetecek kişilerin de belli bir formasyona sahip olması lazım.
5. Teknolojinin akılcı kullanımını sağlayan bir tıp eğitimi.
6. Tıp eğitimi ortamlarında herkesin tam iyilik halinin sağlanması.
7. Tıp eğitiminde birlikte çalışma ve iş birliğinin geliştirilmesi, meslekler arası eğitim.
8. Herkes için sürekli gelişim.
9. Toplum için bilim.
10. Sürekli nitelikli geliştirme kültürünün oluşturulması, diye özetleyebilirim.

Ben tekrar başa geliyorum. Diyor ki Carnegie Foundation 2010 yılında, “Gelecekte tıp eğitiminde hekimlerin akıllarını, ellerini ve yüreklerini şekillendirecek yeni yaklaşımlara gereksinim olacaktır.”

1903-2010 diye söylemek istiyorum. Hepinize yürekten teşekkür ediyorum.

Süleyman Özyalçın, *Moderatör*

İskender Sayek hocamıza ben de çok teşekkür ediyorum. Çok faydalı bir eğitim tarihi ve programı bilgisi verdi. Ama tabii belki bu konuşma sırasında da bir tıp fakültesi daha kurulmuş olabilir, durum o denli vahim bir şekilde sürüyor. O kadar ilginç ki yani bana kalırsa bu YÖK'le birlikte de başlayan bir yıkımın sürecini de yaşıyoruz tıp fakülteleri olarak.Yani biraz önce bir arkadaşla konuşuyorduk, hocamın da belirttiği gibi Darülfünun 1900'lerde kurulan bir üniversite. Millet dışarı kaçıp üniversite okumasın diye kurulmuş. Daha sonra 1914'de sanırım kadınlar da dışarı kaçmasın diye İnas Darülfünun'u kuruluyor.Yani kadın üniversitesi. Ondan

sonra 1923'te tekrar karmaya dönüşüyor Darülfünun ve çok ilginçtir ki sanıyorum birkaç yıl önce yeniden kadın üniversiteleri gündeme geldi. Yani bir eğitimle uğraşırken bu arada bu tip olumlu ayrıntılarla da uğraşacağız.

Şimdi sevgili Ayşegül Bilen aynı zamanda organizatörlerden, bize bir müfredat oyunu anlatacak. Eğitimin ne hallere düştüğünü gösterecek diye düşünüyorum. Hocamızın da bahsettiği o yenisinden çekirdek müfredat, çekirdek kabuğuna dönüşecek giderek.

Uzmanlık Eğitimi

Ayşegül Bilen, *TTB/UDEK*

İskender hocamla aynı oturumda konuşmanın onur ve heyecanı içindeyim, öncelikle onu söylemek isterim. Osman'ın da az önce belirttiği gibi eş başkanlar olarak bu konunun bütün bileşenlerini davet ettik. Ve Tıpta Uzmanlık Kurulu'ndan da özellikle Sağlık Bakanlığı tarafından atanan bir kişi olmasına özen gösterdik. Kendisi önce kabul etti ama çok yakın bir süre önce bir başka toplantısı için gelemeyeceğini söyledi, yorumları size bırakıyorum. Keşke burada olsa idi özellikle bu müfredat programı açıklandıktan sonra her alanın kendisiyle ilgili çok ciddi sorunları var. Biz TTB-UDEK olarak geçen hafta uzmanlık dernekleriyle bir toplantı yaptık ama burada da eğitim açısından tartışılması iyi olacaktı. Ama ne yazık ki olmadı.

Ben size sadece Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği üzerinden Tıpta Uzmanlık Kurulu'nu (TUK) anlatabileceğim. Benim eksiklerimi ve soruları daha önce TUK üyeliği yapmış olan sevgili Raşit Tükel'den ve İskender Sayek'ten rica edeceğim.

Kurul kimlerden oluşuyor bir ona bakalım önce; bakan yardımcısı, sağlık hizmetleri genel müdürü ve hukuk hizmetleri genel müdürü veya görevlendireceği hukuk müşaviri olmak üzere üç kişiden. Biri diş hekimi olmak üzere eğitim hastanelerinden bakanın seçeceği beş kişi. Beş tıp fakültesinden ve bir diş hekimliği fakültesinden YÖK'ün seçeceği birer kişi. Türk Tabipleri Birliği'nden seçilecek bir kişi. Türk Dişhekimleri Birliği'nden seçilecek bir kişi şeklinde oluşuyor.

Kurul asil ve yedek üye sayısının eşit olması gerekiyor. Ve bu üyelerin mutlaka uzman olmaları, en az üç yıllık eğitim görevlisi ya da profesör unvanını taşıyor olma zorunluluğu var. Görev süreleri de iki yıldır ama iki yıldan sonra da seçilebilmektedir.

Çalışmaları nasıl? Burayı hızlıca geçeceğim. En az iki kere ve en az dokuz üyenin katılımıyla toplanması gerekiyor ve kararlar oy çokluğu ile alınıyor. Ve üst üste iki kez mazeretsiz olarak katılmayan üyenin ise üyeliği düşüyor.

Görevleri üzerine biraz daha ayrıntılı durmak lazım. Bu uzmanlık eğitimi yetkisinin verilmesi ve bu yetkinin kaldırılmasına ilişkin teklifleri karara bağlayan bir merciidir. Uzmanlık çekirdek müfredatını belirlemek ve ilan etmekle görevlidir. Ve uzmanlık eğitimi çekirdek ve genişletilmiş müfredatına göre uygulama alanları ile temel görev ve temel yetkilerinin çerçevesini belirlemektedir. Rotasyonlar ve rotasyon sürelerini belirlemektedirler ve eğitim sürelerinin üçte bir oranına kadar artırabilmesi kararını alabilmekte. Uzmanlık eğitiminin takip ve değerlendirmelerini yapmaktadırlar. Gerek genişletilmiş gerek çekirdek müfredatında eğitim ve müfredat standartlarına uygunluğunu takip etmek görevleri arasındadır.

Sınav jürilerinin seçim ölçütlerini belirlerler. Bilimsel değerlendirmeleri yapabilecek kurulları belirlerler.

Yeni uzmanlık dallarının ihdas edilmesiyle ilgili görüş bildiriler ve başvuruları değerlendirirler.

Kontenjanlar hakkında karar verir, görüş bildirirler. Protokol oluşturma prensiplerini belirlerler.

Kurulun yenilenmesine çok girmeye gerek yok bence. Bunlar teknik bilgiler. Benim söyleyeceğim çok kısa olarak bunlar. Az önce söylediğim gibi soru ve ek bilgileri sayın değerli hocamız İskender Sayek ve Raşit Tükel'den bekliyoruz.

Teşekkür ediyorum.

Süleyman Özyalçın, *Moderatör*

Biz de teşekkür ediyoruz. Şimdi uzmanlık eğitimine, uzmanlık dernekleri gözünden bakış konusunda sayın Kaya Akan konuşacak.

Uzmanlık Eğitime Uzmanlık Dernekleri Gözünden Bakış

Kaya Akan, UDEK Yürütme Kurulu YK üyesi

Herkese merhaba. Sevgili Osman hocam bu konuyu verdiğinde bana niye verildi, ben biraz onu açıyım size. Aslında daha önce yapılan konuşmaların büyük bölümünü, ben üç kurumda çalıştım, bu üç kurumda bizzat test etme ve yaşama şansına sahip oldum. Şans mı, kötü kader mi tartışılır.

25 yıl Göztepe Eğitim Araştırma Hastanesi'nde çalıştım. SSK zamanındayken girdim daha sonra Sağlık Bakanlığına devredildi 2005 yılında, Sağlık Bakanlığında sonra da 2015 yılında oradan ayrıldım ve Bahçeşehir Üniversitesi bağlantılı Medical Park hastanelerinden bir tanesinde üç yıl çalıştım. Vahşi hastane ortamının maksimumunu yaşadım. Gebze'deydi çünkü. Daha sonra oradan vakıf üniversitesine geçiş yaptık ekip halinde. Okan Üniversitesi'nde üç yıl boyunca ortopedi travmatoloji anabilim dalı başkanlığını ve tek öğretim üyeliğini yaptım. Yani az önce konuşulan konuların hemen hemen hepsini yıllar içerisinde teker teker bire bir eğitimci olarak yaşadım. Kendi kliniğimden doçent olarak çıktım ama diğerlerinde görev devam etti. Uzmanlık dernekleri açısından da Mehmet abi burada, Türk Ortopedi ve Travmatoloji Birliği Derneği'nde çok uzun senelerdir değişik branşlar altında çalışıyorum. Bu derneğin özelliği, hemen hemen Türkiye'de bütün dernekler aslında eğitim için bir şeyler yapmaya uğraşılıyor ama ortopedi kendi uluslararası ilişkileri ve çalışanlarının daha teknolojiye bağımlı olması nedeniyle bizim işimiz üroloji ve beyin cerrahisi ile beraber genellikle implant. Yeni teknolojileri gerektiren bir iş olduğu için daha meraklıyız bu konuya. Biraz daha hızlı ilerledim. Bununla ilgili olarak da biz yaptığımız şeyde en son üç sene önce Türk Ortopedi ve Travmatoloji Eğitim Konseyimizin başkanı oldum. Bu konseyin işi uzmanlık eğitimi sırasında kullanılan hemen hemen her parçayı oluşturmak. Yani asistanların uzmanlık eğitiminin gelişim sınavlarını düzenliyoruz,

board sınavları yapıyoruz, akreditasyonları yapıyoruz, yeterlilik kurullarına bakıyoruz, ödülleri kaynaklarını biz hakemlik yapıyoruz. Bunlar dernekten bağımsız olarak çalışan bir grup halinde devam ediyor. Derneğe maddi olarak bağımlı ama bizim görüşümüz yönünde gidiyor. Bu aslında oldukça demokratik bir usul.

Eğitime katkılarını neler?

Hemen hemen her uzmanlık derneğinin bir eğitime katkısı var. Kongre düzenlemek, kitapçık basmak, küçük atölye çalışmaları düzenlemek olsun bir sürü şeyle devam ediyor. Ağ oluşturma ve mentorluk Türkiye’de çok kullanılan, bizim usta-çırak işi yapmamız nedeniyle olan bir şey. Araştırma olanaklarını artıran gene kişiye bağlı veya kaynağa bağlı bir yapısı var. Politika etkisi Türkiye için artık kalmadı.

Sabahtan bu yana konuşulanlarla biz bir şeyi değiştirmeye çalışabiliriz ama bizim etkimiz duvara çarpıyor direkt olarak. Tıpta Uzmanlık Kurulu da bunlardan bir tanesinin örneğidir bence. Daha önceleri elinde yetki bulunan bir kurum artık sadece danışman safhasında devam ediyor.

Sertifikasyon, kurul sınavları, kalite iyileştirme, disiplinler arası iş birliği ve etik. Türk Ortopedi Derneği’nin çatısı altında çok sayıda dernek var. Bu derneklerin yanında kendi içinde çalıştığı, devletle olan ilişkilerde bir muhatap yaratma rolünü üstlenen gruplar var. Mesela ortopedik işlemlerin kodlanmasıyla ilgili bir kurulumuz var. Bunların dışında implant kayıt sistemi kurulu var. Bunlar özellikle bizim yaptığımız işler hem malzeme içerdiği için hem de işlem olarak daha yüksek rakamlara eriştiği için Sağlık Bakanlığının değil ama SSK’nın çok fazla dikkat ettiği işler bunlar. Bunların hepsini kontrol etmek durumundayız. Kendi üyelerimizin bu konuda ne yaptığımızı hem etik açıdan hem de kaynak yönetimi açısından kontrol ediyoruz.

Oldukça geniş bir yelpaze gördüğümüz gibi. Çok sayıda dernek bize bağlı çalışıyor. Organizasyon şemasında da gördüğümüz gibi atlanan hemen hemen hiçbir şey yok. Bu, çatı dernek olarak çalışması sebebiyle var olduğu bir organizasyon şeması. Ama bizim için geçerli olan burada mevcut olan ortopedi derneğinin ana işi ortopedi eğitimini standardize etmek ve o standartların düşmesini engellemek. Ama son yıllarda hepimizin karşılaştığı gibi özellikle tıp fakültelerinden çıkan arkadaşların büyük bir bölümünün uzmanlık dallarında asistan olarak yönlendirilmesi bizi sıkıntıya soktu.

Müfredat çalışmalarımız en son 2024’te üçüncü versiyonuna geldi ama 2001’de daha Sağlık Bakanlığı müfredat koymadan eğitim konseyinin kurulmasıyla beraber UEMS uyarlamasıyla beraber çekirdek müfredat belirlenmişti ve o tarihten bu yana da biz bu müfredatı geliştirmeye devam ediyoruz.

Bunun dışında ödülllerimiz, burslarımız var. Eğitim açısından hemen hemen teknolojinin el verdiği olanaklarla diğer olanakların hepsini bir arada kullanıp karşılıklı veya karşılıksız birçok eğitim planı yapıyoruz. Eğitim akreditasyonu ile beraber az önce söylediğim gibi hem uzmanlık

eğitimi sınavları her yıl yaklaşık 2010 yılından bu yana on beşinci senesindeyiz. Her yıl mayıs ayının sonunda bütün Türkiye’de, katılmayı kabul eden klinikler ki bunların oranları hiçbir zaman yüzde 95’in altına düşmüyor, bu kliniklere asistan imtihanı yapıyoruz, bu imtihanın sonuçlarını asistanların sadece kendileri ve klinik şefleri biliyor.

Bir asistan kendi sınavının sonucunu başkasıyla paylaşmadığı müddetçe o sınavın nereye gittiğini öğrenmiyor. Bu sayede de yıllar içerisindeki gelişimini takip edebiliyorlar. Plastik cerrahinin de buna benzer bir uygulaması var diye biliyorum. Yeterlilik sınavı yapıyoruz (board sınavı) bu yıl daha da ileriye götürdük. Mehmet hocamın yardımlarıyla Avrupa Ortopedi Board Sınavı’nda çok uzun zamandır Türk eğiticiler sınav yapıcı olarak duruyorlardı bu yıl kendi board sınavımızı Avrupa board sınavıyla eş değer hale getirmek için bir çalışma yaptık. Özel bir komisyon kuruldu. Bu komisyon aracılığıyla board sınavı soruları topluyor ve bu board sorularının yazılı olan kısmından sonra sözlü olan kısmı için bizim kullandığımız sistemler daha çok bilgiyi ölçme tarzında olan sistemlerden çok, bilgiye yönelik olarak yani cerrahi branşlardaki durumları ölçmek için kullanılanlar. Bunlara uygun istasyonlarda senaryolar üzerinden özel board sınavları düzenliyoruz. Bu yıl ilk defa ona geçeceğiz.

Ve hepsi döndü dolaştı burada gördüğümüz tablodaki rakamlara çarptı. Tabloda gördüğünüz şey aslında son derece basit bir şekilde 2022’te yayınlanan sağlık raporunun içindeki bir tablo. Burada gördüğünüz muayene sayıları asıl sıkıntıyı oluşturuyor. Ben yaklaşık üç yıldır hem akreditasyonda hem de diğer kliniklerle olan ilişkilerde sürekli asistanlarla görüşüp konuştuğum için şu anda asistanlar aslında polikliniklerde birer tane uzmanın altında direkt olarak pratisyen hekim gibi çalışıyorlar. Üniversitelerde de böyle şehir hastanelerinde de böyle, devlet hastanelerinde de böyle. Bunun nereye doğru gideceği hakkında kendilerinin çok fazla bir fikri yok. Çünkü ilk iki yıl olanların büyük bir bölümü tam bir turn over içine sokulup kafayı kaldırmalarına izin verilmiyor. İki yıldan sonra kıdemlendikten sonra nöbetleri geriye çekilince o durumda yavaş yavaş düşünmeye başlıyorlar ama tam o esnada ya evleniyorlar ya çocukları oluyor ya da bir araba alıyorlar. Şu anda durum bu.

Bundan sonra kendilerinin eğitimle ilgili ne sorunu var? Ben özellikle çok fazla yer dolaştığım için uzmanlık öğrencilerinin beklediği şeylerin bizim kendimizin doktor olurken beklediği şeylerle çok uyuşmadığını gördüm. Şu anda mevcut olan sistem içerisinde yöneldikleri sadece uzmanlığı alabilmek, uzmanlığı aldıktan sonra bir yerde para karşılığı çalışmak. Düşünce bu. Bilim adamı olmak isteyenlerin yüzdesini verebilir; görüştüğümüz asistan sayısı herhalde yüzün üzerindedir, beş kişiyi geçmez. Onlar da Avrupa’ya gitmeyi planlıyorlardı.

Fakülte sorunları, eğitim düzeylerinin düşürülmesi, maddi sorunlar, bürokrasinin artması, sayıca azalma.

Eğiticinin eksilmesi meselesi bu.

Klinik bilgede bilgi gelişim hızı onların yetişemeyeceği hızda artıyor. Onlar iş yapıyorlar o

işlerden geri kalıyorlar. Sayıca eksik kalıyorlar. Usta-çırak modeli tamamen kalkmış durumda, bir üstündeki ustayla gidiyor. Bir üstündeki usta da ondan altı ay önce girmiş olan kişi oluyor çünkü senede iki TUS yapıyor artık.

Ruh sağlığı sıkıntılı. Bilgi açısından geride kalan bir doktorun tehlikeli bir şey olduğunu düşünmüyorum.

Gerçekten hem kendisini yedirmez hem de dışarıdakini yedirmez, böyle sıkıntıları var. Çok ciddi başarısızlık korkuları var onun için mümkün olduğu kadar suya sabuna dokunmadan ilerlemeye çalışıyorlar. Öğrenmediklerini bilmediklerini iki dakikalık şeylerle göstermeye çalışıyorlar. Eğitime olan ilgileri de sıfır. Net bir şekilde. Geçen hafta temel bilimler araştırma okulu diye çok önemli bir iki günlük kurs yapıyoruz, sabahtan akşama kadar sadece temel bilimlere yönelik ortopedide. İnternet üzerinden 153 kayıt aldık, internet üzerinden yapıldı ilk defa, toplam 86 kişi katıldı. Ve bu sertifika normalde mezun olduklarında ellerinde olması gereken bir sertifika.

Buna bir çözüm bulan yazı buldum. Çözüm Ordu'dan çıkmış. 2022 yılında çıkarmış. Diyor ki: "Doktorların tıp eğitimini 6 bölüme bölelim (aile hekimliği, toplum hekimliği, dahili tıp, cerrahi tıp, acil tıp, temel tıp) aynı eskiden fen edebiyat bölümü vardı o şekle sokalım, dört yılı bitirdikten sonra iki yıl uygulamalı eğitim ile yetkin hekim yetiştirelim." Türkiye'de yazılmış bir yazı. Çözüm bu mu? Hayır.

Artificial intelligence yani yapay zekâ ile çok uğraşıyorum. Microsoft'un ki en gelişmiş, ona sordum; Türkiye'deki uzmanlık eğitimi sorununu nasıl çözebilirim diye. Bana bunları döktü, bunların içerisinde çok ilginç bir şekilde takdire değer tek şey Tıpta Uzmanlık Eğitimi Kurulları eğitim yeterliliği bulunmayan ana bilim dallarında uzmanlık eğitimine ara verilmesi veya devam edilmesi konusunda karar almalıdır diyor.

Bu da TTB'nin kendi yayını.

Teşekkür ediyorum.

Süleyman Özyalçın, *Moderatör*

Biz teşekkür ederiz. Bu yayın Rize'de mi yapılmış?

Kaya Akan: Ordu'da yapılmış.

Süleyman Özyalçın: Yani Karadeniz'de yapılmış. Orada şöyle bir şey var; yani eski Sovyet döneminde ve hala o ülkelerin çoğunda eğitim böyle. 4 yıl tıp eğitimi görüyorlar sonra 2 sene uzmanlık yapıp devam ediyorlar. Aslında onu belirtmek istemiş herhalde.

ÜÇÜNCÜ OTURUM

ÖZLÜK HAKLARI

Oturum Başkanları:

Türkiye Biyoetik Derneği & Türkiye Acil Tıp Derneği

Kamu Tıp Fakülteleri

Serkan Yılmaz

Uzmanlık Dernekleri Eşgüdüm Kurulu Yürütme Kurulu Üyesi

Vakıf Üniversiteleri

Çağlar Çuhadaroğlu

Acıbadem Altunizade Hastanesi Eski Başhekimi

Emekli Akademisyenler

Haluk Celaledin Çalışır & Huri Özdoğan & Özdemir Aktan

Kamu Tıp Fakülteleri

Serkan Yılmaz, *Uzmanlık Dernekleri Eşgüdüm Kurulu Yürütme Kurulu Üyesi*

Teşekkür ediyorum bana bu fırsatı verdiğiniz için. Değerli başkan, sayın hocalarım. Burası bana hep kendimi iyi hissettiriyor. Daha önce de oturumlarda, konuşmalarda söylemiştim. Ülkedeki pek çok soruna rağmen bir tabip odasının veya TTB'nin toplantı salonuna gittiğim zaman kendimi iyi hissederim. Yine öyle bir gün oldu. Hiç böyle içimizi aydınlatacak bir şey konuşmadık ama ben kendimi iyi hissediyorum. Böyle bir gariplik var. Bu anlamlandıramadığım iyimserliğimle de yine çok kötü bir konu hakkında sizleri bilgilendirmeye çalışacağım.

Kamu üniversitelerinde aslında 20 yıla yakın bir öğretim üyeliğim var. Öğrenciliğimle beraber hemen hemen çeyrek asrı geçirmiş vaziyetteyim üniversite ortamında. Sabahki oturumlardan en çok aklımda kalan “akademi, üniversiteyi terk etti,” sözü olmuştu. Artık akademik bir ortamda mıyız, akademisyen miyiz, bir üniversitedeyiz ama orası ne kadar akademi, soruları içimde sabahtan beri dönüp duruyor.

Bununla ilgili sanırım düşünceleri netleştirmek için elime bir kalem almam gerekecek.

Kamu üniversiteleri ve özelde tıp fakülteleriyle ilgili yaşadığımız sıkıntıları sanırım buradaki pek çok hocam benden daha iyi biliyor. Ben biraz tartışmaları promote etmek için belli başlı sorunları söyleyip nedenleri kendimce aklıma gelen, kabul olmuş öneriler değildir ama kendimce aklıma gelen önerileri sizlerle paylaşmak isterim. Bu önerilerin aynı zamanda bu sempozyumdan bir çıktı almamız bir rapor oluşturmamız gerekecek, bu rapor için de bence değerli olabileceğini düşünüyorum. Burada da değerlendirebilir ve sizlerin de katkılarıyla son hali verilmiş şeklini oluşturabiliriz.

Özlük deyince, herkesin aklına genellikle maaşlarımız gelir. Yani TTB'yi eleştiren herhangi bir doktor arkadaşımız “TTB özlükle ilgileneneğine başka işlerle ilgileniyor,” gibi bir eleştiri yap-

tığında, genellikle söylediği “Ben az kazanıyorum ama siz bununla ilgilenmeyip politika yapıyorsunuz,” eleştirisi yaparlar.

Ama aslında özlük dediğimiz şey sadece maaştan ibaret bir şey değildir. Senin yaşamının bütünü çevreleyen, çalışma ortamını, senin işe alım süreçlerini, senin atanma süreçlerini, yükselme süreçlerini, yasal haklarını ve o işverenle yaptığın anlaşmadan doğan bütün yasal haklarını aslında kapsar. Bu yönüyle sizler aslında sabahtan beri benim anlatacağım her şeye bir nebze değinmiş oldunuz. Akademik özgürlük ortamının olmadığı bir yerde üretimin ne kadar düşebileceğinden, bu düşen üretim sonucunda insanların eğitim araştırmadan biraz daha hizmet yüküne yönelmiş olmalarından gibi, birçok soruna sabahtan beri değinildi. O yüzden biraz benim işim kolaylaştı. Biraz da süreyi bu anlamıyla ekonomik kullanacak gibi duruyorum.

Dediğim gibi haklarımız; bunlar neye yarıyor, aslında çalışan ve işveren arası dengenin korunması gerekiyor ve iş hayatında adil bir ortamın oluşturulmasını sağlamamız gerekiyor. Biz bugün çalışma ortamlarımızın dengeli ve adil olduğunu iddia edemeyiz. Bazı şeyleri söylemekten çekiniyoruz, söylediğimiz zaman soruşturma açılıyor. Çalışanlar özlük hakları sayesinde iş koşullarını iyileştirme ve geliştirme taleplerinde bulunabilirler. Son zamanlarda üniversitelerden böyle sesler çıkmıyor. Ama bu hakkımız var, yasalardan doğan bu haklarımızı talep edip iş koşullarımızı düzeltmemiz gerekiyor.

İşverenler de özlük haklarına uygun olarak çalışanlara karşı yükümlülüklerini yerine getirirler ve çalışanın mutluluğunu ve verimini artırmaya çalışırlar ki, yaptığımız işte temel hedefimiz olan toplumun refahı, insanlığın ileriye gitmesiyle ilgili üniversitenin üzerine düşen sorumlulukları yerine getirebilelim. Pek çok yasa ile bunlar belirlenmiş. Bunlardan en önemlileri bildiğiniz gibi 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2547YÖK Kanunu ve bunlarla beraber belirlenmemiş haklar da 657'nin 183'le 213 sayılı arasında. Kanunlarla haklarımız belirlenmiştir. Şimdi akademik kadrolarla ilgili bizim ilk özlüğümüz belki de çalışma ortamımızın düzgün olması, yani düzgün bir çalışma ortamında çalışmaya hakkımız var ve bunun için de üzerimizdeki iş yükünün yeterli olması, daha fazla olmaması gerekiyor.

Osman hocam söyledi; öğretim üyesi sayısı ile ilgili temel bir eksiklik var, artıyormuş gibi gözükmekle beraber. Şu anda son rakamlara göre, 184 bine yakın öğretim üyesi var. Bu 184 bin öğretim üyesinin 32 bin kadarı profesör, 20 bin kadarı doçent, 41 bin doktor öğretim üyesi var. En kalabalık grup asistanlar.

Yaklaşık 50 bine yakını da asistan araştırma görevlisi. Bu akademik kadrolarla ilgili söyleyeceğim temel şey; burada dünyadaki ilk 10 üniversite ve öğrenci başına düşen öğretim üyesi sayısı görülüyor. Yaklaşık 21'e 1 gibi bir rakam söylemişti Osman hocam, burada bizim ilk 10'umuzu ortaya koyduk. Dünyada onlar gibi olamadığımız için eleştirildiğimiz üniversiteler var, eleştirilerde pek çok haklı yan olmakla birlikte, en büyük nedenlerden biri de neredeyse en kötü durumdakinin iki katı kadar biz öğrenci yüküyle karşı karşıyayız. Kaldı ki biraz sonra da

değineceğimiz ekonomik sorunlar yüzünden faaliyetlerimizin önemli bir kısmını ek derslere, fazladan mesailere, özel hastalara, özel ameliyatlara vs. aktarmış insanlar olarak bu yükün daha da sorunlu olduğunu söylemem gerekiyor.

Akademik kadromuz, yani çalışma ortamımız bir kere yetersiz. Bunun mutlaka düzeltilme ihtiyacı var. Peki, az sayıda akademik kadromuz var, ilanlar nasıl? Bunlarla ilgili ilan çıkmıyor mu? Çıkıyor. Çok güzel ilanlar çıkıyor. YÖK ne kadar öğretim üyesi olduğunu söylüyor ama ne kadar insanın kadro beklediği ile ilgili bir bilgi yok. Yani şu anda üniversitelerde doktorasını bitirmiş doktora öğrencileri, doçentliğini almış doktora öğretim üyeleri ve profesörlüğü gelen doçentlerimiz var ve sayıları çok fazla ve bunlar atanmak için üniversitenin kadro açmasını bekliyorlar. Rektörlük ilana çıkmadığı sürece bu insanlar kadrolara atanmıyor. Bununla ilgili belirli bir süre yok. İki sene bekleyen de, dört sene bekleyen de var. Bu hakkın teslim edilmesi için tek şey üniversitenin bir kadro açabilmesi. Bununla ilgili bir süre sınırlaması olması gerektiğini düşünüyorum. Benim önerim bununla ilgili, YÖK kanununun içerisine kadro atama süreçleriyle ilgili bir süre sınırının mutlaka konması gerekiyor. Bu insanı buraya almış çalıştırıyorsak, doçent olarak çalıştırdık, bu insan profesörlük hakkını, akademik olarak atanma, yükselme kriterlerini doldurmuş, süre sınırlılığını doldurmuş, bu durumda belli bir süre içerisinde bu kadroya atanmak zorunda. Bu ciddi bir hak kaybı ve bununla ilgili de benim önerim mutlaka rektörün kendi inisiyatifi dışında bu kadroların açılabilmesi gerekiyor. Bu kadro tahsisleri şu an üniversitelerde en önemli güç kullanım araçlarından bir tanesi aynı zamanda. Bu, bir şekilde öğretim üyelerini yönetimle arasında ciddi anlamda zayıf düşüren sorunlardan biri. Bu öznlüğün bu şekilde sağlanabileceğini düşünüyorum ve bunu öneriyorum.

Sonra kadrolar ilan ediliyor, onlarda durum ne? İlan edilen kadrolarda özel şartlar ve adrese teslim kadrolar bizim çok canımızı sıkıyor. 2018 yılında öğretim üyeliğini yükseltme ve atama yönetmeliğinin üçüncü fıkrasında bir değişiklik yapıldı. Ve burada ilan başvuru sırasında lisans üstü tez ismi, uzmanlık tez ismi gibi şeylerin veya bunların tamamının yazılmayacağı ve belli bir adayın işaret edemeyeceği ile ilgili bir hüküm verildi. Fakat bu YÖK kanununun içerisinde bir öneri değil, bir tavsiye gibi kaldı ve şu anda hiç kimse hala uymuyor. Bunun mutlaka YÖK kanununun içerisine girmesi gerekiyor. Yani o kanunda yapılması gereken bir değişiklikle bir eşitlik ilkesinin sağlanması gerekiyor. Bir kadro ilan ediyorsanız buraya herkesin başvurabilmesini, başvuranlar içinde en iyisinin, hak edenin seçilebilmesini tesis etmek gerekiyor.

Tesis ettiğimiz kadrolar... Bir kısmına da kadro tesis ediyoruz, orada durum nedir? Sabahtan beri takip ediyorum, kim söyledi, bununla ilgili bir konuşmacımız cinsiyet eşitsizliği ile ilgili vurgu yaptı. O söyleyince dedim ki "Tüh! ilk ben söyleyecektim, kaçırdım." Çünkü çok dikkatimi çeken bir şey bu. Özellikle doktor öğretim üyesi ve araştırma görevlisi kadrolarında kadın çalışanların sayısı çok fazla. Hatta araştırma görevlisinde yüzde 50'nin üstünde. Doktor öğretim görevlilerinin yüzde 45'i kadın fakat bu sayı doçent ve profesöre gittikçe azalıyor. Şu anda profesörde yüzde 32, doçentte yüzde 40'ı kadın. 21 YÖK üyesinin sadece biri kadın şu anda. Bu bağlamda her üniversitede ve YÖK'te bir toplumsal cinsiyet eşitliği komisyonu kurulmalı, bu kurullar

akademik kadroların atanmalarında kadın, erkek eşitliği ile ilgili bir denetleme yapmalı ve bu sürecin işleyişini de kontrol edebilmeliler. Bunu yapmazsak, bu erkek egemen kadro tahsisleri devam edecek, bu adaletsizlik sürecek. Mutlaka bunun da giderilmesi gerekiyor. YÖK'te böyle bir şey var, hatta daha önceki Kocaeli Üniversitesi rektörlerinden bir tanesi, bu kadın öğretim üyelerinin sorunlarından sorumlu komisyon başkanı olarak atanmıştı. O ne demekse bilmiyorum ama herhangi işlerliğini görmedim, bununla ilgili bir gözetme yapıldığına şahit olmadım.

İş güvencesi ile ilgili sabahın erken saatlerinde konuştuk... Burada özellikle asistanların, 50 d ile alınan asistanların yani şu anda görevden ayrılanlardan bahsettik, doçent ve profesörlerimizin kanun hükmünde kararnameyle üniversiteden atılmaları gibi süreçleri yaşadığımızdan bahsettik ama şu anda Türkiye'de sadece doçent ve profesörlerin kalıcı kadroları var. Asistan ve doktor öğretim üyelerinin kadroları kalıcı değil. 50 d ile geçici kadrolar var. Bu iş güvencesizliği, her yıl yenilenen sözleşmeler var. Bu ciddi bir şey, şu anda uygulanması bile tehdit. Yarın öbür gün insanların çalışma ortamında bu iş güvencesizliği ile verimsiz çalışmalarını düşünebiliriz.

Maaşlar kısmına henüz gelemediğim için burayı hızlıca geçiyorum. Araştırma destekleri ile ilgili birkaç şey söyleyebilirim. Son derece kısıtlı fonlar var. Bu fonlar ileri üniversitelerle karşılaştırılmayacak kadar az.

Etik kurullarla ilgili bazı problemlerimiz var. Bir de son zamanlarda değişen akademik bir yayıncılık var.

Özellikle society dergilerin dışındaki dergilerin tamamı bir şekilde bunların yayınlanması için para talep etmeye başladılar. Bu normal bir hal almaya başladı. Hal böyleyken üniversite öğretim üyeleri mevcut ekonomik kazançları ile bu yayınları yapamazlar. Üniversitelerin bu anlamda da belki desteklemesi gerekiyor. Ücretlendirme ile ilgili nasıl ücretlendirme olması gerektiği ile ilgili hepimizin bir fikri vardır ama bir örnek koymuştum buraya, UNESCO'da nasıl bir ücretlendirme olduğunu. Yani üniversitede öğretim üyesine yakıştır, toplumsal üstlendiği rollere uygun, meslekteki aldığı riskleri kaldırır bir ücretlendirme. Kendini geliştirebileceği ve sürekli güncellenen bir ücretten bahseder. Bu olmayınca ne oluyor? Performansa dayalı sistem... Performans yapayım, daha fazla kazanayım, özel muayene yapayım, endüstri ile düzgün olmayan ilişkiler, ek ders, ikinci öğretim, yaz okulu gibi...

Sonuç, akademinin daha az tercih edilmesi ve beyin göçü gibi bir sonuç var. Özlük hakları ile ilgili bazı karşılaştırmalar 2003'ten 2024'e kadar şu anda, şu sıra profesör sırası, asgari ücret burada yaklaşık asgari ücretin sekiz katı kadar bir profesör maaşı varken 2003 yılında şu anda bu fark yaklaşık olarak 3,8 katı kadar. Yani 17 bin, 61 bin gibi. Ekonomi kötü tamam bunları kabul ediyorum ama diğer gruplara göre durumumuz nasıl? 2003 ile 2024 arasında asgari ücretteki düşme oranları şu uzun çizgi. Profesörün çizgisi... Öğretim üyeleri içerisinde bizim kadar düşen hakimler var fakat diğer gruplarda bu kadar düşme yok. Bunu netleştirecek olursam yaklaşık 2003'te asgari ücretin 8,5 katı kadar kazanırken bir profesör şu anda 3,8 katı kadar

kazanıyor. Ve bu reel maaş artışı diğerlerinin tamamını değerlendirdiğimizde en az profesörde gözüküyor. Yani 2002'den 2024'e kadar 20 yıllık süreç içerisinde öğretim üyesinin maaşındaki reel zam, enflasyon farkı çıkarıldıktan sonraki reel zam, diğer tüm meslek gruplarına göre en az olan grup olarak görünüyor. Bu nedenle bununla ilgili şikâyet ettiğimizi en çok gösteren verilerden biri, bir hakimle, bir genel müdürle karşılaştırdığımız zaman onlardaki artışlarla bizimkiler ciddi anlamda farklı ve toplumsal sorumluluklarımız, yapmamız gerekenler, kendimizi geliştirme zorunluluklarımız gibi şeyler göz önüne alındığı zaman bu adaletsizlik daha ortaya çıkmış durumda.

Başta Arzu hocam söylemişti. Farklı ücretlendirme modelleri ve sözleşmeler geliyor. Sağlık Bakanlığı hastanelerinde farklı şeyler var. Özellikle bununla ilgili sunum sonunda kendisi de gelen sözleşmelerin getirdiği adaletsizlikleri ve Sağlık Bakanlığı hastanelerinde çalışan öğretim üyeleriyle üniversite öğretim üyeleri arasındaki özellikle teşvik anlamında farklılıklar bizler açısından oldukça can yakıcı. Ben yaklaşık olarak 10 km aşağıda şehir hastanesinde çalışan bir akranımdan aşağı yukarı 30-40 bin lira kadar eksik maaş alıyorum.

Uluslararası birkaç örnek... Çok reel şeyini yapmadığım için söyleyemeyebilirim ama ABD'de yaklaşık yıllık 150 bin dolar ortalama. Çok değişiyor ABD'de ücretlendirmeler. Birleşik Krallık'ta da 65 bin sterlin gibi. Yaklaşık olarak biz ABD'deki ortalama bir hekimin üçte biri. Birleşik Krallık'takinin yaklaşık yarısı kadar kazanıyoruz. Eskiden şöyle denirdi; "Oradaki yaşam koşullarını biliyor musunuz? Kiralar ne kadar falan..."

Şu anda bizim yaşam koşullarımızı düşününce bu söylem de artık boşta kaldı. Oradakilerinin yarısı kadar kazanıp iki katı temel ihtiyaç gideriyle karşı karşıya durumdayız.

Son olarak, nesnel bir ölçüye dayanmalı bizim maaşlarımız bunu belirlerken akademik personeli temsil eden örgütlerle bir şekilde münazara edilmeli, tartışılmalı; neye ihtiyacı var bu insanların? Bizi temsil eden, bir toplu sözleşme için konuşan bir grubun olması gerekiyor bu anlamda. Bir ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum ve uluslararası standartlarda sürekli olarak karşılanmalı.

Kongre katılımlarımız uluslararası kongre katılımlarımız gibi harcırah kanunu ile ödenen ödenmeyen artık durumlar var. Bırakın akademik dergiyi bir kongre bildirimini yaptığımız zaman onları bile sunmakta sıkıntı yaşayabiliyoruz. Özetle, öğretim üyesinin özlük haklarının sağlanması ve korunması, akademik özgürlük ve özerkliğin teminatı, sağlıklı ve uygun bir çalışma ortamı, kadro adaleti, iş güvencesi, eşit işe eşit ücret ve adil bir ücretlendirme gerekiyor. Birlikte üzerinde çalışacağımız son derece fazla konu var gibi düşünüyorum. Teşekkür ederim dinlediğiniz için.

Vakıf Üniversiteleri

Çağlar Çuhadaroğlu, *Acıbadem Altunizade Hastanesi Eski Başhekim*

Odamıza ve düzenleme kuruluna davetleri için çok teşekkür ederim. Benim de slaytlarım var ama sayısına bakıp da tedirgin olmayın. Zaten çoğunu sevgili Osman sonra İskender hoca aktardılar. Ben çıkar çatışmamı böyle koydum; şimdi adam vakıf üniversitesinde çalışıyor ne kadar cesur, demeyin. Benim muayenem var, vakıf üniversitesinde aktif olarak görevliyim yani atarlarsa paramı kazanabiliyorum. O yüzden hani vallahi cesur adam çalıştığı yere karşı konuşuyor, orada aktif çalışırken bu kadar rahat konuşabilir miydim, bilmiyorum onu da söyleyeyim. Bugünden bir şey söylemek istemiyorum. Şimdi bunu niye koydum? En sonunda aslında söyleyeceğim özlük hakkı da tabii başlı başına bir konu ama özlük hakları için değil özlük işleri için de vakıf üniversitelerinde çalışan insanlar var, onun için özlük işlerinin de aslında bu işin içinde olduğunu şimdiden söylemek istiyorum. Şimdi bu vakıf yüksek öğretim kurumları yönetmeliği, orada altını çizdim, Madde 4'ün ikinci paragrafı diyor ki; vakıf yüksek öğretim kurumu tanımını, kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile, diyor. Bunlar anlatıldı. Hani soru geldiğinde elimde data seti olsun diye koydum. TTB'nin çok daha yeni, yazın yayınlanmış, web sayfasından ulaşabilirsiniz, güzel bir yazısı var. Tabii burada özlük haklarımı aktarıırken diğer taraftan da söz etmek gerekiyor. Yani bu vakıflar, diyelim hâlâ bu hastaneleri kurarken nelerle karşılaşıyorlar? Bir defa, en az 200 yataklı hastaneleri olması gerekiyor. Kendilerine ait hastaneleri olması gerekiyor. Ben yöneticilik de yaptığım için, bunun yolu vardır, hani ülkede her şeyin yolu vardır, kendi hastaneniz gözüken yer sizin hastaneniz olmayabilir ama kendi hastaneniz gibi de gözükebilir. Bu olmasına rağmen, yani böyle yolları, 12 tane üniversitenin de hastanesi yok bu arada, 200 yataklının üstünde tıp fakültesi. 12 tane sadece 200 yataklı tıp fakültesi. Kâğıt üstünde kendine ait hastaneymiş gibi gösterebiliyor. Diğerleri afilliye. Bu afilyasyon da şöyle; biraz önce Süleyman abi çok güzel bir şey söyledi, ben hızlı hızlı geçtim çaktırmayayım diye. Ben sevgili Osman'dan ve İskender hocadan da farklı sayıda tıp fakültesi olarak koydum.

Yani aldığım data öyleydi. Öbür web sayfasına baktım, başka YÖK raporuna baktım. Buna ben girmem, dedim. Siz girdiğiniz için bana kalmadı. Hakikaten çok zor. Öyle olduğu zaman da çarpan, bölen değişiyor, verilen rakamların da ülkede bir anlamı kalmıyor. Bu afliye hastanelerinde de öyle. Sabah yoldan geçerken, bu lafi ben çok kullanırım; “Abuzittin” üniversitesine ait hastanenin ertesi gün “Babuzittin” üniversitesine ait olduğunu her an görebilirsiniz. Ben yaşıyorum, yolumun üstünde tıp fakültesi hastaneleri var. Hatta bir ara, sanki aynı hastanede iki tane tıp fakültesi de afliye gibi geldi bana ama binaları ayrı, girişleri ayrı, ruhsatları ayrı olabilir. Açılırken ne lazım? Ben burnumu beladan çıkartmamak için doğmuşum dünyaya; böyle bazen fakülteler açılırken ya hocam bir el atar mısınız, diyorlar. Baktım açılırken 19 öğretim üyesi lazım, bunların 12’si kadrolu. Şu demek; öğrenciyi ilk aldığımızda temel tıp bilimlerinden insanlar gerekiyor. İşte bir dahiliye, bir genel cerrahi, bizim ana branşlar dediğimiz branşlardan birileri gerekiyor, kliniğe geçtiğimizde de, 53 öğretim üyesi var bunların 46’sının da kadrolu olması gerekiyor. 2022’de, şöyle bir bakmıştım, var hakikaten, listede öğretim üyeleri var ama yani o hocalarımız benim de hocalarımdı çok da öyle aktif gidip ders verecek durumda değiller, çok iyi biliyorum. Orada isimleri var ama. Ya da bazı yerlerde öğretim üyesi olan arkadaşlar var onun o branştan öğretim üyesi olduğunu ben bilmiyordum. Yıllardır akademi içindeyim bunları niye anlatıyorum, özlük hakları ile ne alakası var? Bu tarafı var, burayı bilmeden aslında diğer tarafı çok tartışamayız. Temel bilimler öğretim üyelerini hiç söylemeyeceğim.

Günlerden bir gün, bir özel tıp fakültesine sahip vakfın sahibi bir diğerine diyor ki: “Ya tıp fakültesi kurmuşsunuz üniversitede. Sen akıllı adamsın, bu maliyet çekilir mi? Hani sen bu işi de yapmıyorsun, hani hiç olmazsa bizim buradan yetiştirdiğimiz adam bizde çalışır, oradan bir şey yaparız. Afliye hastane işi olacak bu çok pahalı bir şey. Niye bu işe girdin?” derken ben de ortamdaydım. Bir defa kurulum maliyeti diğerlerinden çok farklı. Bir bina gerekiyor, araç gereç hakikaten çok pahalı. Var olan yasada bildirilen asgari bunlar olması gerekiyor. İşte şu kadar mikroskop, bu kadar şu, onlar pahalı.

“Sarf malzemesi,” diye bir kavram var. Burada çok kıymetli, beni de yetiştiren hocalarım da buradalar. Bir çalışma yapacaksınız, bunun sarfi var, bırakın daha hastaya dokunmadan bunlar çok önemli. Eğitici maliyetleri... Biraz önce hocam söyledi, bizim fiyatları indirmeye çalışıyorlar ama biz diğer öğretim üyelerine göre daha pahalıyız. Yani doktor olarak hekim olarak biraz daha pahalıyız. Sonra da söyleyeceğim ama çok fazla seçeneğimiz olmasın da ucuzlatabiliriz, diye bizi bazı yerlere kısıtlamaya çalışıyorlar. Onun için o tarafa baktığımızda durum böyle.

Bir konuşmacı söyledi, doğrudan eğitime katılmayan eleman, tıp fakültelerinde çok önemli. Batı ile, aslında hiç bu tarafa bakmıyoruz ama, burada o kadar ayrılıyoruz ki. Birisi kuzey kutbunda, diğeri güney kutbunda. Bunlar da aslında pahalı, daha kötüsü yok zaten. Ülke de yok da bulunca da pahalı. Peki, tıp fakültesi hastanesi olmanın avantajları yok mu? Bir defa SGK’dan aldığımız ücretlerin çarpanları değişiyor, hatta daha ilginç doktorunuzun yazdığı reçete değişebiliyor. Yetki farklı oluyor. Biz göğüs hastalıkları uzmanıyız, bazı ilaçları yazamazsınız aynı şey nörolojide de var, bazı ilaçları tıp fakültesi hastanesi değilse yazamazsınız. Ek ücret almak için

farklı kalemler var. Profesör farkı, doçent farkı, profesör gece geldi, şu saatte gitti farkı. Öyle farklar var ki; otopark, yemek paketi farkı alan özel hastane var, biliyorum bunları.

Unvan pazarlama; “24 profesör, 13 doçentle hastanemiz hizmetinize sunulmuştur.” Profesör şu kadar alır, doçent bu kadar alır. Böyle bir şey var bir de. Günah çıkartayım, unvan dağıtma avantajına sahip olmak da var. Hocam, “Abuzittin” hastanesine gidersen onların üniversiteleri yok, bize gelersen biz sana buradan profesörlüğü veririz, diyebilirsiniz. Bunlar çok rahat denilebilir. Ya da siz öğretim üyesisiniz, ne yapacaksınız, hocam o hastanede bize gelen öğretim üyeliği öğrenciyle temas, gençlerle birlikte olmak sizi de gençleştirir gibi popüler laflarla masada elinizdeki kart sayınız artabilir. Ben bunları yaptım. Vakıf üniversitesi hastanesinde çalışmanın avantajları var şimdi. Sadece burada özlük haklarımız veriliyor verilmiyorun ötesinde çıkıp oraya gidip masaya oturduğunuzda X hastane yerine tıp fakültesi hastanesi olan bir yerde çalışmak için gittiğimizde biz de hafiften artık o yola girmişiz. Yani hani küçük bir sıcak temaslama işi aşka dönüşebilir modunda da gidiyoruz doğrusu. Unvan sahibi oluyorsunuz, fakülte ismini kullanmak, biliyorum bazı Kuzey Amerika ülkelerinde insanlar ders programında olmak, kartvizitlerinde o üniversitenin adını taşımak için bağış yapıyorlar. Bazı doktorlar, yani ben X üniversitesinde olayım, burada ders anlatayım, şu kadar da para vereyim, diyor. Bunu açıkça da söylüyorlar.

Buna soru işareti koydum, her yerde geçerli değil. Biraz sonra bunu anlatacağım, asistan ile çalışma rahatlığı. Yıllardan bir yıl, göğüs hastalıkları uzmanı sayısı fazla mı, dediğimizde acaba bunu bir kontrol altına alalım mı, dediğimizde, 13-14 yıl oluyor, bazı yerlere asistan almak doğru değil dediğimizde, benle aynı kıdemde bir hoca dedi ki: “İşleri kim yapacak?”

Biraz önce dedik ya, bu çocukların zamanı yok. Eğitim mi alacaklar iş mi? Biz bunu talep ediyoruz, asistanla iş yapmanın rahatlığı, diye bir kavram var. Herkes için geçerli değil, asistan her yere alınmıyor.

Bu resmi aradım, 5-10 dakika koyayım diye. Hani hastaya sorarsanız; ne alıyorsun? Doktor bir hap verdi, hayda kardeşim, nasıl hap, içinde ne var, kapsül mü, tablet mi. Vakıf üniversiteleri böyle arkadaşlar. Yani her konuşmacı der ya, bu konu 1 gün sürer, hakikaten vakıf üniversitelerinin çeşidini anlamak 1-2 saat sürebilir. Bunlar çeşit çeşit. Sadece üstünkörü baktığınız zaman, hastanesi olanlar ve afiliye olanlar diye ikiye bölünmüş. Hastanesi olanlardan gerçekten kâr amacı gütmeyenler var. Buraya isim koymayacağım, bunlar biraz eskiler, bunlar kâr amacı gütmüyorlar, zarar etmeseler yeter çünkü. Vakıflar da çok güçlü değil aslında bakmayın bunu kuran kâr amacı gütmeyen kurup sonra, ya burada güzel yollar varmış, biz bunları ne kadar kullanırsınız, diye ekip-ler kuran, nasıl bu farklılıktan yararlanabiliriz diyenler var.

Avantajlardan yararlanarak kârını artırmak için başka bir nedenle kurulan var. İstanbul’da dedi ki, 20 tane tıp fakültesi var, bilmem ne mahallesine de kuruldu. Hastane kurmak için yola çıktığında biz ya afiliye olalım ya da tıp fakültesi kuralım, çünkü burada kâr var, diye de kurulanlar var. Bunların tavrı değişecek. Özlük hakları açısından bir de fakülte ve hastane afiliye bir şey

kuruyorsa, hastaneler için para dışında bir ek şeyi olmuyor bunların. Şimdi CV'mi gördünüz, bu konuda vakıf üniversitelerinde şöyle dert var gibi anlatmaya tek başıma yetkili olduğumu düşünmedim ve ben bu görevi aldığım andan itibaren biraz önce sınıflamama göre arkadaşlardan destek aldım. Sağ olsun aramızda Dilaver var. Dilaver Kaya da görüşlerini bana aktardı, onlardan da çok faydalandım. Şimdi oradan bakınca sayın hocam devlette paralar kötü, özel sektörde iyidir diye düşünülüyor ama burada sınıflar var. SGK'lı sabit gelire çalışan arkadaşlar var, bunlar bildiğiniz maaşla çalışıyorlar ve inanın en son devlette bir düzenleme oldu paralar daha iyi gibi oldu. Devletteki parayı yakalayamayıp ayrılan arkadaşlarımız oldu. Ne fark eder ki, dediler.

Devlette daha iyi olur diye bir defa fazla çalışma saatlerini göz önüne almak lazım 8-18 çalışılıyor. Bakın benim kendi kürsümdeki öğretim üyesi sabah biz buradayız diye çalışarak ancak geldi toplantıya. Ben de iki saat geç geldim. Cumartesi de çalışıyorsunuz. Senelik izin diye bir kavram zaten yok. Böyle maaşlı çalışıyorsanız yerine ikame doktor, kasko da ikame araba diyorlar ya, utanarak ama bilerek de yazdım, güm diye kafamıza vursun diye, izine giderken yerinize ikame doktor bulmak zorundasınız çünkü sözleşmelerde hizmetin devamlılığı da size ait oraya ait değil.

Bir sonrakinde daha etkili o, maaşlı çalışanlarda biraz farklı. Kongre desteği, araştırma desteği araştırmaya zaman ayırmaması, iş güvencesi, bunlar aynen var. Atıldığımız anda iş güvencesi falan yoktur. Hele bunlarda değil bir sonrakinde, SGK'lı değişken gelire çalışan grupla, onu anlatacağım. Hatta şimdi oraya geçeyim, ortak çünkü onlar da. Şirketler üstünden çalışırsınız. Sizin bir şirketiniz vardır aynı özel hastanede çalıştığı gibi hizmet satarsınız, o zaman işten kimin atıldığı da belli değildir. Hizmet sözleşmesi mi iptal oldu, siz mi işten atıldınız, tabip odasına çok teşekkür ederim bu konuda hep çalıştı, tabipler birliği çalıştı, işte Raşit abi burada, sizin zamanınızda da çok ciddi çalışmalar oldu. Hakimler bile şaşırıyor ticaret mahkemesinde mi bu dava görülmeli, iş mahkemesinde mi? Şahsi görüşüm; sağlık müdürlüğünden gidip siz çalışma belgesi alıp duvara koyduğunuz andan itibaren oranın çalışansınız. Aslında hizmet satma kavramı yok ama hakimine göre iline göre bu değişiyor.

Bu grup ne? SGK'lı, değişken gelire çalışanlar, bunların sabit maaşı yok, baktıkları hastadan para alıyorlar, aslında devletteki döner sermayeye biraz benziyor bu. Çalışma saatleri ayrı burada ek maliyetler var.

Örneğin vergi oranlarını iyi bilmeniz lazım. Şimdi sorsam, hiçbiriniz bilmezseniz. 20'ydi 25 oldu, 23'e düştü, 6 ay 25, öbür türlü 22 gibi. Öyle bir durum var. Ayrıldığımız zaman size kıdem tazminatı ödemezler, öyle bir şey yok ve şöyle derler, kıdem tazminatınız olmayacak, derler emekli olduğunuzda özür dilerim. Ayrıldığınızda da zaten hiç vermezler de. Gelirinizin sadece asgarisi sigortanıza yansır. Bunu aramızda aynı çatı altında çalıştığımız arkadaşlar oldu asgari ücretten profesör olarak maaş almanız ileride emekli olduğunuzda bayağı canınızı yakıyor, haberiniz olsun. Yine araştırma desteği, buna yeterince zaman ayrılamaması. Şu da var, zaman ayıracaksınız 18'den sonra boşsun hocam ya, 18'de hasta bittikten sonra gidin. Hakikaten yaş

ilerleyince olmuyormuş. 30 yaşına kadar falan gece 2'ye kadar çalışma dizayn ettiğimiz oluyor ama 40-45'ten sonra kafa bir türlü toparlanamıyor, ondan sonra sabah, ben uyku uzmanıyım aynı zamanda, beşte kalkarak sağlam kafa ile yapmaya çalışıyorsunuz, o zaman da iş farklı oluyor.

Bir başka grup SGK'lıymış gibi çalışanlar. Bunlar kim, bunları tanımlayım sorunların ne olduğu belli olacak. Bunların paraları yatıyor, maaşları güzel yatıyor, sigortaları yatıyor, her şey kâğıt üstünde çok güzel, hasta bakıyorsunuz ya oradan bir hak edişiniz oluyor sizin. Bir bakıyorsun, 300 bin hak etmişsin, birden 59 bin lira da maaş yatmış size başka bir banka hesabınıza. Bir bakıyorsun 300 bin lira o ay kazanmam gerekirken birden sizin hesabınıza 210 bin lira yatmış, 59 maaş da öbürü ne? Sigorta priminiz, yani “mış” gibi. Sigorta primini de siz yatırıyorsunuz, maaşınızı da siz yatırıyorsunuz. İnanın hiçbir şey çıkmaz.

İstedığınız yere gidin, hak edişinizle ilgili yani hasta bakmayla kazandığımız paranın kaç size gelecek, kaç bir yere gidecek bir yerde yazmadığı için bu olmuyor.

Şimdi burada hazırına, sayın hocam sormak istiyorum, bu çünkü çok anlaşılır bir şey değil. Bunu işe alırken arkadaşlar da anlamıyor. Birinci ayda maaşa ne oldu, diyorlar ikinci ay dank ediyor. Bunu anlamayan varsa anlatırım. Bu konu böyle. Şimdi bu niye böyle, şu sıra kızım Türkiye'de emoji işlerine o yüzden hakimim. Ağlayan göz ne? Her zaman vardır ya hani birileri gelir; patron, rektör, dekan konuşur.

Orada birkaç kişi sesini çıkartır, öbürleri sesini çıkartmaz falan. İnanın 1 saat sonra rektörün, dekanın odasına gidin sizin arkadaşlarınızdan sesini çıkartanlar bile, ya hocam biz orada öyle dedik ama emrinizdeyiz arkadaşlar ayrılırsa biz yerine bakarız, diyenler oluyor. Bunlar gibi satanlar vardır. Burada da aslında biraz böyle bir şey var. Ne bu? SGK'lıymış gibi ya da tamamen “mış” gibi çalışan öğretim üyeleri bunlar. Biraz önce hani sevgili Osman sayılar verdin, doktor başına şöyle düşüyor, vakıf üniversiteleri biraz daha iyi dedin ya, iyi miyi değil, onlar daha görüşmeler başladığında muayenehanedeki tabelaya profesör yaz şunları, diyor. Adamın önlüğünü profesör olduktan sonra, başhekimlik yaptım ben, 48 saat geciktirip profesör yazmadık diye başhekimliği basan adam var. Kendi tabelasını, kartları önceden bastıranlar var. Sadece unvan almak için biraz önce de söyledim ya 53 öğretim üyesi lazım bu kadrolara girebilmek için oraya başvurular var. Daha ilginçini söyleyeyim mi, bir sürü profesör şu anda sağlık meslek yüksek okullarından profesör. Bir sürü insan var çok meşhur böyle, onu yiyin bunu yemeyin diyen bir profesör var, adam trafik kazaları ile ilgili bir enstitüde. Adam dahiliyeci trafik kazaları enstitüsünden profesör, meşhur yani, toplayın hepimizden daha meşhur adam. Ona kızarken neler var. Radyoloji teknikerliği bölümünden profesör olan göğüsçü var, acil tıp teknikerliğinden profesör olan var. Bunların yarattığı problem ne, işte o istatistikleri bozuyorlar. Daha garibi YÖK bilmiyor bunları. YÖK'ün girin sayfasına meslek yüksek okullarında kaç tane doktor kökenli profesör var, deyin sıfır çıkıyor. Sabah bir daha baktım hafta içinde hata mı vardı, diye. Var ya hani, bunlar aslında yoktular. Bunlarla da konuştum zaten tabip odasında bir şeylerin olduğunun farkında da değil bunlar ama; “Ya niye böyle bir şey yaptın?”, “Amacım profesör olmak abi.” Hastanede yüzde

artıyor, ek para alıyorlar, oradan da yüzde alıyoruz, onun için abi herkes oldu ben de olayımlar var. Millet unvana bakıyor, diyen arkadaşlar oldu. Bu da ilginç. Üstüme bir profesör gelir ben de olayım, dedim kendimi korumak için kalkan yani. Profesör unvanı koruyor. Biraz önce tıp fakültesi olmayan yerden alınan unvanlar, dedim. Bunların hepsi bunlardandı.

Peki ne yapmalı?

Bu benim kendi görüşüm, başlangıçta yasaların tam uygulanması gerekir. Yasalar uygulanırsa bile, bu pazartesi yazılı yasalar uygulandığında, bazı haklarımız var, örneğin size yatan paralar sizin paranız olursa haklarınız var. İzin hakkınız verilirse, yasa yazıyor şu kadar izin yapar diye. Bunların hepsi var. İzin, kıdem tazminatı geliriyle ilgili olanlar, pazartesi başladığında biraz bir şeyler değişebilir. İki, işletilen liberal sistemde şimdi o kadar CV yazdık, özel sektörde çalıştık diye, o zaman liberal sisteme dibine kadar meyletmiş durumdayım. Böyle bir şey olabilir mi? Her şey liberal, doktor muayenehane açamaz, onu yapamaz sadece buralarda belli sayıda çalışır, bu hastanede bu kadar doktor çalışır, bu kadar çalışmaz, planlama çok güzel ama her şeyin plansız olduğu bir yerde siz hekim olarak planlamaya dahil olduğunuzda o zaman siz hak kaybına uğramış oluyorsunuz. Çok böyle liberal sistem lafi söyleyeceğim; pazarlık gücünüz kalmıyor masaya oturduğunuzda. Pazarlık gücünüz olmadığında bir yerlere muhtaç olmuş oluyorsunuz. Tek cümle ile bunu şu anda daha rahat söyleyebiliyorum hakikaten bu sistemi baştan ele almak lazım. Tümünü ele almak lazım çünkü özlük hakları değil sadece ben sadece bizim tarafımızdan anlattım, bu kafada bu durumdaki ekiplerle zaten eğitim de veremezsiniz. Öğrencilerinize örnek de olamazsınız. Ben, benim hocalarımın bana olduğu örneği vakıf üniversitelerinde arada temas ettiğimiz öğrencilerime olamıyorum. Ben işte Tuğrul Çavdarların, Zeki Kılıçaslanların nasıl muayene yaptığını bilirdim. Benim öğrencilerim benimle bir gün beraber oluyolar, o da görebiliyorsa görüyor, çoğu da ellerinde tablet olduğu için oraya bakıyor, ben muayene ederken özetle göremiyorlar. Hızlı ve karışık anlattım ama bir forum süreci olacak orada da yer alacağımız için daha detay olursa orada görüşlerimi de açıklamak isterim, çok sağ olun.

Emekli Akademisyenler

Haluk Celalettin Çalışır

Teşekkürler hocam. Aslında şöyle; bu toplantının başlığı emekli akademisyenler benim akademisyenliğim ihtisasımı üniversitede yaptım onsan sonraki bölümü iki tane eğitim araştırma hastanesinde geçti ve 2013 yılında İstanbul Süreyyapaşa Eğitim Araştırma Hastanesi'nden koşulların çok ağırlaşması nedeniyle emekli olmak zorunda kaldım. Zorunda kaldım derken; hakikaten işe gidip gelmek ıstırap haline geliyordu. Şu an yaşanan bir sürü sıkıntıyı biz eğitim araştırma hastanelerinde daha önce yaşamaya başlamıştık. Bu mobbing meselesini. Ve ayrıldım, ayrıldıktan bir süre sonra da sevgili Çağlar'ın anlattığı bu prekaryalaşma sürecini de geçirdim. Şu an bir üniversitede görevliyim. Hayatından memnun musunuz, dersesiniz; kısmen memnun olduğum tarafları var, olmadığım tarafları var. Hayat zaten böyle, ikisi bir arada giden bir süreç.

Ben bu konuya hazırlanırken hocalarımla da birlikte konuştuk Özdemir hoca ile ve Huri hoca ile de konuştuk. Ben daha çok işin, hekimlerin çok konuşmaktan hoşlanmayacağı para kısmından biraz bahsedeceğim. Emekli akademisyenlerin maaşları nedir ondan bahsedeceğim. Bu süreç içerisinde çeşitli arkadaşlarımla konuştum aslında bu konuda. Hepimizin çok fazla haberdar olmadığını da öğrendim bu vesileyle. Şöyle söyleyeyim; İzmir Tabip Odası'nın 2022'de yaptığı bir emekli hekim araştırması var. Bu, genel bütün hekimleri ilgilendiriyor. Yüzde 9'u sadece akademisyenmiş bu grubun ama bir fikir vermesi açısından söyleyeyim, emekli hekimlerin yüzde 75,2 si çalışıyor mecburen. Ben de o grubun içine dahil olmuşum zamanında. Yüzde 35'i zorunluluktan çalışıyor, yüzde 48'i ekonomik sıkıntı çekiyor eğer çalışmazsa yani emekli olduktan sonra da, Çağlar'ın anlattığı, çoğunlukla özel hastane süreçleri ve vakıf üniversiteleri oluyor. Bu süreçleri yaşıyorsunuz. Bir başka önemli noktalardan birisi de bu eğitim araştırma hastanelerinde kazandığınız birtakım yetkinlikler spesifikasyonlar var. Bazı alanlarda daha hipertrofik oluyorsunuz. O şeyleriniz, o yönde bir daha hizmet veremiyorsunuz, yani hasta gör-

müyorsunuz. Ben daha sonraki çalıştığım dönemde kendi alanım göğüs hastalıkları olduğu için çalıştığım yerde, orası bir üniversite hastanesiydi gördüğüm hastaların yüzde 80'inden fazlası birinci basamakta görülmesi gereken üst solunum yolları enfeksiyonları ve onların komplikasyonları şeklindeydi.

Şimdi emeklilik hayatına bir fotoğraf çekmek açısından bir şey yaparsak; arkadaşlarıma sordum ne kadar emekli maaşı alıyorsunuz, diye. Emekli olduğum hastaneden benimle beraber aynı dönemlerde ve yeni emekli olmuş arkadaşlara sorduğumda bunların içerisinde üç tip emeklilik formu olduğunu gördüm; bir kısmı klinik şefi olmasına rağmen uzman doktor olarak emekli olmuşlar, onların durumu iyi. Bir kısmı klinik şefi olarak, emeklilik unvanı olarak bu geçiyor. Bir kısmı da akademisyen. Benim de doçent olarak geçiyor, en kötü durumda olan biziz. Bu anlamda diğer üniversitelerdeki arkadaşların durumlarını da anlayabiliyorum.

Şimdi aşağı yukarı, uzman hekimler şu son düzenlemelerle en iyi koşullarda emekli maaşı alan grubu oluşturuyor. Şöyle söyleyeyim size; 39 yıllık emeği olan bir uzman hekim bugün 52 bin lira emekli maaşı alıyor. Bir pratisyen hekim aşağı yukarı aynı düzeyde çalışmış, 36 yıl çalışan bir pratisyen hekim 42 bin lira alıyor 35 yıl çalışmış bir profesör doktor ise 48 bin 800 lira alıyor. Birbirlerine yakın. Eğer 30'lu yılların da altında emeklilik varsa ki, 28 yıllık uzman 46 bin lira maaş alıyor, 21 yıllık pratisyen hekim 37 bin 400 lira alıyor, 29 yıl hizmeti olan bir doçent 36 bin 200 lira alıyor. Maalesef bir sürü örnekte baktığımızda eğer bir akademisyen olarak doçent, profesör unvanı ile emekli olmuşsanız uzman olmaktan dezavantajlı bir duruma düşüyorsunuz. Bu durum son düzenlemelerle bir fark tazminatı ödemesi söz konusu. Fark tazminatı ödemesi yapılırken şu koşul var; eğer kıdem tazminatı almıyorsanız bu fark tazminatını alabiliyorsunuz bu da aşağı yukarı 20 bin lira falan civarında bir fark tutuyor. Eğer bir işe girerseniz 4A'lı yani SGK'lı bir işe girerseniz 20 bin lira maaşınızdan kesiliyor onun kesilmemesi için de şirket kuruyorsunuz maaşınızdan kesilmiyor. Eğer şirket kurarsanız ya da serbest meslek makbuzu keserseniz uzman hekim maaşını alabiliyorsunuz ama SGK'lı bir işe girerseniz kesiliyor.

Öğretim üyesi olmanın bir avantajı var; bizde o fark tazminatını vermiyorlar biraz daha yüksek bir maaş var ama işe girdiğimiz zaman da o 20 bin lira kesilmiyor. Yani 36 bin lira alan bir emekli öğretim üyesi başka bir işte 4A dediğimiz bir işte çalışabilir, maaşı kesilmez. Çalışmazsa uzman hekim olarak emekli olmuşsa yaklaşık 10 bin lira daha fazla aslında uzman hekim olarak emekli olmuş olsa daha fazla para alması gerekir.

Bu bizim para mevzularını gündeme getirmeyi hep bir utanç ya da sıkıntı meselesidir, çok açık konuşamayız ama bir şekilde bir yerlerde konuşmamız lazım. Bu da eğitim içerisinde yer almak, insanlarla ilişkiye girmek, eğitim vermek ve yüksek sorumluluk sahibi olan çalışmanın getirdiği bir şeyle karşılık bulan bir emeklilik ücreti karşılığının olmadığını düşünüyorum. Mecburen çalışmak durumdasınız. Tabii, çalışmanın yaş da ilerledikçe iş bulmak ve Çağlar'ın belirttiği gibi 7-24 telefon başında belirli bir yaştan sonra bu işleri sürdürebilmek oldukça zor. Giderek daha yoksul bir yaşama doğru gidiyorsunuz. Yoksun diyelim. Daha iyi bir koşulda yaşamak yerine

daha ekonomik olarak düşük koşullarda yaşıyoruz. Türk Tabipleri Birliği'nin mart ayında bu konuda bir yasa düzenlemesi yaptığını biliyorum. Eğer o yasa düzenlemesi hayata geçerse bu sözünü ettiğim fark ortadan kalkacak ve öğretim üyeleri de uzman hekimler kadar maaş alacaklar diye düşünüyorum. Bu aradaki eşitsizliği ortadan kaldıracak diye düşünüyorum. Benim anlatacaklarım bu kadar teşekkür ederim.

Emekli Akademisyenler

Huri Özdoğan

Ben de hakikaten düşündüm ne anlatabilirim bu süre içinde diye. Sonunda şuna karar verdim; sizlerle bu ülkenin öğretim üyelerine, akademisyenlerine verdiği değerden başlayayım dedim. Para kısmından çünkü kurtulduk. Para kısmını hocalar anlattı. Gerçekten bu ülke akademisyenlerini, öğretim üyelerini çok da seven bir ülke değil. Ne aktif çalışma yaşamında ne emeklilik döneminde. Onlardan yeterince yararlanmayan, onlara yeterince imkân sağlamayan bir ülke. Özellikle son yıllarda öğretim üyesi açısından da hekim açısından da çok ciddi kayıp vermiş olduğumuz bir dönem geçirdik. Bunların bir kısmı demin hocamın da aktardığı gibi emeklilik yaşı tam gelmeden süreyi doldurduğu zaman emekli olmaya karar veren bir grup var. Bir kısmı yasal birtakım gerekçelerle bir sabah kendini kapının önünde bulanlar var.

Özellikle Covid döneminde emekleri yok sayılan öğretim üyeleri, araştırma görevlileri, hekimler var.

Dolayısıyla görevini terk edip yurt dışı hayalleri kuran gençler var. Sonuç olarak üniversiteler, özellikle devlet üniversiteleri özellikle tıp fakülteleri çok ciddi bir kan kaybı yaşıyor. Ve üniversitelerin beslenme zinciri ciddi zarar görmüş durumda. Birçok kırılmalar yaşamış durumda. Buna karşılık, ülkede birtakım yerlere kapısına sabahtan akşama isimlerinin değiştiğini de öğrendiğimiz, birtakım yerleşkelere üniversite, fakülte, tıp fakültesi gibi birtakım plakalar asılıyor. Hepimiz biliyoruz ki üniversite olmak böyle bir şey değil. Aynen şuna benzetiyorum bunu; ormanları yok ediyorlar sonra diyorlar ki, binlerce ağaç diktik. Nasıl oralar orman olamıyorsa üniversitelerin de bir habitatu var onların da tekrar oluşması demlenmesi verimli hale gelmesi ve üretebilmesi için de zamana ihtiyaç var.

Buradan emeklilere geçerse; emeklilik esasında insan eliyle belirlenen her sınır gibi yapay bir tanımlama dolayısıyla da mutlak değil değişime açık bir kavram. Merak eden, soru soran, hipotez üreten bunları da kafaya takıp test etmek isteyen bir grup insan var. Bunlar bildiklerini ancak paylaşınca mutlu olabilen, öğrencisini yakalayıp asistanı yakalayıp ona gördüğü bir hastayı bir durumu bir sonucu paylaşmadan rahat edemeyen bir insan tipi var ve bunlara da tanım üzerine akademik popülasyonda rastlamak daha mümkün. Bu nedenle bu grup insanlar belli bir yaştan sonra birtakım çalışma imkânlarından uzaklaştırılmış oluyorlar. Onun için bu sınırın tekrardan ele alınması gerektiğini düşünüyorum. Tekrardan emeklilik yaşı, emeritusluk, emeklilik sonrası nasıl verimli olunabilir bu konularda tekrar düşünmek gerektiğini ve birtakım sonuçlar çıkarılması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü gerçekten bu ülkenin hem genç hem de belli bir süre yaşamış ve üretmiş kafalara çok çok çok ciddi ihtiyacı var. Tabii, burada bir tek noktanın altını çizip bitirmek istiyorum. Bu yeniden böyle bir imkân sağlandığında emekli hocalarımızla yaşamış olanların anıları da oldukça canlıdır bazılarımızın kafasında. Yeni gelenlerin yaşamını zorlaştırmadan bu imkanların onlara verilmesi bu imkanların sağlanması gerekir diye düşünüyorum.

Demin sorduğunuz soruya da şöyle cevap vereyim; ben de üniversiteden ayrıldıktan sonra, biraz mecbur bırakılarak ayrılan gruptanım, özel çalışıyorum, muayenehanemde çalışıyorum. Daha doğrusu yakın zamanda kapattım muayenehanemi, bir klinikte çalışmaya başladım. Hasta görmek her zaman için hekim olarak bizleri besleyen bir şeydir. Hala, bir miktar işe yaradığınızı düşünürsünüz. Ama ben hiçbir zaman bir muayenehaneci hekim diye tanımladığımız gruptan ne yazık ki olamadım, uzun zamandır muayenehanem olmasına rağmen. Gerçekten ancak yanınızda öğrenciniz, asistanınız varsa birlikte üretiyorsunuz, birlikte bir hastayı düzelttiğinizde, onu iyileştirdiğinizde, birlikte mutlu olabiliyorsanız o zaman çoğalıyorsunuz, o zaman mutluluğunuz katlanıyor. Yoksa hep biraz eksiksizin akademisyen muayenehaneci olarak. Teşekkür ederim.

Emekli Akademisyenler

Özdemir Aktan

Herkese iyi günler. Aslında salonda başka emeklilerimiz de var. Onların da söyleyeceği laflar vardır. Benim emekliliğim de beklendiğimden erken oldu. 2017 yılında bir KHK ile üniversiteden ihraç edildikten sonra henüz daha emekli olmama yaş haddi nedeniyle 4-5 yıllık bir süre varken emekli oldum. Tabii o dönem garip bir dönem oldu. Çünkü ondan sonra bu KHK'lar bir komisyon tarafından değerlendirildi, bu neredeyse 5 yıl sürdü oradan işe iade reddedildi daha sonra bunu İdare Mahkemesi'ne taşıyınca oradan ben beraat etmiş oldum ama buna da üniversitem itiraz etti ve bir yürütmeyi durdurma kararı alarak, şu anda bir istinaf kararı bekleniyor. 3-5 sene de herhalde o sürecek. Sonuçta bu süreçten ben ne kadar zarar gördüm? Evet, yani istemeden üniversiteden ayrılmış oldum açıkçası. Hala asistanlarımı, öğrencilerimi özlüyorum. Daha da önemlisi, üniversitenin kendi içinde sürekli kendini yenileyen, birtakım şeylere zorlayan bir ortamı var. Yani öğrenci ile birlikte olduğunuz zaman kendinizi taze tutmak zorundasınız, onlara karşı mahcup olmamak için ortamı canlı tutmak gerekiyor. Ayrıldıktan sonra bu ortam maalesef kayboluyor. Ayrıca tabii üniversitelerin bir eğitim hastanesi olmasının faydası da, orada günlük konuşmalardan bile insanlar çok şey öğreniyorlar. Arkadaşlarınızla konuşurken, eğitim toplantılarında bir şeyler konuşurken hep bir şeyler kazanılıyor. Bunu kaybetmiş olmaktan dolayı hakikaten ben hoşnut değilim ama ben daha olumlu bir yaklaşımla devam edeceğim. Çünkü biraz da hekimliğin hem akademisyen hem hekim emeklilerinin şöyle bir avantajı var ki; emekli olduktan sonra işine devam etme hakkı var. Şimdi bu KHK'lardan sonra da garip bir şey oldu aslında. İlk KHK'lar Kocaeli Üniversitesi'ndeki arkadaşlarımız için uygulandı ve bu hekim arkadaşlar üniversiteden ihraç edildikten sonra aşağı yukarı 15 gün sonra Sağlık Bakanlığı garip bir şekilde "hekimler özel hastanelerde çalışabilirler" diye bir genelge yayınladı. Aslında çok garip bir genelgeydi bu. Normalde beklenen aslında "çalışırlar ama biz de görmezden geliriz" dir. Genelde Türkiye'deki yaklaşım öyle olmadı. Bir genelge yayımlandı. Bu

genelge öğretmenler için, mühendisler için, avukatlar için yayınlanmadı. Hekimler için böyle bir torpil geçildi, niye geçildi bilmiyorum ama bunun da şöyle bir olumsuzluğu aslında yaşandı. Bu ihraç edilenlerin birçoğu FETÖ ilişkili olduğu için, ihraç edilmiş olduğu için özellikle Anadolu kentlerinde insanlar birbirlerini hem tanıdıkları, oradan uzaklaşmak istedikleri için hem de iş imkanları İstanbul'da olduğu için bu insanların birçoğu İstanbul'a geldi. İstanbul'da insanlar kayboluyorlar, kimse kimseyi bilmiyor, artı iş imkânı da var ama burada ne oldu? Bu gelen meslektaşlarımız bir anlamda sömürüldü.

Çünkü zorunlu olarak geldikleri aşağı yukarı belli olduğu için çok da uygun olmayan şartlarda bu arkadaşlara bir iş imkânı sağlanmış oldu.

Neyse en azından o günleri şimdi geçtik ama ben olumlu tarafına geleyim. Şimdi ben bir genel cerrahım.

Ve de hep tartışılan şeyden birisi bu cerrahlar ne zaman işi bırakacaklar? Şimdi üniversitelerin de yaşlanmanın da şöyle bir kötülüğü var; üniversitede hiçbir asistan çıkıp da "Hocam sen bu işi bırak artık," diyemez. Derse canına okurlar. Bunu özel sektörde de kimse doğru dürüst söyleyemiyor. "Hocam sen de yaşlandın galiba artık..." Özel sektörün bir avantajı işinize son verebilir ama kimse "Sen bu işi bırak," demez. Şimdi, bu tür çalışmalar Amerika, Kanada gibi yerlerde yapılıyor; en son geçen hafta içinde okuduğum Kanada'da yapılan bir çalışmada, 65 yaş üstü olan cerrahların yaptığı ameliyatlara daha genç olan hekimlerin yaptığı ameliyatlara karşılaştırılmış ve 65 yaş üstü cerrahların yaptığı ameliyatlarda ameliyat süreleri daha kısa, ölüm oranları çok daha düşük, tekrar hastaneye yatış daha az. Bu cerrahların daha deneyimli olduğu, kararlarını daha iyi verdiği, genç insanların hata yapma oranlarının daha fazla olduğu gibi bir sonuca varılmış. Tabii bu sonuç işime geliyor, gelmiyor değil ama yine de bu iş ne zaman bırakılacak bu çok net değil.

Aynı yazıda Amerika'da yapılan başka şeyler de var. Yavaş yavaş Amerika'da bir sertifikasyon gibi birtakım girişimlere başlamışlar. Bu zorunlu değil ama kişi kendisi başvuruyor ve başkasına açıklanmıyor sadece kendisine açıklanıyor. Nasıl bir test yapıldığını çok da iyi anlayamadım ama birtakım yeteneklerinin daha iyi olmadığını gösteren birtakım şeylerden böyle bir sonuca doğru gidiliyor. Belki bir süre sonra bu daha zorunlu bir hale gelecek ama bu da çok da kolay değil çünkü gene geçen haftaki yazılardan birinden okudum; 10 yıl sonra Amerika'daki hekimlerin yüzde 40'ı 65 yaş üstünde oluyor. Bu azımsanacak bir rakam değil ve dolayısıyla da bu insanların bir şekilde işe devam etmeleri gerekiyor gibi bir durum ortaya çıkıyor.

Neyse lafi çok fazla uzatmayayım ama şöyle düşünüyorum; emekliliğin iyi yanları, kötü yanları, hep böyle bir analiz yapılır, kuvvetli tarafı, zayıf tarafı, şusu busu vardır ama ben kuvvetli taraftan gideyim. Evet yaşla birlikte deneyim artıyor, bu deneyimin devam ettirilmesinde fayda var. Hastalarımız için devam ettirilmesinde fayda var çünkü hep beraber burada yeni yetişen hekimlerin ne kadar yetersiz demeyeyim de, ne dersiniz bir kelime siz koyun oraya, öyle olduğunu düşünerek bu mesleği devam ettirmenin avantajı var. Onun için hekim olmanın böyle

bir avantajı var. Bilmiyorum belki birileri çiçek yetiştirmek veya başka bir hobi ile ilgilenebilir ama ben en azından işime devam etmekten dolayı memnunum hala. Birtakım insanlara yararlı olduğumu düşünüyorum üstelik de nerede olursak olalım iyi hekimliği ve etik değerleri anlatma şansımız her yerde olabiliyor. Ben çok teşekkür ederim.

FORUM:
AKADEMİK
GELİŞİM

Kolaylaştırıcılar:

Ayşegül Bilen & Osman Elbek

Uzmanlık Dernekleri Eşgüdüm Kurulu Yürütme Kurulu

Moderatör: Ayşegül Bilen

Değerli katılımcılar, sabrınız için teşekkür ediyoruz. Son oturumumuza geldik. Burada çeşitli derneklerin temsilcilerinin sunumlarımızı dinleyeceğiz. Sahayla ilgili sorunları. İlk konuşmacımız Çocuk Romatoljisi Yan dal Asistanı Aybike Günalp.

Yan dallarda mesleki gelişim

Aybike Günalp, Çocuk Acil Tıp ve Yoğun Bakım Derneği Temsilcisi

Herkese merhaba. Söz söyleme fırsatı sunduğunuz için teşekkür ederim öncelikle. Ben pediatri yan dal eğitim süreci ve zorunlu hizmet sürecinde karşılaştığımız bazı sorunlarla ilgili bir şeyler söylemek istiyorum.

16 tane yan dal bölümümüz var. Ve bahsedeceğim sorunlar genel olarak her bölümün yaşadığı sorunlar olacak. Önem sırasına göre yazmadım çünkü hepsinin kendi içerisinde ayrı önemi olduğunu düşünüyorum. Sınav sayısının geçtiğimiz yıla kadar tekken geçen sene yılda ikiye çıkarılmasıyla yan dal uzmanı sayısının artması. Yıldan yıla değişen yan dal sınavı içeriği ve zorunlu hizmet yönetmeliği. Çok tercih edilen ve hiç tercih edilmeyen bölümlerin gelecekteki sorunları. Malpraktis, yoğun nöbet, riskli hasta yönetiminin olduğu, nefroloji, yoğun bakım, kardiyoloji, acil tıp, yeni doğan gibi bölümlerde yeterli sayıda yan dal uzmanı yetişemezken, görece rahat, genetik, çocuk gelişimsel pediatri, romatoloji gibi yan dal bölümlerinde yan dal uzmanı sayısında yığılma olması ve bunun yaratabileceği kadro problemleri.

Zor bir asistanlık sürecinden sıyrılmak için mi yan dal seçiyoruz? Zorunlu hizmet sürecinden kaçmak için mi yan dala geçiyoruz? Bunun sorunsalı. Bunun temelinde yatan pediatri asistanlık sürecinin iyileştirilmesi gerekliliği. Üçüncü kez zorunlu hizmet sorunu. En büyük problemimizin bu olduğunu düşünüyorum. Yan dalcı arkadaşlarımızın en çok iletmemi istediği şey aslında buydu. Bu seneye kadar genel pediatri zorunlu hizmetini bitirdikten sonra yan dal eğitimine başlayabiliyorken bu sene gelmesi planlanan yönetmelikle yan dal pediatri, zorunlu hizmetini tamamlamadan yan dal eğitimine geçişle birlikte büyük bir kesimin üçüncü kez zorunlu hizmete gidecek olması hepimiz için çok büyük bir problem.

Şehir hastaneleri ve eğitim araştırma hastaneleri ön planda olmak üzere yoğun hasta ve iş yükü.

Bunları arasında yurt içi ve yurt dışı kongre imkanlarının maddi kısıtlılığı. Özellikle üniversite hastanelerinin fiziki koşullarının iyileştirilememesi ve bu konuda hiçbir şekilde maddi destek sağlanmaması.

Tüm hocalarımız yan dal öğrencilerini akademik yolda iyi bir şekilde ilerlemesini görmek isterken bu konuda bazı merkezlerde özellikle mentor ve danışmanların yetersizliği. Akademik başarının maddi ve manevi karşılığının yetersiz olması. Çok değerli hocalarımızın akademik başarısını görüyorken bizde bir heyecan yaratamaması. Bilimsel araştırma yapma yolunda etik kurulları denetleyen merkezi ve güvenilir bir otoritenin olmaması ve bunun gerekliliği. Etik kurul alma konusunda yaşadığımız zorluklar. Yine bilimsel araştırma yaparken yayınlama sürecinde özellikle üniversitelerde yaşadığımız maddi destek sorunları. Çalışma yaparken birçok genetik çalışmada kit alırken yaşadığımız sorunlar ya da önemli dergilere yayın yüklerken yaşadığımız maddi sorunlar.

Bunun dışında merkezler arasında farklılıklar var. Bunlardan bahsetmek istiyorum. Bazı merkezlerde hasta iş yükü çokken bunlar arasında akademik yayın yapma baskısı altında yaşıyorken, akademik eğitim günü olmaması. Pratik uygulamalar arasında farklılıklar olması. Yine yayın yapma konusunda tecrübe, bilgi ve vizyon eksikliğinin olması merkezler arasında ve bunun farklılıkları. Özellikle Sağlık Bakanlığı hastanelerinde on, on beş dakikada hasta bakma zorunluluğu ve MHRS sisteminin yarattığı zorluklar.

Özellikle büyükşehirlerde yaşayan yan dal asistanlarının yaşadığı ekonomik güçlükler, üniversite hastanelerinde yeterli döner sermaye, ek ödeme yapılamıyorken eğitim araştırmalarda bunun çok farklı olması. Bazı merkezlerde çok çeşitli hasta görülüyorken bazı merkezlerde hasta çeşitliliğinin az olması ve buna bağlı olarak klinik yetersiz yan dal uzmanlarının yetişmesi. Yine bazı merkezlerde olan klinik içerisindeki anlaşmazlıklar sonucu her asistanın her hocayla çalışma imkanının olamaması. Klinik içi hocalar arası anlaşmazlıkların yan dal asistanlarına yansımaları.

Sonuç olarak bizler yan dal asistanları olarak hem mobbing, hem sağlıkta şiddet hem de malpraktis gibi baskılar altında bu eğitim, zorlu hizmet ve akademik yol sürecini tamamlamaya çalışırken, kendine yeterince güvenmeyen, yetersiz hisseden, umutsuz bireyler olarak akademik başarı heyecanını, topluma faydalı olma heyecanını kaybetmiş sadece günü tamamlamak için işe gidip gelen bireyler haline geliyoruz ve bu konuda değerli yardımlarımıza her zaman ihtiyacımız olacak demek istiyorum ve sözümü burada tamamlıyorum.

Teşekkürler.

Moderatör: Osman Elbek Güvensiz, yetersiz ve umutsuz. Üç sıkıntılı kelime özetliyor her şeyi. Yan dal gibi eğitim sürecinin devam ettiği, mesleki gelişimin devam ettiği alanlardan biri.

Forum bölümünde farklı konuşmacılarla farklı alanlardaki sorunlarımızı biraz ön plana çıkartıp daha sonra herkesin katılımına açmak istiyoruz. O yüzden isterseniz konuşmalara devam edelim.

İkinci dikkat çekmek istediğimiz ülke açısından önemli bir problem olarak gördüğümüz alan temel bilim alanı. Temel bilim alanlarındaki akademik gelişmeyle ilgili sorunları o alanın bir uzmanlık derneği ile tartışmak istedik. Türk Farmakoloji Derneği temsilcisi Dr. Ersin Yarış'ı kürsüye davet ediyorum.

Temel bilim alanında akademik gelişim sorunları

Ersin Yarış, *Türk Farmakoloji Derneği temsilcisi*

Herkese merhaba. Bu değerli toplantı için de ayrıca teşekkür ediyorum. Hem derneğim hem kişisel olarak kendi adıma teşekkür etmek isterim. Bir de açılıшта anmak istediğim Türkan Saylan hocamın bugün ölüm yıldönümü. Onu da sevgi ile, saygı ile anmak isterim.

Biz farmakoloji camiası olarak farklı bir pozisyondayız. Şöyle; YÖK'teki sınıflamamız dahili bilimler için ama gördüğümüz muamele her zaman temel bilimler. Dolayısıyla ben aslında ikisi adına da konuşmuş oluyorum. Gördüğümüz muamele çerçevesinde temel bilim diye değerlendirme üzere ya da bu taraflara vurgu yapacağım.

Şimdi yine uzmanlık açısından ya da dernek açısından söyleyeyim. Bizim üyelerimizin içinde elbette ki hekimler de var ama azımsanmayacak sayıda eczacılar da var çok az sayıda hemşire ve biyolog da var.

Bunlar renk mi çeşitlilik mi handicap mı? Bunları hakikaten iyi değerlendirmek lazım. Doğru, hepsi bir renk, bir çeşitlilik ama aynı zamanda bir handicap da olabilir. Bunların içerisinde çok sayıda geçmişten kalma uzman eczacı derken uzmanlık yapmış eczacılarımız var. Çok az sayıda bunlar. Sabahleyin “Doktorlar doktora yapmalı mıdır?” diye bir soru geldi. Ben izninizle buna Trabzon aksanıyla “Şart mıdır?” diye cevap verdim. Şart değildir. Ama engel de yoktur. İçimizde doktoralı arkadaşlarımız da var.

Bunlardan bir tanesi benim. Ben TUS'la girdim, Oğuz Kayaalp hoca “Siz doktora yapacaksınız,” dedi, “TUS'la girmiş olmanız beni ilgilendirmez. Uluslararası geçerliliği olan odur,” dedi,

doktora yaptık. Ben uzman değilim ama tam zamanlı çalıştım, beş yıl asistanlık yaptım, doktora tamamladı. Şimdi bizde bunlar da var. Doktora eğitimi alanlar da var ama bunların çok büyük bir kısmı artık eczacı kökenli. Yani tıp kökenliler pek doktora yapmak istemiyorlar.

Bu tartışma nereden çıktı? Kendi kulağımla duyduğum için. Bana verilen sunum başlığı akademik gelişme.

Bu anlamda bu tarafa vurgu yapacağım. Bir dönem Recep Akdağ televizyonda konuşuyor, “Doktorların temel tıpta ne işi var? Biraksınlar bu işi, onlar gitsin hasta baksın, temel bilimleri de eczacılar, biyologlar falan götürsün, doktora yapsınlar” dedi. Sana ne, hakikaten sana ne? Ne yapmak istiyorsam yaparım. Ama bu kadar net söyledi. Ve ondan sonra öyle bir hamle yaptı ki sağlık bakanlığı temel bilimlere, farmakoloji de dahil olmak üzere yedi, sekiz TUS’ta asistan vermedi. Hiç asistan vermedi. Kâğıt üzerinde var, uzmanlıktan çıkartmıyorlar ama asistan vermeyerek fiilen öldürüyorlar. Bu tabii döngüyü çok acayip bozdu. O dönem UDEK Başkanı’ydı İskender Sayek. Temel bilimler olarak YÖK’ten randevu alındı ve gidildi. Bu akademik döngüyü de bozuyor. Neyse bize o zaman söylenen şey şuydu YÖK’ten; “Buna biz karar vermiyoruz, sağlık bakanlığı karar veriyor. Biz eğer isterseniz doktoraları da TUS gibi merkezi bir sınava bağlayıp kadro karşılığı verebiliriz.” E yani verecekseniz verin de o da verilmedi tabii. Şu anda doktora yapanlar açıktan yapıyorlar. Beş kuruluş para almadan yapıyorlar, bilmem kaç yaşına gelmiş adamlara anaları babaları bakıyor. Bunu hani sosyal güvence vs. diye ilişkilendiriyoruz ya, yok işte şimdi bir de onların projelerden para alsınlar falan. Yani benim hatırladığım birkaç tane araştırma görevlisi sosyal güvencesizlikten, kanser tedavisi alamadılar ve öldüler. Buralara kadar işler yansıdı. Bunların ne emekliliği var ne bilmem nesi. Dolayısıyla mesela şimdi akademik gelişme açısından baktığımızda evet doktora lazım eczacılık fakülteleri için, doktoralı adam lazım. Buna itirazımız yok. Biz de bunları yetiştirmeye çalışıyoruz, eleman yetiştirmeye çalışıyoruz ama kadrosuz. Hani özlük hakkı tartışması bile yapmayacağımız adamlar. Hiçbir şey yok. Dolayısıyla burada ciddi bir sorun var. Bu akademik gelişimi engelleyebilir mi? Engelliyor.

Sonradan bu TUS meselesi çözüldü. Hatta gidince bir süre sonra bakanlık direncini kırdı ve asistan vermeye başladı. Fakat asistanları veriyor da şimdilerde asistanları, temel tıp asistanlarını kendi kadrolarına veriyor. Üniversite kadrosuna vermiyor. Böylelikle onları daha iyi kontrol ediyor. Sürem bitti bitmedi, yok bitirmedin gel burada devam et, diye enselerinde boza pişiriyor çocukların. Bize mecburen gönderiyor eğitim alsınlar diye fakat özlük haklarını kendinde topluyor. Buna da baştan şöyle bir gerekçe koydu; “Biz zaten üniversitelere yeterince kadro veremiyoruz, verebileceğimiz kadroları da temel bilimler için kesmeyelim kliniklere de destek olalım.” Şimdi görünür gerekçe bu ama gerçeği yansıtmıyor.

Asistanlarımızın çoğu Sağlık Bakanlığından. Fakat çok ilginç hani Sağlık Bakanlığından ama özlük hakları olarak üniversite. Yani o teşvikler falan Sağlık Bakanlığından verilenlerden yararlanamıyorlar. Dolayısıyla da bir yandan da baktığımız zaman özlük hakları yönünden bizim uzmanlık öğrencilerimiz de iyi durumda değil.

Bir ara özellikle bu yurt dışına hekim gidişlerinde olayı örtbas etmek için kadro şişirdiler ya. Bir anda iki bin, üç binden yedi sekiz bine çıkarttılar asistan kadrolarını. O ara bizim asistanların hepsi çil yavrusu gibi dağıldı. Hepsi kliniklere gitti. Neden? Ekonomik nedenlerle. Beş asistanımız vardı hepsi birden gitti. Ve çok ilginç bir politikaları var. Yan tarafta histoloji bilim dalı var, on dört asistanları var. Uzmanlık öğrencileri. Ne yapıyorsunuz? Oturacak yer yok yani. İstihdam edecek, bunları laboratuvara sokacak yer yok. Orada on dört tane asistan var. Ama bir sürü temel bilimlerde asistan yok hala. Dolayısıyla akademik anlamda bir gelecek üzerinden plan yapmaya kalktığımız zaman ciddi ciddi zorlanıyorsunuz. Ve bizleri bütün bu süreçlerde aslında dijitalleştirdiler. Daha doğrusu sayısallaştırdılar. Bu sayısallaştırma dijitalleştirmek anlamında değil. Her şeyimiz puana döndü, rakama döndü. Hani şu sadakat kartı diyorlar ya şirketlerin alışverişlerinde kullandıklarını söyledikleri, bunun gibi. Şu kadar alışveriş yaparsan on puan, yirmi puan gibi.

Şimdi birlikte, üniversite farklı disiplinlerin bir arada olması gibi kavramları konuşuyoruz ama bunların da içi boşaltılıyor. Neden? Bölümler arası ortak çalışma yaparsanız, aldığınız yayının aldığı puan artıyor. Bizi ortak çalışma yapmaya teşvik ediyorlar. Hele de bu çalışmaya başka üniversiteden birisini katarsanız puan daha da artıyor hele de bu çalışmaya bir de yabancı birisini katarsanız puan daha da artıyor. Görüntü güzel ama bu aslında neyi teşvik ediyor? Şirketleşmeyi teşvik ediyor. Bu çalışmada ben birinci isimim, sen ikinci, üç... dört... turnike... Bunu da üstelik benim üniversitem şu anda araştırma üniversitesi. Bunlar teşvik ediyor.

Yurt dışına git, adamlar öyle organize çalışıyorlar ki yurt dışı kongre, kongrenin dili Türkçe, kongre Bulgaristan'da düzenleniyor sen Bulgaristan'a Türkçe bildiri götürüyorsun beş tane. Bildiriyi götürdüğün zaman bu akademik teşvikler var ya alıyorsun puanı koyuyorsun cebe. Yani görüntüdeki o destekler, şunlar bunlar bile aslında işi yalama yaptıran önlemler. Böyle bir süreç yaşıyoruz ve buradan biz "akademik gelişme" bekliyoruz. Benim asistanım da akademik gelişme gösterecek, yardımcı doçentim de gelişme gösterecek, teorik olarak ben de göstereceğim. Ben mesela bunları gördüğüm ilk günden beri akademik teşvike hiç başvurmadım. Dedim ki, yok kardeşim, bu yalan dolan üzerinden ben para almayacağım. Sonra abi hiç olmazsa sitasyonlardan al. Almayacağım kalsın, dedim. Sitasyonlarıma da vermesinler.

Boyuna kitap yazarlığı teklifi geliyor. Niye? Oradan para kazanılacak, birileri para kazanacak. Ben biliyorum bizim üniversitemizden bir kişi var yirmi sayfalık bir Türkçe metin yazmış, kitap demeyeyim. Google'da çeviriyor ya. Bunu Portekizce dahil on üç dile çevirtmiş. Yani yayınlamış, fotokopiye git yayımlasın yani. Sen uluslararası kitap yazmış oluyorsun ve oradan teşvik alıyorsun. Ne oluyorsun, akademik gelişme sergiliyorsun. Ben araştırma üniversitesinde çalışan bir adamım doktora öğrencilerimiz var tezini verdiğim, bana 60 bin lira tez desteği veriyorsun. Sıçan (Deney faresi) 400 lira, ne yani? Ama kapitalist teşvik falan diye sabah konuşuldu ya doğru. Ama üniversite neye para veriyor, neye destek veriyor biliyor musunuz? Git saçma sapan bir patent al hiçbir işe yaramayacak. Üniversite ona 900 bin lira para veriyor. Ben 60 bin lira alamıyorum. Bana diyor ki; sen 60 bini buradan al sonra git TÜBİTAK'a başvur, oradan git 200

bin lira al. Beni niye Medine dilencisi gibi oralarda buralarda dolaştırıyorsun. Bana bir yandan diyorsun ki, tez yapacaksın, yoksa o çocuğun uzmanlığını, doktorasını verdirmem. Sonra da dilenci gibi oradan buradan para toplayacağım da benim adamım akademik gelişme gösterecek falan.

Dolayısıyla artık bence dibin dibinde geziniyoruz. Ve önlem olarak doğru gibi görünen her şeyin arka planında ben vatandaşına güvenirim, onu sulandıracak bir yol buluyoruz ve onu kötüye kullanacak bir yol buluyoruz. Temiz kalabilmeyi ben artık akademik gelişmenin önünde görmeye başladım.

Teşekkür ediyorum.

Moderatör: Ayşegül Bilen

Çok teşekkür ediyoruz. Türk Ortopedi ve Travmatoloji Birliği temsilcisi Mehmet Demirhan cerrahi alanda akademik gelişimi anlatacak.

Cerrahi alanda akademik gelişim

Mehmet Demirhan, *Türk Ortopedi ve Travmatoloji Birliği Derneği temsilcisi*

Çok teşekkür ederim. Son derece güzel bir konu ve bu çerçeve içerisinde gerçekten TTB'yi de kutlamak istiyorum.

Ben aslında sunumumda iki tane başlıkla gideceğim. Birincisi bana verilen konu çerçevesi içerisinde cerrahi alanlardaki gelişmeleri irdeleyeceğim. Sonra üniversitelerimizin durumu ve tabii ki ortopedi ve travmatolojinin durumu ve en sonda da acaba ne yapılabilir, diye bir sunum içeriği hazırladım.

Aslında cerrahi alandaki ilerlemeler 2004'te bilimsel araştırmalar üzerine yayınlanmış raporlara baktığımızda bilginin ve yeniliğin sınırlarını zorlamaya devam ediyor. Bu çerçeve içerisinde bilimsel olarak araştırmaların cerrahi alanlar üzerin etkisine baktığımızda hasta merkezli bakıma, kanıta dayalı tıbbı, kişiselleştirilmiş tıp ve disiplinler arası iş birliği olarak dört nokta üzerinde gidiyor. Bunlar bir sac ayağı oluşturuyorlar ve son on yılda bilimsel araştırmalardaki trendlere bakarsanız da kişiselleştirilmiş cerrahi yaklaşımlar, geliştirilmiş cerrahi görüntüleme, navigasyon, robotik cerrahi, yapay zekâ, minimal invaziv teknikler ve hasta merkezli sonuçların değerlendirilmesi üzerine yoğunlaşmış vaziyette.

Bu bütün dünyanın aslında geldiği nokta bu. Şurada Pub Med'deki iki tane araştırma... Robotik cerrahi ve minimal invazif cerrahi dediğimiz zaman 2014-2020 arasına baktığımız zamanki yayın sayılarını görüyorsunuz dünyadaki. İnanılmaz derecede yayın sayısı var bu konuda. Niyeye kişiselleştirilmiş cerrahi yaklaşımlar? Özellikle genetik, anatomik tercihler gibi bireysel hasta özelliklerine uygun kişiselleştirilmiş cerrahi yaklaşımlara ciddi bir vurgu var.

“Precision Medicine” dediğimiz genomik ve moleküler profiller oluşturma ile ilgili riskler ve

komplikasyonları en aza indiren, daha hedefe yönelik ve etkili tedaviler şu an için en büyük şeyimiz. Burada tabii özellikle intraoperatif MR'dan tutun da 3D baskılar, preoperatif görselleştirme, intraoperatif rehberlik. Bunların hepsi son derece önemli değişimler getiriyor. Ve bu değişimlerde robotik ve yapay zekâ radyolojik görüntülerin yorumlandırılması, karar verme, minimal invaziv cerrahilerde daha büyük hassasiyet, verimlilik artmış, el becerisi gerektiriyor. Yeni bir dünyaya doğru gidiyoruz aslında. Minimal invaziv cerrahi teknikler konusunda Pub Med çalışmalarının son yıllardaki artış hızına bakar mısınız?

Bütün bunları bir araya topladığımızda hasta merkezli sonuçlar çok daha önemli oluyor. Hasta tarafından bildirilen raporlar yani. Patient Reportet Outcome Measures (PROM) artık çok önemli günümüz cerrahisinde. Yaşam kalitesini değerlendirmek ve cerrahi bakımdan karşılıklı karar verme, hasta ile beraber karar verme.

Değişen bir dünyanın içerisindeyiz. Bu değişen noktada baktığımızda özellikle, bakın burada yine Patient Reportet Outcome Measures'daki yayınlara bakın inanılmaz derecede son dekatta artmış vaziyette.

Artmaya da devam ediyor. Ve cerrahi alandaki bilimsel araştırmalara baktığımızda da bunlar daha çok cerrahi sonuçları iyileştirme, hasta güvenliğini artırma, cerrahi alanı ilerletmeyi hedefliyor ve bu da tabii disiplinler arası iş birliği, sürekli eğitim, cerrahi yenilikler ve etiği önemli hale getiriyor. Etik de burada çok önemli çünkü inanılmaz bir endüstri baskısıyla beraber artan bir nokta var. Bütün branşlarımızda var. Cerrahide bu had safhada.

Değerli arkadaşlar. Bu dakikaya kadar anlattığım slaytlar ve bilgilerin hepsini Artificial Intelligence'dan (Yapay Zeka) sadece bir dakika içerisinde topladım. Hiçbiri hakkında en ufak bir araştırma yapmadım. Bir dakikamı aldı ve telefonumdan yapıyorum artık. Telefona indirip yıllık 1900 TL. para verdiğim iPhone, artificial intelligence. Böyle bir dünyaya açılmaya hazır mıyız tıp olarak, Türkiye olarak, tabip odaları olarak? Gerçekten devir değişiyor. Altımızda eğitim alanlar da bu noktada değişiyor, tıp fakültesindeki de asistan da.

Peki biz neredeyiz? Aslında bir müfredatta olması gerekenleri, çok sevdiğim eğitimci Selçuk Şirin şunları der; eleştirel düşünme becerisine sahip olmalı, iş birliği yapabilmeli, zihinsel esneklik becerisine sahip olmalı, inisiyatif alma beceresi ve iletişim becerisi, bilgiyi işleme becerisine sahip olmalı. Aslında bu müfredat ister orta öğretim, ister tıp eğitimi, isterse asistanlık olsun değişmeyecek bir sıralamadır. Peki tıp fakültelerinde hangi müfredatta bunların hepsi var veya neresinde?

Aslında YÖK'ten hep bahsedildi. Şu anda Türkiye Cumhuriyeti'nde 208 üniversite var. Dünya sıralamasında bu sayıyla 25.ciyiz. YÖK denklik sistemi değişip duruyor. 14 gün içerisinde iki kez değişti.

Yurt dışındaki tıp dışı hekimliği, eczacılık ve hukukta önce şunları kabul edeceğim, dedi sonra

15 Mart'ta yok bunları kabul edeceğim, dedi, ilk binde olacak, dedi, yok ilk dört yüzde olacak, dedi. Şu anda bu sene girecek olanlara Allah kolaylık versin. Yurt dışına gidecek olanlar hangi üniversiteye gittiğinde, Türkiye'ye döndüğünde diplomasız sayılacak, karışıklık içerisindeyiz.

YÖK'ün tanıdığı dört sıralama kuruluşu var. Bunlar Academic Ranking of World Universities (ARWU), CWTS Leiden Ranking Academic, QR World University Rankings, Times Higher Education (THE), World University Ranking. Bunlarda aslında birbirleriyle inanılmaz farklı. Ama hepimizin bildiği ve gerçekten güvendiği Times Higher Education'a göre ilk binde sadece 9 üniversitemiz var. İlk binden bahsediyoruz, ilk 500'lerden değil. İlk binde 900 var. Diğerlerinin değerlendirmelerini alabilirseniz biraz rakamlar büyüyor.

O da politik olarak değerlendirebilirsiniz.

Geçenlerde sosyal medyada çok dolaştı. İlk bindeki üniversitelere baktığımız zaman; ABD 154, İngiltere 94, Çin 59, İran 29, Pakistan 14, Türkiye 10. Times Higher Education'da 9'duk. Biz burayı hak ediyor muyuz?

Tıpta uzmanlıkta neredeyiz? Geçenlerde TUS'da kadro artışı oldu biliyorsunuz. Az önce hocam da bahsetti. Bir anda fırlatıldı. Biz bu konuda dernek olarak bir araştırma yaptık geçen sene. Ve bu çerçeve içerisinde yollamıştık geçen sene. Bu sempozyum dolayısıyla tekrardan UDEK'e ve Sağlık Bakanlığına bunun sonuçlarını yayınladık, tekrar göndermek gereğini duyduk. Merak edenleriniz olursa TOTBİD'in web sayfasına girip bunlara bakabilirsiniz. Ve direk TOTBİD sayfasına girdiğinizde TOTBİD haberleri altından bütün bunların ayrıntılı raporuna ve sunumlarına ulaşabilirsiniz. Çok ilginç noktalar bulduk orada. Bu artma ile ilgili.

Bir defa TUS kontenjanlarına baktığımızda kontenjanların nasıl arttığını görüyorsunuz. Ve burada ilginç olan Sağlık Bakanlığı kontenjanını daha da fırlanmış vaziyette. Yabancı uyruk fırlanmış vaziyette. Bir şeyler var. Ortopedi ve travmatoloji TUS kontenjanlarına bakın 2022 yılı baz alınarak yapılıyor. Buradaki en önemli değişim artmasının ötesinde kırmızı olan Sağlık Bakanlığının ait. Üniversitenizdeki asistan size bağlı değil, Sağlık Bakanlığının. Çok ciddi bir tehlike bu. Aslına bakarsanız 1928'deki kanunla tıpta uzmanlık eğitimi Sağlık Bakanlığının verilmiş vaziyette. Absürt, anayasaya aykırı. Çünkü yüksek öğretimse bu eğitimin üniversitede olması lazım. Ama hala değiştirmiyor, çok büyük bir erk çünkü bu.

Genel olarak baktığımızda, TUS kontenjanları, gerçekten Sağlık Bakanlığı oranı nasıl artıyor. Genel olarak asistan kadrosuna baktığımızda (ortopedi için bu) eğer bu vaziyette devam ederse eğri 2026 yılında 725'e doğru çıkacak kadro. Biraz azaltmaya başladılar fark ettiler. Peki bütün bunlar niye yapılıyor aslında biliyor musunuz? Politikacı gözüyle de bakmayı öğrenmeniz lazım. Türkiye Cumhuriyeti'nde ortopedi ve travmatoloji uzman sayısı yüz bin kişiye düşen uzman sayısıdır hep politikaların baktığı. 3,96 aslında ciddi derecede en alttayız. Branşlarınıza göre lütfen buna bakın. Bu artma sayesinde Türkiye'nin 2032'de beklenen sırası bu. Aslında politikacı diyor ki; "Bizim OECD kriterlerine göre yükselmemiz lazım yüz bin kişiye." Ne yapacağız?

domates tarlası değil ki bu kadroyu artır da uzman çıksın.

Bu tabii neyi getiriyor? Ciddi bir yılgınlık. Rahmetli Önder güzel bir çalışmayı Acta Orthopaedica et Traumatologica Turcica'da (AOTT) yayınlamıştı. Bu kadar eğitim almaya meraklı, TUS sınavına girmiş geçmiş vs. Ortopediden girmiş zorla ve ayrılıyor istifa ediyor. Bütün bu noktalar son derece önemli. Aslında baktığımızda bizim çalışmamızda asistanlara sorduk, kurumunuzdaki fiziksel imkanları düşündüğünüzde kontenjan artışı sorun oluşturabilecek mi? Bakın burası çok önemli. Yüzde 53,2'si asistan karnesinin olduğunu söylüyor. Yarisında yok demek ki. Yüzde 32'si asistan karnesi yok. Yüzde 14'ün bilgisi bile yok. Yüzde 65'i şu ana kadar hiç doldurmamış. Ve kontrol vs. ancak yapılırsa dolduruyormuş. Peki hangisinin olumsuz olacağını düşünüyorsunuz dediğimizde, tıpta uzmanlık öğrencileri bakıldığında eğitimlerine olumsuz etkisi olacağını... Beni geçen gün Çam Sakura Şehir Hastanesi'nde konuşma yapmaya çağırdılar, tıbbi konuşma. Gittim ortopedide konuşma yaptım 57 tane ortopedi asistanı, 5 tane öğretim üyesi vardı. Uzmanların hiçbirisi de toplantıya gelmedi.

Bu kadro artışı tabii ki OECD'de yükseltecek bizi ama... Peki, ortopedinin çok alt branşı vardır. Resmi olarak alt branş değildir ama bunlarda olan ve hiç olmayan kliniklere baktığımızda alt branşların olanların beş tanesini aldık sadece bir klinikte var. Peki akademik kadro dağılımı hep bahsedildi. YÖK'ün sayfasından aldık. 34,280 profesör var ülkemizde. 22,462 doçent, 44,216 öğretim üyesi, 37,039 öğretim görevlisi, 46,569 araştırma görevlisi.

Dünya sıralamasında herhalde en fazla profesöre sahip olan ülkelerden birisidir maşallah. Doçentliği zaten saymıyorum artı şunu söylüyorum zaten, uzman olduğunuz zaman doçentlik diplomasını da beraber vereceğiz artık biz rahat edelim çünkü nasılsa internette geliyor doçentlik dosyaları. Hani adamın ya da kadının iki tane kolu var mı bilmiyorum ben doçent yaparken.

YÖK verileri; 208 üniversitede 6.950.142 öğrenci var. Arkadaşlar yani inanılmaz bu sayımız. O yüzden de bir sürü mühendis kuryelerimiz var. Yakında mühendis değil doktor kuryelerimiz olacak. O zavallı çocuklar yolda öldürülüyor falan. Devlet ve vakıf üniversitelerindeki oranlarda da vakıflar giderek artıyor. Ve öğretim üyelerinin dağılımında da vakıf da hiç fena değil, 30 bin de vakıfta var. Bunlar YÖK verileri.

Bu çerçevede şöyle sonlandırayım. Atatürk 1933 yılında üniversite reformunu yaptı. Niye yaptı biliyor musunuz? Yani bunu tanıyan bilen var mı? Albert Malche ismi. Albert Malche bir İsviçreli profesördür.

Atatürk tarafından görevlendirildi ve bir rapor hazırladı Darülfünun ile ilgili. Bir yıl sürdü. Raporu nisan ayında verdi. İnternette PDF olarak bulabilirsiniz. Eski Türkçe ama lütfen okuyun. Eski Türkçe derken Osmanlıca değil. Emin olun hiçbir farkımız yok şu anda. Ve bunun üzerine nisanda verilen bu rapor üzerine 1 Temmuz'da bu kanun çıkıyor, Darülfünun ismi çıkıyor, İstanbul Üniversitesi kuruluyor.

Türkiye'nin ilk tıp fakültesi ve üniversitesi.

Baktığımızda çok ilginç. Üniversitede Darülfünun'dan geleceklerin dışında öğretim üyesi yok. Bunun üzerine işte o dönem Almanya'da işten atılan Yahudiler ve Yahudi bilim adamları sayesinde oraya geliyor ve hatta Albert Einstein yazıyor vs. Bakın o zaman yabancı ve Türk 1933'teki bilim adamlarının oranları. Bence şu konuşma çok önemli. O zamanki Milli Eğitim Bakanı Reşit Galib diyor ki; "Beş yüz yıl önceki İstanbul'u aldığımızda Bizans'ın önde gelen bilim adamları ve sanatçıları ülkeyi terk ettiler. Bunlardan birçoğu İtalya'ya gitti ve orada Rönesans'ı başlattı. Şimdi Avrupa'nın aldıklarını bize geri vermesinin zamanı gelmiştir. Vatanımıza yenilikleri getirmemizi ve böylelikle çağdaş düzene ayak uydurmamızı sağlamanızı ve yeni nesle çağdaş bilimde ilerlemenin yolunu göstermenizi umuyor, milletçe teşekkür ve saygılarımızı sunuyoruz." Aslında bugün bu noktalara geldiysek işte bu Atatürk'ün öngörüsüyle, bu kişilerle. Osmanlı'da okuma yazmanın yüzde 2 olduğu bir yerden bu noktalara getirdi.

Son söz ülkemizin ve üniversitelerimizin yeni bir A. Malche Raporuna ve üniversite reformuna ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Yarın 19 Mayıs. Atatürk gençliğe hitap etti bugün. Gerçekten bizde herhalde kıdemli hocalar olarak gençliğe bir görevimizin bu üniversiteleri birazcık değiştirmek, adam etmek ve bir rapor hazırlamak olduğunu düşünüyorum. Bu arada hemen karşımızdaki okulun bir mezunu olarak bugünün bir önemi var 18 Mayıs'ta bu okulun tüm son sınıfı Çanakkale'ye gitti ve bir gecede şehit oldu. Bunları da anıyoruz.

Teşekkürler.

Moderatör: Osman Elbek

Sağ olun hocam. Sorunlarımızın çok olduğu aşikâr ama pozitif taraftan da bakalım. Biz üniversite sempozyumu için yola çıkarken böyle bir ilgi beklememiştik doğrusunu söylemek gerekirse. Bugün itibariyle yetmiş katılımcımız var. İstanbul Tabip Odası'nın X sayfasından 850, TTB'nin sayfasından ise 3.500 izleme almış durumdayız. Bir ortamda birden fazla kişinin de izlediğini düşünürsek aslında çok geniş bir kesimle temas alanı var. Şimdi bu temas alanını günün çağdaş, olumlu ve olumsuz faktörlerini analiz eden başka bir yolla yürütmemiz lazım. Bunun da bir ucu uzmanlık dernekleri bir ucu tabip odaları el birliğiyle yürümemiz lazım. Çünkü dediğimiz gibi hastalıklar, hastalar, toplum değişiyor. Uzmanlık derneklerine gelen toplumsal görevler de değişiyor. Buraya da bakmak zorundayız. Bunun için de bu bölümde akademik gelişim ve savunuculuk üzerinden uzmanlık derneklerine tanımlanan görevler ne, toplum değişiyor, talepleri değişiyor. Bunlarla uzmanlık dernekleri arasındaki ilişkiler nasıl kurulacak, diye de tartışmaya açmak istedik. Türk Toraks Derneği'nin temsilcisi Çağlar hocayı davet ediyorum.

Akademik gelişim ve savunuculuk

Çağlar Çuhadaroğlu, *Türk Toraks Derneği temsilcisi*

Sevgili arkadaşlar, ben biraz daha forum ortamı olur diye söylemek gerekirse bir slayt hazırlığı yapmadım, notlarım var. Laf atacağım ve kaçacağım. Tartışalım diye doğrusunu söylemek gerekirse.

Savunuculuk dediğimiz zaman biz Türk Toraks Derneği olarak akciğer sağlığını savunmak olarak bakıyoruz ama burada olunca sağlık hakkını savunmak olmalı. Sadece kendi branşımızı düşünmemeliyiz. Biraz önce vakıf üniversiteleri ve özlük haklarıyla ilgili yaptığım sunumla başlayayım.

Savunuculuk dediğimiz zaman ve sağlık hakkını savunuyoruz dediğimiz zaman hani oradan başladığımızda bütün insanların istedikleri dalda, alanda elbette belli bir planlamayla kaliteli eğitim hakkı var. Kaliteli eğitim hakkını sağlayabilmek için ortamlar ve bunları veren eğitimcilerin de doğal olarak bir taraftan özlük hakları, tabii bunun içerisinde gerek çalışma ortamlarının gerekse ne yazık ki bu ülkede bizim kadar bir de Hindistan'da böyle bir sorun olduğunu biliyorum, çalışırken yaşama hakları. Sağlıkta şiddeti vurgulayarak söylemek isterim. Güvenli bir ortamda çalışma hakları ortaya çıkıyor.

Biz Türk Toraks Derneği olarak parça parça yıllar içerisinde sevgili Osman'ın, Nilüfer'in, Haluk'un... öyle de bir grup olmuşuz burada bizim savunuculuk komitemizin üyeleri de burada şu anda. Parça parça yaparken bunu bir komite çerçevesinde bütün bize bağlı hem tıbbi hem sosyal konulu çalışma gruplarımızın üstünde bir şemsiye grup olarak kuralım ve çalışalım istedik. Bunu dernekte yaparken biraz önce söylediğim sağlık hakkı üstünden tabii bir taraftan gittik ama kendi konuşmalarımızda da en son yaptığımız toplantıda aslında çok da bir yere

varamadık. Çünkü dalı bir konu, burada da öyle olma ihtimali var. Sanki her tabip odasında bir toplantıya katıldığında sürekli bir ödevle çıkıyoruz yani, bunun için de ayrı bir şey de yapmak gerekebilir.

Nasıl sağlıklı bir toplum ya da sağlık hakkı savunuculuğu yapacağız. Birincisi en temel gereksinim olarak sosyo-ekonomik düzeyin, toplumun iyi olması gerekiyor. Buna girdiğiniz zaman ekonomiye girmiş oluyorsunuz bir taraftan. Diğer taraftan bu toplumun kırılgan grupları var, dezavantajlı grupları var. Şimdi biz sigaracılar örneği veririz. Bizi bir havuz olarak düşünürseniz suyu temiz olan havuz olması için her tarafının temiz olması gerekir. Onun içerisinde bir kova sorunlu su olduğu zaman o havuz tümünden sorunludur. O nedenle dezavantajlı grupların da aynı hakka sahip olması gerekir. Belli kesimler tarafından tepki göreceğini bilerek söylüyorum; işte şuradan yüz metre yürüyüp, yüz kere ülkede göçmenler çok, bunların haklarını da savunmak lazım dediğinizde herhalde yüzde 50-60'tan sopa yeme ihtimaliniz olabilir. Ama böyle bir grupta bir gerçek, çok uzağa gitmeyin yürüyerek Kumkapı'ya gidebiliriz orada kayıtları olmayan, orada yaşadıkları bilinmeyen ama çok ciddi biz göğüsçüyüz, dirençli tüberküloz vakaları var, öyle insanlar var oralarda. Onların da bu hakkını işin içine katmak gerekiyor. Savunuculuk dediğiniz zaman aslında birden çok geniş bir şeyin içine düşmüş oluyorsunuz.

Burada notlarımda unutmak istemem; tabii ki ortamı sağladığımızda karşılıklı olarak hasta-hekim, hasta-kurum, hasta-devlet işte doktor-devlet, doktor-kurum arasında ilişkiler doğuyor. Buradan da bir hukuk ortaya çıkıyor. Burada da adil bir şikâyet edebilme, sorunun adil olarak ele alınması, adil bir hukuk ortamına ihtiyacımız oluyor.

Özetle; ben sağlık hakkının savunuculuğunun tüm yönleriyle beraber ele alınması ve bu nedenle de temel bilimleri anlatırken sanıyorum sayın hocamız “Tabip odaları niye maaşlarla tam ilgilenmiyor” denildiğinde; “E kardeşim bunun için ilgilenemiyor.” Sağlıklı yaşam, sağlık hakkı dediğinizde tek bir şeyi yok ki bunun. Doktorun maaşından, adalete, insanların gelir düzeyinden, iyi beslenme hakkına birçok şey var. Bu nedenle her şeyin içine açıkçası girmemiz gerekiyor. Bu boyutlarıyla bir tartışma olursa tartışmak isterim.

Dünyada bunların daha iyi tartışıldığı ülkeler var. Bu paragraf Osman senin bir makalenden çalarak anlatacağım. Orada sivil toplum örgütleriyle bunu yapabiliyorsunuz. Devletler savunuculuk yapamazlar onların görevi zaten bu. Bunu onlara anlatacak, hatırlatacak, düzenleyecek, öneriler sunacak olan kesimler sivil toplum. Özellikle çaldığım nokta bu senin makalenden. Oranları vermişsin, hakikaten Türkiye’de yüz bin sivil toplum örgütü varken Almanya’da bu rakam 680-700 bin civarında. Tırnak arasında baktığımızda oradaki sorunlarla bizdeki sorunlar arasında dağlar kadar fark var.

Ezcümle biz sağlıklı yaşamı savunmalıyız. Bunun için de başta kendi örgütümüz tabip odaları olmak üzere tüm uzmanlık dernekleri, en azından kendi alanlarında buna sivil toplum olarak katkı sağlamak zorunda. Tartışma sürecinde de elimden geldiği kadar katkı vermek isterim.

Moderatör: Ayşegül Bilen

Bu kadar çok sorun olunca tükenmişliğin olmaması mümkün değil. Akademik tükenme ve liyakat sorununu sevgili Ejder Akgün Yıldırım Türk Psikiyatri Derneği adına bize sunacak.

Moderatör: Osman Elbek

Canlı bir sosyal medya izleyicisi grubuna sahibiz, bu bizim için çok büyük bir avantaj. Hızla bir geri bildirim almış durumdayız. Bu kadar eril bir dil olur mu? “Bilim adamı”, “adam yetiştiriyoruz”, “adam yetiştiremiyoruz”. “Adam” yerine bir kez daha “insan” vurgusu var. “Bilim insanı” yetiştirmek. Bu yüzden de bu yolda hep birlikte yürüyeceğiz, birbirimizle de öğreneceğiz.

Sevgili Ejder, söz sende.

Liyakat sorunu ve akademik tükenme

Ejder Akgün Yıldırım, Türkiye Psikiyatri Derneği temsilcisi

Liyakat sorunu ve tükenme muhtemelen bugünün bütün başlıklarının içerisinde geçen bir şey. Bende 6-7 dakikayı umarım aşmam. Bunun bazı yönlerini kısmen görünür kılmaya çalışacağım ama isterseniz öncesinde bir kadro ilanı oluşturarak buna devam edelim.

Bir kadro açalım; bölüm olarak ben cerrahi tıp bilimleri bölümünden bir kadro açmaya karar verdim ve ana dal olarak da kulak, burun, boğaz. Profesör ve ¼'ü olsun.

Şimdi kimi alalım diye soracağım size, bakalım siz tahmin edebilecek misiniz, kişiye özel mi, genel bir kadro mu? Uzmanlık olarak “göğüs hastalıkları uzmanı” olsun diyelim. Burada epey bir sayıda var. Ama bu yeterli değil çünkü birçok insan var onların da kafası karışmasın diye. “TTB UDEK yürütme kurulunda çalışmak” diye ekleyelim. Ama bu da ne olur ne olmaz... Yetmiyor. Aslında bazı kadrolarda bu kadarla bile kişiye özgü olduğu belliyken... bir şey daha yapalım “üniversite sempozyumu eş başkanı olmak, sempozyum için sabahın yedisinde gelip teknik ihtiyaçları gözetmiş olmak” dediğimizde artık hiçbir sorun yok.

Tam da böyle başlıyor öykü. Liyakat sorunuyla ilişkili kaygının olmaması. Yani biliyorsunuz toplumsal açıdan hepimizi sınırlayan belli ahlaki değerler var, bu ahlaki değerler içerisinde uygun olmadığını düşündüğümüz bir davranışta bulunuyorsak, bunu en azından kendi içerisinde törpüler ve onu tırnak içerisinde uygun hale getirmeye çalışırken aslında üniversitelerde liyakat sorununun daha da fütursuz hale gelmesi bence günümüzün önemli sorunlarından birisi.

Böyle bir bağlamda tükenmişliği konuşacağım kısaca. Bunları aslında aralık ayındaki sempozyumda da biraz anlatmaya çalışmıştım. O yüzden bazı yerleri kısa geçeceğim. Bilmemiz gereken

şu; tükenmişlik ilk olarak sağlık çalışanları arasında, hekimlerde tanımlanmış bir kavram. Yani tarihsel olarak tükenmeye zaten eğilimli, daha doğrusu biz tükenmeyi ilk aşikâr hala getiren meslek grubuyuz.

Bir sürü belirtisi var tabii ki bunun. Bu belirtiler içerisinde; işi bırakmayla karakterize olan bir durum maalesef hekimlerde olmuyor, biz bırakamıyoruz işimizi. Bırakamadığımız için de aslında tükenme daha fazla. Bu tükenmeyi artıran şeylerden birisi, mesleki sorumluluk kadar mesleki kültür ve belleğin aslında tükenmeyi daha da artırması. İşlevsellikte düşmeye sebep olabilir diyoruz ama aslında tam da tükenmeyi artıran en önemli faktör, bizden daha fazla iş beklenir hale gelmesi. Üniversitelerin özellikle sağlık sistemi içerisinde bir hizmet üreten hastaneye doğru evrilmesi de başka bir tükenme belirtisi olarak karşımıza çıkıyor. Bunlar tükenmişliğin literatürde tanımlanmış olan belirtileri. Yani hem bir ruhsal belirtiler var ama aynı zamanda ruhsal belirtilerin yanında çok da dikkat etmemiz gereken şeylerden birisi. Yaratmış olduğu kronik streste bedensel belirtiler. Yani biz çok dikkat etmesek de yakın zamanda bir sınıf arkadaşımızın erken ölümüyle karşılaşmış olmak hepimizi sarsıyor.

Kronik stresin aslında bu tür belirtilerde büyük streslere göre çok daha riskli olduğunu bilen bir meslek grubu olarak yaşıyoruz. Stres bizim yaşamımızın çok sıradan bir parçası haline geldi. Özellikle hekim olarak çalışırken şöyle bir stres durumumuz var; altmışıncı hastada öğle yemeğine gidersen günü kurtarabilirim. Yani sadece bunu düşünsük bile ve bizim için yaşamın anlamını mesai bittikten sonra başladığı bir noktaya doğru gelmek, yani mesleğimizin içerisinde bir tat alamamak, yaşayamamak, o zamanın sahibi olamamak tükenmişliği artırıyor.

Neler var, bir sürü değişken var. Bunlar içerisinde özellikle sağlık hizmetinin artmasıyla birlikte ülkeden ayrılan bir genç hekim var. Bu bizde tükenmişlik yaratmıyor mu? Çok yaratıyor. Hepimizin bir taraftan gitmelerine engel olmuyoruz ama diğer taraftan geleceğimiz açısından bizden bir takım kanın çekilmesine neden oluyor. Başka bir durum, intihar eden grubunun olması. Bu çok önemli bir değişken. Biz aslında bir anda kahraman olup alkışlar içerisinde olup ki o alkışın ne kadar tehlikeli olduğunu zamanında söylüyorduk. Tükenmemelisiniz diye toplumun umutla beklediği bir yerde bir zaman sonra bir nesne haline gelebilen grubuz. Buna aslında Roma hukukunda “homo sacer” deniyor. Kurban edilemeyecek kadar değersiz ama varlığı çok kıymetli çünkü arada dövebileceğiniz, hesap sorabileceğiniz insan grubuna doğru, yani insanın bir alt sınıfına doğru giden bir kimliğe doğru da eviriliyoruz.

Tam da böyleyken bizi kimlik olarak tutan şeylerden bir tanesi üniversitede bilim insanı olmaktı. Ama acaba tamda bu bilim insanı olmak kimliği ne kadar tükeniyor. Bu birçok umudu da ortadan kaldırabilir. Yine bu veri de önemli; dünyada intihar oranları düşerken başta hekimler olmak üzere bazı meslek gruplarında artıyor. Bu biraz da bu yüzyılın durumu.

Tam da bu bilim insanı kimliğiyle doktor bilim insanı olarak çalışmanın ayrı bir anlamı var. Çünkü bu biraz farklı. Gerçekten hem hekim hem de bilim insanı olarak tarihsel bir yükümlü-

lüğümüz de var. Çünkü bu mesleği seçmemizin gerekçesi sadece bilim insanı olmak değil ama sadece sağaltım da yapmak değildir.

Bunlar ülkemizdeki elbette ki yüz bin kişiye düşen uzman hekim sayısı ve birlikte yük. Sabah söylendi 850 milyon poliklinik sayısının olduğu bir ülkede yaşıyoruz ve bununla birlikte dinlenme sahibi olmayan bir mekâna doğru gidiyor bizim çalışma koşullarımız. Yani burada şunu düşünelim. Kendi zamanının sahibi olmayan, genellikle geç tanı alan meslek grubuna doğru gidiyoruz. Hekimiz ama erken tanıdan bahsederken geç tanı alıyoruz. Hekimlerin özel sigorta yapmak zorunda kaldıkları bir ülke sağlık sistemi açısından da tartışılır olmalıdır.

Bizi saran yanımız elbette ki hekimlik yanı. Bu güçlü bir yan ama aynı zamanda da bizim zayıf noktamız. Çünkü bu zayıf nokta bazen sorunları ele alma konusunda, toplumsal sorunları ele alma konusunda güç verirken, yani tarihsel olarak bu ülkede toplumsal sorunları hekimler önce söylemiş ama diğer taraftan kendi sorunlarımızı, özellikle mikro ölçekteki sorunlarımızı ele alma konusunda bazen daha diğerkamlık karmaşası içerisinde suskunluğa götürebiliyor.

Post endüstriyel çağda, her ne kadar bilgi çağı desek de, bu bilgi çağı hizmet sektörünün hâkim olduğu düzensiz bir çağ. Yani hizmeti nasıl elde edebiliyorsanız, ne kadar düzensiz elde edebiliyorsanız, az önce söylendi “temel bilimlerde hekimlere ne gerek var canım” hekimleri başka yerde çalıştıralım ya da salgın sırasında, filyasyonda şunlar olsun, bunlar burada olsun gibi aslında sayılar ve matematik üzerinden, daha çok hizmet merkezli, bilgi merkezli olmayan örgütlenme bu dönemin önemli bir zorluğu ve burada bizi en çok tükenmişliğe itenlerden biri “emosyonel emek” kavramının öne çıkması. Yani bir hizmeti nasıl yaptığımız değil nasıl memnuniyet vererek yaptığımız. Belki de bizi en çok zorlayan şeylerden biri üniversiteleri de zorlayan şeylerden birisi ki en vahşi haliyle uygulanan 184 SABİM ile emosyonel emek üzerinden bir tükenmişlik yaşamamızı. Yani hizmetimiz çok artarken hizmet memnuniyeti beklentisinin bir anlamda şiddet aracı haline gelmesi. Yani sağlıkta şiddet nedir, diye sorduğumuzda en önemli şiddet amaçlarından biri “Neden insanları memnun etmedin?” baskısı olmuş oldu. Bununla ilgili bir sürü yayın var. Bunlar da çoğunlukla ülkemizde bile hekimlerle yapılmış yayınlar.

Tam da böyle bir durumda eğer değerler sistemimizde yıkılmaya başlarsa, yani bilimselliğin ölçüt olmaması yani liyakat sorununa girecek olursak; bu bizi daha da yabancılaştıran ve daha da yalnızlaştıran bir durum oluyor. Çünkü mekanlarınıza sahip olmanızın en önemli özelliği üretmiş olduğunuz bilgi ve emeğin bir anlamda bir değer ve bellek olarak orada yaşayabilmesidir. Ama birileri geliyor diyor ki: Burada her şeye ben karar veririm, yani burası bana ait bir yer. Tam da böyle dediğiniz an da mesleki doyumunuz ve tükenmişliğinizin en önemli sorunlarından biri liyakat sorunuyla karşılaşıyoruz.

Ben bunun çok kıymetli bir skeç olduğunu düşünüyorum. Baştan sona tekrar izleyelim. “Biz bir aileyiz,” sloganıyla çıkan aile üniversitesi haline gelen bir yerde gerçekten ülkemizde çok da kıymetli ve cesaretli bir skeç. Ama o yaşanan bir durum. Neden yaşanan bir durum? Memurlar.

net'ten takip edilen o hep akademik kadro ilanlarını memurlar.net YÖK'ün değişikliğini söyledi. Dedi ki, "İlanla başvuru koşulu olarak adayların lisansüstü tez veya uzmanlık tezi adlarının bir kısmı veya tamamı yazılamayacağı gibi ilanda sadece belirli bir adayı tanımlayan özel şartlarda yer verilemez." Ama bu dendikten sonra yüzlerce bulabileceğimiz... bakın hemen hemen hiçbirinde... çok nadiren iki satır var. Onlar kabul edilebilir, alan tanımı yapıyorlar, üniversitenin ihtiyacıdır şu alanda çalışan biri. Ama bazıları uygun olmayacak şekilde, az önce vermiş olduğumuz örneğe doğru gidiyor. Bakın sayamayacağımız kadar örnek var. Ve bu hiçbir şekilde yönetemeyeceğimiz bir mekâna doğru sizi gönderiyor.

Tabii bu liyakatsizlik ve mobbing meslek içi yatay ve dikey ilişkilerinin hepsini bozmuş oluyor. Özellikle bu yatay ve dikey ilişkilerin bozuluyor olması kurum içi çatışmalar kadar aslında daha önce pek aşına olmadığımız üst kurumlarca bir teması da karşımıza çıkarıyor. Örneğin; artık üniversite hastanelerinin başhekimlik makamının daha çok hizmet temelli olurken artık idari bir güç olarak karşımıza çıkması ya da üniversite hastanelerindeki işlemlerin performans sistemi üzerinden daha da denetlenmesi. Tabii ki bu bize geleceğin olmadığını gösteriyor. Ben özel sigorta yaptırmak zorunda kaldım. İyi ki yaptırmışım diyorum çünkü belli bir branşta artık üniversite hastanelerimizde, bunu bana diye üniversitede çalışan bir arkadaşım, yaptırmamı da aslında onlar söylemişti çünkü bu zorunluluk, yavaş yavaş ayrılmak zorundayız, demişti. O yüzden burada tam da liyakatsizliğin olduğu ortamda mesleki kazanımın imkansızlaşması her türlü... doğaldır ki köktenci yöneticiler tarafından karşınıza sunulan, size ventilasyon alanı vermeyen bir mekânsızlaşma doğaldır ki bizleri de başka yerlerde yaşamaya mecbur edecek. Bu topraklar göçü sever, göçü sadece bir ülkeden başka bir ülkeye gitmek olarak düşünmeyin, kurumlar arası göç, sektörler arası göç de bağ kuramadığımızda mümkün.

Bu nedenle yabancılaşma ve yalnızlaşma da bizim için en tehlikeli şeylerden bir tanesi kendi mikro kozmosuna kapanmış olan gruplardır. Yani küçük yerlerde idare ediyoruz sorun yok, biz bunu çözeriz mi demek? Bu özellikle birçok kişinin yaşam dönemlerinin kaybına yol açacak. Çünkü hiçbirimiz bu hayallerle buraya gelmedik. Doğru liyakat sorunu bugüne ait bir sorun değildi. Geçmişte belli cemaat yapılarının belli cemiyetlerin ya da belli okul gruplarının mensubu olmadığınızda da sorun yaşayabiliyordunuz ama şimdiki kadar bir şiddet aracı olarak kullanılmamıştı. O yüzden bizim dikkat etmemiz gereken şey duyarsızlığa duyarsızlıktır. Kırılgan bir mesleki kimlik yaratmadan mücadele etmektir ve bu bütün bunlar da yine aslında toplumsal bir travma karşısında konuşmamız gereken şey, politik bilinçlenme ve politik kimlik kazanmaktır.

Özellikle işlevsel olmayan baş etmeler yerine sorunu doğru koymak ve bu sorun içerisinde yalnız olmadığımız çeşitli mücadele alanları yaratmaktır. Bu sadece örneğin burada değil, bir ülkede örneğin, cinsiyetçi bir şiddet varsa toplumsal açıdan cinsiyetçi şiddete karşı politik bilinçlenme, biz buna "feminist terapi" diyoruz, normalde literatürümüzde dahi var. Bu tür kültürel ve politik değişimlerin aslında sağaltım aracı olarak da çok güçlü olduğunu biliyoruz. O nedenle eksikimizi birlikte kapatmak adına eğer ki akran dayanışması, eğiten-eğitilen dayanışması gibi, ruhsal destek sistemleri gibi, mikro kozmosumuza çözümler üretmek ama en önemlisi belki de

tükenmeyle baş etmek adına bazı şeyler için özellikle mücadele etmeyen, mücadeleden uzak duranlar için evet artık o geçmişte kaldı ama bu fakir ve gururlu genç tam tersi başka bir şey yapacak, bir araya gelecek, sorunlara karşı ses çıkartacak ve her koşulda bugünkü toplantıda yapmış olduğumuz gibi soruna çözüm önermek tükenmişliğin en önemli mücadele aracıdır. Çünkü tükendiğiniz an nefes alamadığınız andır. Oysa nefes zorluğun en büyük olduğu yerde bile bir üretebilme, bir şeyleri değiştirebilme gücünü yani o kaynağımızı görebilmektir.

Bence başta UDEK olmak üzere üniversitelerdeki bu değişimi başlatacak daha gerçekçi ama daha sert sesleri ortaya koyduğumuzda bu kaynağı tanımladığımızda sorunu azaltacağımızı ya da çözeceğimizi düşünebiliriz.

Teşekkürler.

Moderatör: Osman Elbek

Sevgili Ejder'in mikro kozmosumuza kapatılmama, kapanmama vurgusuna kendi uzmanlık derneğimize, kendi küçük mahallemize, kendi küçük tabip odamıza, kendi küçük tabip odası kadrolarına kapanmamak, dışarıya açılmak, toplumla buluşmak olarak da algılıyorum. Bu yüzden de bir sonraki konuşmayı peki toplumla buluşmada akademik gelişememe, bu toplumsal süreçte ne belirli olur? Onları da paylaşmamız lazım ki akademik gelişmenin toplumun bir parçası haline getirebilmek... bunu da Halk Sağlığı Uzmanları Derneği'mizden talep etmiştik. Derneğimizin başkanı sevgili Bülent Kılıç'a sözü bırakıyorum.

Akademik gelişememenin toplumsal bedeli

Bülent Kılıç, *Halk Sağlığı Uzmanları Derneği temsilcisi*

Ben de öncelikle üniversite ile ilgili çok birikmiş sorunlar var. Bütün yılların getirdiği birikim. Ama son 15-20 yılda özellikle bugün sabahtan itibaren konuştuğumuz içerik, nitelik anlamında hem üniversitelerde hem uzmanlık eğitimlerinde ciddi birikmiş sorunlar var. Belki biz buz dağının bazı gözükken kısımları üzerine konuşuyoruz. Derinlerde çok daha büyük problemler var. Bunların bir kısmı da topluma yansıyor tabii. Ben özellikle bu bölümden bahsedeceğim ama öncelikle tabii bu toplantıyı düzenleyerek hem bizim belleğimizde hem de yazılı literatürde yer almasını sağlayacağı için TTB, UDEK'e ve düzenleyen tüm arkadaşlara teşekkür ediyorum.

Ben öncelikle literatürdeki akademik gelişme kavramı üzerine konuşmak istiyorum. Burada iki komponent öne çıkıyor. Öğrenme ve öğretme. Bunları da yine ayrıntılı birkaç oturumda konuştuk. Gerek tıp eğitimi gerek kontenjanlar gerek uzmanlık eğitimleri gerek akademisyenlerin sorunlarıyla ilgili. Ancak bu öğrenme ve öğretme ile ilgili fizik, altyapı, teknik donanım gibi konuların arkasında, ötesinde daha yaratıcı olmamız gereken iki alan daha var. Bunlarından bir tanesi araştırma, bir tanesi bilgiyi üretme. Dolayısıyla akademik gelişmeyi bunun bir bütünü olarak görmek gerekiyor.

Ama sonuçta bizim akademik gelişmeden kast ettiğimiz şey aslında bir değişim. Biz öncelikle akademi içinde öğretenler ve öğrenenler olarak, araştırmacılar ve bilgiyi genellikle yayınlayanlar olarak ikincisi de toplum üzerinde bir değişimi gerçekleştirmek için bunu yapıyoruz. Değişimden kas ettiğimiz şey öncelikle bilginin özümsemesi, bir davranış haline dönüşmesi, bir tutum haline dönüşmesi.

Bir komponenti daha var, önemli ama önce bununla ilgili bir örnek vermek isterim; mesela bizim gerek yasal açıdan gerek eğitim açısından üzerinde durduğumuz bir konu var. Son yıllarda da giderek problem büyüyor. Erken yaşta ve zorla kız çocuklarının evlendirilmesi problemi. Yapılan araştırmalar, resmi rakamlara göre söylemiyorum, resmi rakamlar son derece düşük oranlar veriyor ama araştırma sonuçlarına göre özellikle Türkiye'nin kırsal bölgelerinde kız çocuklarının erken yaşta ve zorla evlendirilme oranı giderek artıyor. Günümüz dünyasında tersi bir gelişme beklerken böyle bir yapı yok.

Demek ki biz bilgiyi yayarken ve üretirken kendi aramızda paylaşırken ya da yasal düzenlemeleri yaparken, bazı şeyleri yapmış gibi gözükmemize karşın toplum içerisinde bu bilginin benimsenme ve tutum haline gelmesinde problemler var. Benzer bir şeyi biz tütünle mücadelede de görüyoruz, her ne kadar yasal düzenlemeler yapılsa da kapalı alanda sigara içme oranlarında büyük bir artış var son zamanlarda. Dolayısıyla bilginin bir davranışa dönüşmesi farklı bir konu. Ama esas olarak bizim akademik gelişimden kast ettiğimiz değişim entelektüel bir değişim. Biz bunu hem üniversite içinde hem üniversite dışında gerçekleştirmek zorundayız. Burada kas ettiğimiz şey nedir? Anlamak yani biz gerek öğretmenlerin gerek öğrenenlerin akademide ve gerekse toplumda bireylerin bugün konuştuğumuz, örnek verdiğimiz ya da genelde sağlıklı ilgili olan bütün sorunları anlamalarını bekliyoruz. Anlamaktan kast ettiğimiz şey bizim oluşturduğumuz kapsamlı bilgi birikiminin yayılması ama daha da önemlisi bir nedensellik ağının kurulabilmesi. Burası önemli çünkü eğer toplum düzenini bir akademik gelişme gerçekleştiriyorsak o zaman nedensellik kurmada da problemler yaşıyor toplum. Bir şeyin nedeni ve sonucu arasında yanlış bağlantılar kurmak son derece hatalı yerlere götürüyor bizi. Ve tabii analitik düşünme. Yani bir tezi anti teziyle birlikte ele alıp buradan bir sentez yapabilme yeteneği oluşturma.

Sonuçta biz akademik gelişmeden kastettiğimiz şeylerin tam tersi anlamında bundan sonra konuşacağız.

Öğrenme, öğretme, araştırma, bilgi, tutum ve davranış değişiklikleri, değişimi entelektüel anlamda geliştirme gibi şeyleri yapamadığımız zaman aslında yaptığı işleri anlamayan bir toplum yaratmış oluyoruz.

Yaptığı işleri anlamayan toplumda basitçe aslında üç grup var diyebiliriz. Bunlardan bir tanesi anlamadığını anlamayanlar. Anlamadığını bilmeyenler. Sayıları da azımsanmayacak kadar çok. Mesela anne tarafından Karadenizliyim, Trabzonluyum. Gittiğimde her zaman köyde böyle insanlarla küçük tartışmalar yaparım, egzersiz gibi. Mesela o kadar açıktır ki anlamadığını bilmediği, kendisinin dışındaki her şeyi suçlar. Yani "Ermeniler şöyledir," der, "Yahudileri böyle yapacaksın," der. Yani din açısından, ırk açısından her türlü şeyi yapar ve hiçbir şey de hissetmez. "Bunun yanlış olduğunu düşünmüyor musun?" mesela derim, "Yoo öyle düşünmüyorum, niye öyle düşünüyüm?" der, "Bunu ırkçılık olarak görmüyor musun?" derim, "Ben zaten ırkçıyım, ne varmış, ırkçı olabilirim, milliyetçiyim vs." Yani böyle bir grup kendi içinde mutludur ama

kendisi dışındaki her şeye düşmandır. Orası toplum için son derece tehlikeli olan bir şey. Çünkü kendisi dışındakini yok etmeye çalışıyor, dolayısıyla bizim bu akademik gelişmeyi ilk okuldan başlayarak üniversite hayatına kadar olan dönemde sağlayamamız aslında toplumun bir kısmında düşman duygular besleyen bir kesimi yaratmamız anlamına geliyor.

Bir kısmı da anlamadığını anlayan, bunu tartışabilen fakat genel geçer koşullar içerisinde yine o yapıya teslim olan kişiler. Sizi anlamaya çalışabilir ama genelde o düşüncesinden vazgeçmez. Ama şöyle yapmak gerekir der, bunu da yapmak gerekir der, daha iyisi yok der, reise oy vereceğiz mecbur başka ne yapacağız der, o alevi der bu bilmem ne der. Şimdi o biraz anlamaya çalışır tartışır ama orada da sonuç kötüdür. Anlamamak her zaman bizi kötü bir noktaya götürür.

Bir kısmı da anlamadığını anlar bunu nasıl anlayabilirim diye tartışmaya çalışır ve kendisini geliştirmeye çalışır. Bizim oradan başlamamız gerekiyor. Onları geliştirmemiz gerekiyor, onların bilgi düzeyini ve benimsedikleri yapıyı artırmamız gerekiyor. Şimdi bu akademik gelişemenin toplumsal bedeli için birinci sırada aslında bilimsel düşünce yerine inançların ön plana çıkmasını örnek olarak verebilirim. Yani deprem olduğunda örneğin; Gölçük'te Marmara depremi olduğunda “donanmadaki komutanlar içki içiyordu, yok işte şuradakiler şöyle yapıyordu” falan gibi... “7.4 yetmedi mi” diye pankart açanlar gibi ya da bir salgın çıktığında, bir hastalık çıktığında bunu bir günah kavramıyla bağdaştırıp bunun üzerinden anlamaya çalışan bir toplum gelişmeye başlıyor. Yani inançlar ön plana çıkıyor, bilimsel bilgi değersiz görülüyor ve ona inanmıyor. Bu birinci konu.

İkinci konu düşmanlık. Bu düşmanlık bazen dalga geçme düzeyinde kalabiliyor bazen çok daha ileri gidebiliyor. Örneğin bu Challenger uzay mekiği düştüğünde ben televizyonda seyrettim bir tarikat şeyhi büyükleriyle sohbet ediyor diyor ki, “Bizim esas şeyhimiz uçarak gitti oradaki cıvataları gevşetti Challenger düştü.” O müritler de gülümseyerek onaylıyorlar. Yani şimdi bu nasıl yaptığını tartışmanın ötesinde bu bir artık düşmanlığın da benimsenmesi anlamına geliyor. Sizden olmayan bir şeyi sizin gibi düşünmeyen bir şeyi yok etmeniz gerekiyor. Neden yaptığının ya da nasıl yaptığının çok büyük önemi yok. Aynı şey evrim teorisi için de geçerli. Bu yapı bizi en çok da teröre götürüyor. Bunun çok ciddi örneklerini görüyoruz.

Yani Taliban Afganistan'da tarihi eserleri balyozla kırarken de bir düşmanlık vardı ama öbür tarafta da gidip insanların kafasını keserken ya da canlı bomba eylemleri yaparken de bir terör vardı. Arada aslında ince bir çizgi var bunu çok kestiremiyoruz. Bu yüzden çok tehlikeli bir şey. Eğer siz bir toplumda bilimsel bilgiyi özümseyen bir yapı oluşturamıyorsanız ve bunun sonucunda da bir düşmanlık geliştiriyorsanız ve bunun sonucunda da hattı bir terör eylemi gerçekleştiriyorsanız bu toplumu yıkan bir şey.

Sonuç olarak bu çerçevede baktığımız zaman akademik bir gelişmenin sağlanamadığı toplumlarda biz düşmanca yapıların artmaya başladığını ve onun da ötesinde toplum içerisinde güven faktörünün giderek azaldığını görüyoruz. Daha önceki konuşmalarda değinildi, bunlar bizi bir

sağlıksız toplum haline getiriyor. Doğrudan öldürmeden öte hastalıklar anlamında da sağlığımız bozuluyor. Çünkü kronik bir stres ortamı ki Türkiye buna bir örnek. Dünyanın en sınırlı ikinci ülkesiyiz, dünyanın en mutlu ülkeleri sıralamasında ilk 100'e giremiyoruz. Bu kadar kronik stres var burada yani barış anlamında, demokrasi anlamında, şiddet anlamında, yoksulluk anlamında baktığımız zaman bu kadar ciddi stres faktörleri Türkiye'de tabii ki erken ölümleri çok artırmış durumda. Kalp ve damar hastalıklarına bağlı ölümler, prematüre doğumlara bağlı erken ölümler, bebek ölümleri de dahil olmak üzere ciddi problemlerimiz var. Ve bu anlamda biz akademik gelişmenin bizim için sağlık açısından önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Güzel bir sözü var Rebecca Solnit'in; "Toplum aslında uyuyan bir devdir onu uyandırmamız lazım." Şimdi bize düşen şey bu. Tabii ki toplumda bir değişim var, o değişim diyalektik olarak, sürekli olarak var olan bir şey. Ama bu değişimi hızlandırabilmek, bu değişimi olumlu yönde özellikle gerçekleştirebilmek için akademiye düşen şey bu bilginin üretimindeki yapıyı, kaliteyi artıracak şekilde genişletmek, yaygınlaştırmak ve toplumda bu bilginin benimsenerek bir davranış değişikliğine dönüşmesini sağlamak olmalı.

Çok teşekkür ediyorum.

Moderatör: Ayşegül Bilen

Bülent hocama biz de çok teşekkür ediyoruz. Sabah 09.00'dan bu saate kadar son derece yoğun bir program oldu. Çok değerli konuşmacılarla devam etti. Hatta bizim umduğumuzun üzerinde bir izleyici kitlesine ulaştık. Çok güzel, çok mutluyuz, çok başarılı oldu sempozyum ama UDEK olarak bizim üzerimize ne düşüyor? Buradan birtakım görevler olarak ayrılmalıyız. O yüzden UDEK'e düşen görevleri Uzmanlık Dernekleri Eşgüdüm Kurulu ikinci başkanı sevgili Özlem Azap'tan dinleyeceğiz.

UDEK'e düşen görevler

Özlem Kurt Azap, UDEK ikinci başkanı

Öncelikle bu programın planlanması ve gerçekleştirilmesi için emek veren Ayşegül ve Osman'a, UDEK Yürütme Kurulumuz adına içten teşekkürlerimi sunuyorum.

UDEK Yürütme Kurulu olarak yeni dönemde temel bilimler, klinik bilimler ve cerrahi bilimlerin alanındaki sorunları farklı boyutlarıyla ele alacak bir planlama yapmamız gerektiği kanaatindeyim. Ayrıca, görüntüleme ve laboratuvar alanlarını da ayrı başlıklar altında incelemek üzere bir iş bölümü gerçekleştirdik. Bu konularda uzmanlık derneklerimizle birlikte çalışmalarımızı sürdüreceğiz.

Bugün dikkat çeken sunumlardan biri Osman'ın paylaştığı YÖK raporuydu. Bu rapor, mezuniyet öncesi ve sonrası tıp eğitimine yansıyan sorunları net bir şekilde ortaya koydu. Bu sorunları, derleyip toparlayarak daha görünür hale getirmek ve hem mezuniyet öncesi hem de sonrası tıp eğitimi için daha iyi bir altyapı oluşturma ihtiyacını gündeme taşımak gerekiyor.

Ana dal ve yan dal uzmanlık alanlarıyla ilgili ciddi sorunları bir kez daha fark ettik. Özellikle yeterlilik sınavlarına ilişkin süreçlerde yaşanan sorunlar, dernekler arası iletişim ve iş birliğini artırmayı gerektiriyor. Bu konuda daha yapıcı bir yaklaşım benimsemeliyiz.

Özlük hakları ve çalışma koşulları gibi konular da gündeme geldi. Mecburi hizmetten emeklilik meselelerine kadar geniş bir yelpazede sorunlar tartışıldı. Bu konuların tümünü UDEK'in çözmesi mümkün olmasa da uzmanlık dernekleriyle koordinasyon içinde, sorunları gruplandırarak ilgili alanlarda görünür hale getirmemiz gerektiğini düşünüyorum.

Yapay zeka konusu, Ümit Hocanın sunumunda etkileyici bir şekilde ele alındı. Bu alanın, derneklerimizin kendi uzmanlık alanlarından yola çıkarak somut katkılar sağlayabileceği bir başlık olduğunu düşünüyorum.

Bir diğer kronik sorun ise asistan karnesi meselesi. Bu konu, Tıpta Uzmanlık Kurulu Müfredat Oluşturma ve Standartları Belirleme Sistemi (TUKMOS) ile bağlantılı. Geçtiğimiz günlerde yapılan TUKMOS toplantısında, alandan kopuk çalışma süreçlerine dair önemli eleştiriler gündeme geldi. TUKMOS üyelerinin alandan gelmesine rağmen, ortaya çıkan ürünlerin gerçek ihtiyaçları karşılamadığını gördük. Bu noktada UDEK olarak uzmanlık dernekleriyle iş birliği içinde daha etkin bir yol haritası oluşturmayı hedefliyoruz.

UDEK'in ilaç ve teknoloji, toplum sağlığı, sürekli tıp eğitimi, etik ve hekimlik uygulamaları gibi farklı alanlarda yedi çalışma grubu bulunuyor. Bugün tartışılan sorunları bu gruplar çerçevesinde sistematik bir şekilde ele almayı planlıyoruz.

Son olarak, genç uzman arkadaşlarımızın bu tür toplantılara katılımını artırmanın yollarını bulmamız gerektiği kanısındayım. Ayrıca, mezuniyet öncesi tıp eğitimiyle ilgili sorunları da daha görünür hale getirmemiz gerekiyor.

Konuşmamı toparlarken, TUKMOS yeterliliklerinin oluşturulmasında yaşanan zorlukları bir kez daha vurgulamak isterim. Bir cerrahın yeterliliklerini gerçekçi bir şekilde belirlemek yerine malpraktisle ilgili süreçlerde bir savunma mekanizması olarak kullanılan listeler, müfredat hazırlığında büyük boşluklar yaratıyor. Bu tür yapısal sorunları çözmek için daha fazla iş birliğine ihtiyaç var.

Sonuç olarak, bugün burada dile getirilen başlıca sorunların, alandaki önemli eksikliklere işaret ettiğini düşünüyorum. Serbest tartışma bölümünde bu konuları daha detaylı ele alabiliriz.

Teşekkür ederim.

Moderatör: Ayşegül Bilen

Çok teşekkürler Özlem, gerçekten üzerimize çok iş düşüyor, hepimize. Ben izninizle salona söz vermeden önce hem bu TUKMOS'la ilgili hem de ilk konuşmacımız Aybike'nin söylediği yan dal sorunlarıyla ilgili bir yan dal eğitici olarak ciddi bir sorun yaşadığımızı biliyorum. Bu yüzden Türk Algoloji Derneği Başkanı Gül Köknel Talu aramızda algolojiye özel belki de genel anlamda yan dallarla ilgili sorunlardan kısaca bize söz edebilir mi, diye kendisine soruyorum.

Gül Köknel Talu:

Çok teşekkür ederim sevgili Ayşegül, çok teşekkür ederim bu olanağı tanıdığımız için. Çok verimli bir toplantı. Gönül isterdi ki hakikaten çok daha fazla kişi katılsaydı. Belki de bunun aynısını idari otoritelerle birlikte yapmak bir adım daha ileriye gitmemize yol açacaktır. Aslında

Özlem hocam çok güzel özetledi benim küçük küçük notlarımı ama yan dal çok sıkıntılı bir süreç. Gerek oluşma sürecinde gerek sürdürme aşamasında hem kurum hem eğitici hem de yan dal uzmanlık öğrencisi için ve sonra yan dal olan kişi için de oldukça sıkıntılı bir süreç.

Nedir en sıkıntısı, eğitim, eğitim, eğitim tabii ki. Eğitimde standardizasyonu çok net sağlamıyoruz. Evet biz küçük bir grubuz görece olarak, daha kontrollüyüz, standardize olabiliyoruz ama kontrol edilemeyecek büyüklükteki protokoller için veya tek ana dal, yan dallar için eğitim standardı oldukça zor oluyor. Bu sadece altyapı, donanıma bağlı değil ne yazık ki eğitici eksikliğine bağlı olarak da zor oluyor. Protokoller ciddi bir sıkıntı bunların da hepsini yeniden gözden geçirmemiz lazım, zaten bu son on beş gündür gündemimizi yoran müfredat süreci belki de protokolleri bir kez daha düşünmemiz gerektiğini, oradaki ince ayarları bir an evvel yapmamız gerektiğini bize söylüyor. Protokollerde yine eğitici sayısı, rotasyon süreleri, altyapı, donanım nasıl olacağı, nasıl akredite olacağı, bunların hepsi halen bir muamma gibi duruyor.

Yine de düşük maliyetli eğitim sırasında ve post-project eğitimlerde hepimiz bir şekilde bu eğitim standardını sağlamaya çalışıyoruz. Çok önemli bir sorunu yan dal uzmanlık öğrencilerimizin daha sonrası hayatlarında mecburi hizmet. Bunun sosyal boyutunu bir kenara kaldırırsak çalışma koşulları hepsini çok zorluyor çünkü öğrendikleri, yapmak istedikleri, hevesli oldukları bir ömür harcayacakları, iki yıl harcayıp bir de üzerine iki yıl mecburi hizmet yapacakları yan dalın gereğini yapamıyorlar. Altyapı yok, donanım yok ama bazen de bunların olmasına büyük engeller var. Orada örümcekleşmiş, kemikleşmiş onlarla bu işlemleri, tedavi seçeneklerini paylaşmak istemeyen kişiler, kurumlar var. Hakikaten mücadelesi ancak hukuki boyutta olan bir süreç. Ne yazık ki bu sıkıntılı süreci yan dal, mecburi hizmetleri bitip gerçek hayatlarına geçtiklerinde büyük şehirlerde de görüyoruz. Kurumlarda kemikleşmiş bir gidişat var. Bunu ne altyapıyı sağlamak için değiştirebiliyor arkadaşlarımız ne de uygulamak için sağlayabiliyor ve olay mahkemelerde sonuçlanıyor. Hiç de birlikte çalışmak isterken yaşamayacağımız bir süreç.

Şimdi gündemimize düşen 30 Nisan 2024 tarihinde askıya alınan taslak müfredatlar. Bu başlı başına bir sorun ama aynı zamanda bütün sorunların da ne kadar büyük olduğunun bir göstergesidir. Belki zamanında alınmış olsaydı belli önlemler bunlar yaşanmayacaktı.

Nedir bu müfredattaki sorunlarımız; ciddi alan ihlalleri ve bu ihlallerle birlikte yetki aşmaları. Bunu ana dallar yan dallarına yaptı. Hakikaten anlamakta güçlük çekiyorum çünkü TUK'un ve YÖK'ün yan dal uzmanlık eğitimi tanımının felsefesiyle tamamen örtüşmeyen, tamamen karşısında olan bir şey bu. Nasıl oldu, niye oldu dediğiniz gibi hepimiz buradayız, hepimiz TUKMOS'un içindeyiz aynı kişilerden oluştu ama böyle gelişti. Hani sanki yukarıdan bir çubuk bütün bunu değiştirdi. Bunu anlayamıyorum, nasıl ana dalın yan dala böyle bir ihlal uyguladığını. Bir yan dalın farklı bir ana dal veya yan daldan bir müfredat parçasını copy-paste olarak bütününe sokması. Bunu da çok zor anlıyorum. Çünkü sizin dört beş yıl eğitiminiz var.

Onları yapagöreceksiniz bir de buradaki iki yıllık eğitimin müfredatını ekleyeceksiniz yani yedi

yılı dört yıla mı sıkıştırırsanız yoksa kendi müfredatınızda bir şeylerden vaz mı geçeceksiniz bunu da anlayamıyorum. Tabii ki tarihi süreçte böyle bir eğiticinin olmadığını gösteriyor. O yüzden oldukça sıkıntılı. Bir de tabii bu müfredat ihlallerinde biz şuranın birazını alalım şimdi iki gibi koyalım ileride gidişata göre bunun düzeyini yavaş yavaş, alıştıra alıştıra artırırız.

Bütün bunlarla savaşmak zorundayız, sizlerden desteğe çok ihtiyacımız var. Çünkü bundan sonra herkes itiraz edecek ama bu itirazların adil, etik, akademik, bilimsel ve gerçekten hastaya yararlı olacak şekilde gerçekleşmesi gerekiyor. Aksi takdirde çok ciddi malpraktis, haddini aşan SGK geri ödemeleri yani ödeyememeleri ile hepimiz karşı karşıya kalacağız.

Çok teşekkür ediyorum.

Moderatör: Ayşegül Bilen

Çok teşekkürler. Herhalde burada UDEK'in yapabileceği şey bu uzlaşi komisyonlarında konunun uzmanı olan kişilerin bir araya gelmesini sağlamak yönünde bir yaptırım kullanması yönünde olabilir diye düşünüyorum.

Moderatör: Osman Elbek

Ben bugünkü sempozyumun en başarılı tarafının programa uymak olduğunu düşünüyorum. Bizim pek başaramadığımız bir şeydi. Bunu öğrenmişiz. Yoğun bir programdı ama ona uymayı başarmışız. 18,00'e kadar zamanımız var. Bu başarıyı bu oturumda da sürdürelim. Serbestir söz. Herkesin bir başkasına da söz imkânı tanıyacak ölçüde konuşabileceğine de inanıyorum. Buyurun.

SERBEST TARTIŞMA

Bülent Tandoğan

Bizim Jinekoloji ve Obstetrik Derneği yeterince katkıda bulunmamış ama ben onun üyesi olarak hem burada bulunmaktan hem de katkıda bulunmaktan gurur duyuyorum ama aynı zamanda da tüm bu son konuşmaların oturumdaki arkadaşlar için de birkaç notum var onları sormak istiyorum.

Bir kere en son bir hocanın bahsettiği gibi müfredatla sanki yetkiler belirleniyormuş gibi bir uygulama var.

Oysa bütün yetkilerin meslek tanımlarının, aslında bütün sağlık alanında, yalnızca uzmanlık alanında değil yetki karmaşası içinde. Kim hangi yetkiye nereye kadar sahip, hangisi diğerinin alanına, yani hemşiresinden doktoruna, fizyoterapistinden psikoloğuna tamamen meslek tanımları üzerinde bir sıkıntı yaşıyor bence sağlık alanında. Bu yan dallarda daha da belirgin.

Bizde mesela ben Zeynep Kamil Perinatoloji'de bulunduğum dönemde biz nereye kadar kadın doğumcu olarak takip edeceğiz, nereden sonra perinatolojiye devredeceğiz sorunu hala daha devam ediyor.

Burada önemli olan sanırım TUKMOS'un ya da yapıldı mı bilmiyorum bu tanımlamaları önce yapması ama yapılmayıp daha kolay bir yol seçelim müfredat üzerinden, işte biz bunun eğitimi aldık bunu yaparız, üzerinden kendi alanlarını belirliyorlar. Fazla bir özerkleşme getiriyor bu aslında bu da sonrasındaki çatışmaya neden oluyor. Bence ilk yapılması gereken şeylerden birisi bu meslek tanımlarının ve sınırlamalarının öncelikle dernekler tarafından netleştirilmesi diye düşünüyorum. Diğer 1933 reformu denen şey aslında Darülfünunun tasfiyesi. Orada ciddi bir tasfiye var ve o dönemde çok tartışılıyor. Hatta bu tasfiyeler nedeniyle intiharlar bile oluyor. Şimdi biz üniversiteyi tekrar düzeltelim derken ya da tekrar bir reform yapalım derken nasıl bir yol izlenecek? Aslında hani başarılı bir reform 1933. Yeni bir devrim hükümetinin, cumhuriyetin kurduğu üniversite açısından başarılı ama birtakım acılarla beraber geliyor.

Biz şimdi yenisini yapalım derken nasıl bir yol izlemeliyiz? Sayı çok arttı. 88 tane okutmanı olan bir üniversite olan üniversite tasfiye ediliyor ve yeniden kuruluyor. Başka öğretim üyeleri de var ama 88 ana bölüm profesör. 200 sayısıyla ancak söylenebilecek şimdi binlerce üniversite çalışmanı var. Nasıl bir üniversite reformu yapılmalı? Yapılmalı mı? Üniversite bu haliyle kalırken mi yapılmalı yoksa yine tasfiyeler olmalı mı? Bunu da yine geniş anlamda bilimsel tasfiye anlamında söylüyorum düşünsel tasfiye değil. Bu tartışmalı bence.

Son olarak da akademik gelişme, yetersizlik, düşman ve terörle bağlantı kurularak anlatıldı ama yani akademik gelişme de bunlara engel oluyor mu tartışılır. ABD ne kadar akademik gelişmesine rağmen kendisini düşman olarak görmüyor bazı ülkeleri. Mesela İsrail akademik gelişmesi çok iyi ama görüyoruz yaptıklarını. Acaba burada akademik gelişme ve demokrasi arasındaki ilişkide akademi hata mı yapıyor bazı konularda. Çok mu kendini geriye çekiyor, ülkemizde

olduğu gibi. Demokrasi ayaklar altında alınırken dünyada ve Türkiye’de akademi nerede? Görevini yerine getiriyor mu? Bunu da tartışmak lazım. Acaba bilim ve akademi kendini biraz önce konuşulan o mikro kozmosa kapatıp her şeye seyirci mi şu anda? Bununla ilgili de düşünceleri merak ediyorum.

Nihat Özaydın, *Farmakoloji*

Konuşmacının sorusuna cevap olarak. Bu Eskişehir’de TÜMA var. Hocalar yapıyor. Türkiye geneli üniversitelerdeki memnuniyet araştırması. Tüm Türkiye genelinde öğrencilere anket gönderiyor. Bugün bahsedilmedi ve akademik memnuniyet, hocalara ulaşma, eğitim öğretim ortamı gibi sorulara cevap istiyor. Ben onu çıkarttım mesela “AA+”lar çok iyi “FF” var çok kötü. 2016 yılında Türkiye’nin üniversitelerinin yüzde 70,7’si “AA” iken 2023 yılında 9,5’u almış. Bu notu Türkiye genelindeki öğrenciler veriyor. “FF” oranı 2016 yılında yüzde 40 iken şimdi yüzde 67 olmuş. Dolayısıyla bu konunun toplamı ve ülke geleceği açısından gündeme gelmesinde fayda var. Bunun vakıf ve devlet ayrımı var, oralara girmeyeceğim. İkincisi sağlık yönünden baktığım zaman akademinin durumu kötü, bu benim problemim.

Burada önemli olan konu bunun toplumsal yansıması nedir? İşte halk sağlığı yönünden güzel başlık vermiş “Toplumsal bedeli” bu konuyu ben şimdi araştırıyorum. Farmakoloji olduğu için Sağlık Bakanlığının reçetelerine baktım bu konuda. Türkiye genelinde üç tane araştırma buldum. Birisi üniversite, araştırma yapan hocalar üniversiteden ve eğitim eksikliğini vurguluyorlar. Reçete analizi yapıyorlar, discussion and conclusions kısmında daha iyi bir eğitime ihtiyaç var diyorlar mesela, birinci saptamam bu.

İkinci saptamam; yine Sağlık Bakanlığının TURSAB diye bir kurumu var. Sayın Sağlık Bakanı’na bağlı. Bu 2021 yılı yayımı. Türkiye’de sağlıklı ömrün kıaldığını söylüyor yani sıfır yaşından itibaren sağlıklı ömür kısalıyor. İkincisi Türkiye İstatistik Enstitüsü’nün yayını var. Hayat eğrilerinde Türkiye’de ömür de kısalıyor. Şimdi biz çok çalışıyoruz, bunu hep dile getiriyoruz ve ömür kısalıyor, burada ayrı tutulması gereken Covid. Etkisi mutlaka var. En son bulduğum 2024 yılı mart ayına ait. Eurostat Statistics Explained, Avrupa İstatistik Derneği’nin Türkiye’ye ait 75 yaş altı kişilerde tedavi edilebilir hastalıklara bağlı standardize ölüm oranı. İlk defa duyduğum bunu “tedavi edilebilir hastalıklara bağlı ölüm oranı” Avrupa Birliği’nin ortalaması yüz binde 93,3, Türkiye’de 164,2. Dolayısıyla burada artık sonuca gidiyorum.

Muayene sayısı on oldu niye? Bir sıkıntı var. En son bulguya göre spekülasyon yapıyorum. Tedavi edilebilir hastalıklarda biz 32 ülke içinde en kötüsü, 8. Sıradayız. Tedavi edilebilir hastalıklarda en kötü 8’deyiz. Sağlıktaki şiddeti de buna bağlıyorum. Vatandaş dertli. Hemşire hanım söyledi “şu anda Türkiye geneli hemşireler bakım hizmetinden tamamen çıktı, sadece tedavi veriyorlar” dedi. Yani oradan da genel bir memnuniyetsizlik var. Dolayısıyla bu konuların da dile getirilmesinde ya da akademinin bu yönden düzelmesinde fayda var. Yani temeli sağlam atmazsan o kişi on dakikada bu işi tam doğru kararı veremiyor, sunumlarda da geçti. Eğitim kalitesi olarak kökü, temeli sağlam atmak gerekir diye düşünüyorum. Son cümlem, hasta bakan bölümler,

hasta bakmayan bölümler. Hasta bakmayan bölümler tıp doktorları dışındakilerin elinde. Onlar geliyorlar cazip. Veteriner hekim, moleküler biyoloji, eczacı. Hasta bakan bölümlerde tıp doktorları çalışıyorlar.

Moderatör: Osman Elbek

Teşekkürler. Bir bilgi eklemesi yapayım, TUIK'in verilerinde gerçekten Covid ile birlikte yaşam süresi tüm dünya ile birlikte azalmıştı ama son yayınladığı 2022 ölüm istatistiklerinde yaşam süresi Türkiye'de yine uzadı. Farkımız şu İspanya'ya, Avrupa'ya göre 5 yıl daha az yaşıyoruz. Şu vurgunuz da haklı yani hastalıklı yaşam süremiz daha uzun. Yani sağlıklı yaşam süremiz daha kısıtlı.

Binnur Önal, Sitopatoloji, TUKMOS Komisyonu Yürütücüsü

Eğitim programları, çekirdek eğitim müfredatlarında belki daha sonra Özlem Azap hocamızla da detaylı konuşurum. Biz bu dönem ÇEP'lerin güncellenmesi döneminde sitopatolojide profesyonellik modülü üzerinde çalıştık, beyin fırtınası, düşünce jimnastiği şeklinde. Dünyada son beş yıldır tartışılan bu EPA aktiviteleri yani mezuniyet eğitim programı sonucunda beklenen yetkinlikler neler olacak? Hani siz de dediniz ya malpraktisten korunma amaçlı değil de toplamında hangi yetkinliklerle, becerilerle mezun olunmalı. Tabii bu Türkiye'de ilk İskender hocamızın dile getirdiği kavramlardı bunlar. İyi hekimlik, iyi insan ve bugünkü sunumunda da bahsetti hani bu dört ana kriterden ben bugünkü sunumlar sırasında da değinildi, tükenmişlik sendromuna da çözüm olabilir mi kısmen diye, o derin sosyo-ekonomik durumların ötesinde. İki adanmışlık, tabii iyi insan, iyi hekim olma, etik değerlerde o temiz kalabilme. Bugün farmakoloji hocamız Mehmet Demirhan'ın da bahsettiği iletişimde hem savunuculuk hem sağlık ekibi arasındaki iletişim, hastalarla iletişimin eğitim sırasında verilmesi. Ama bir de toplum tarafından Ejder hocanın bahsettiği anlaşılma için dernekler olarak gündemlerine nasıl alınabilir, anlaşılma boyutunda.

Mesleki yetkinliklerde tabii malpraktisten korunmanın dışında eğitim sürecinin sonunda hangi yetkinlikler olmalı. Bunları kendi aramızda yazarak, çizerek gündeme aldık.

Teşekkürler.

Huri Özdoğan

Öncelikle çok teşekkürler. Muhteşem bir toplantı. Sabahki oturumda sordum, konuşulmamış diye düşünüyorum ama Türkiye'de ve dünyada artan bilim düşmanlığıyla ilgili konuşmamız gerekir diye düşünüyorum. Kime soracağımı bilemedim ama en azından sözünü geçirmiş oldum.

Moderatör: Osman Elbek

Konuya dokunmuş oldunuz ama bir eksiklik olarak aldık, buna özel olarak çalışmak durumundayız.

Moderatör: Ayşegül Bilen

UDEK içinde de zaten böyle bir çalışma grubu var. Onu da aktif hale getirmeyi planladık.

Moderatör: Osman Elbek

Yeri gelmişken uzmanlık derneklerinin özellikle etik kurulları çok daha etkin olmalı, doğru konuşalım. Her bir uzmanlık alanının sosyal medyada bir popüler figürü var. Aykırı olmak adına bilim dışı şeyleri söylüyorlar. Yani tırnak içerisinde bilim düşmanı da kendi içimizden çıkıyor. O yüzden bu kişilerin hem meslek örgütümüz tarafından hem ilgili uzmanlık derneği tarafından tırnak içerisinde tarihsel kökenimiz bir lonca ise “gel bir konuşalım” ile başlayan ve silsile tarzında o loncada, o mahallede gösterilen, afişe edilen, kınanan ve değer atfedilmeyen bir yapıya ulaşmamız lazım. Bunun için illa siyasi iktidara falan ihtiyacımız yok, bu bizim yapmamız gereken bir iş. Eğer hekimler olarak bu alana bilimsel bir perspektifle bakıyorsak bu sokağı, bu mahalleyi düzeltme görevi önce bize düşüyor diye düşünüyorum.

Şebnem Korur Fincancı

Şimdi biliyorsunuz son bir Yüksek Onur Kurulu kararımıza ifade özgürlüğü diyerek Anayasa Mahkemesi bozma kararı verdi. Türkiye’de bilimin geldiği nokta bu. Çok ciddi bir sorun. Aslında birlikte davranmazsak ve birlikte bu eleştirel süreci yürütemezsek daha da kötü sonuçlarla karşılaşabiliriz. İkincisi; tam da bu özellikle bilim düşmanlığı ve hakikat bükücülüğe dair sağ olsun Ankara’dan Dilek hocamızın da katkı sunduğu bir dezenformasyon çalışma grubumuz var ve bu çalışmalarını yürütüyor, belki UDEK’ten de içinde çalışmak isteyenler olabilir.

Nihat Özaydın

Toplantıya katılım da oldu, sağlık muhabirleri geldi, gazeteciler var bu ana bir konu. Şunu söylediler; “Biz,” dediler, “Üniversitede hocalara ulaşamıyoruz. Arıyoruz telefona çıkmıyorlar. Bunu soracağız teyit almak için çıkmıyor hocalar, ulaşamıyoruz,” dediler.

Haner Direskeneli, *Marmara Tıp Fakültesi İç Hastalıkları*

Uzmanlık tezleriyle ilgili bir şeyler söyleyeceğim. Uzmanlık tezleri genel ana dallarda sürüyor, ama ilginç bir şekilde yan dallardan kalktı.

Ben altı yıl kadar Marmara İç hastalıklarının ana bilim dalı başkanlığını yaptım. 2017’de başladığım zaman elli, altmış asistanımız vardı. Bıraktığımda yüz yirmiydi şu anda yüz elli asistanımız oldu, otuz civarında da öğretim üyemiz var.

Genel bir gözlemim var, gerçekten uzmanlık tezlerinin bizde de en iyi ihtimalle yüzde 10-15’i yayın oluyor. Aslında uzmanlık eğitiminde yayın da, akademik çalışma olması da gerekmiyor. Biliyorsunuz yurt dışında birçok ülkede uzmanlık eğitimi tez olmadan yapılıyor, ABD’de örneğin. Bunun yanlış olduğuna da çok emin değilim, çünkü şöyle bir durum var: asistanlar belli bir aşamada tezden ötürü bir çalışma yapma zorunluluğu duyuyorlar, ama önemli bir kısmının da motivasyonu yok. Bu noktada bir problem başlıyor. Bu kadar çok asistanın, bu kadar çok

bölümde iyi ve nitelikli çalışma yapması Türkiye şartlarında çok da kolay değil. Ben açıkçası son bir-bir buçuk yılına gelmiş olan çocuklara şunu söylüyorum: eğer son altı ayın kaldıysa bir retrospektif dosya taraması yap, zaten yaptığın şey raflarda duracak, etik açıdan bir problem yaratmayacak.

Bu arada şunu da söylemek zorundayım; yaklaşık yirmi yıldır üniversitenin etik kurulu başkanım, özellikle asistan tezlerinde ciddi etik/Bakanlık regülasyon sorunları var. Hem uluslararası, hem de Türkiye'deki yönetmeliklere uygun olmayan örneğin karşılaştırmalı çalışmalar, prospektif çalışmalar, ilaç çalışmaları tamamen SGK'dan karşılanarak yapılmak isteniyor. Ancak hocalar bile konuyu bilmiyor, 'Biz rutinde bu iki ilacı veriyoruz, niye karşılaştırıyoruz?' diyorlar. Hâlbuki Bakanlık Yönetmeliği bu tür çalışmaları çok net 'ilaç araştırması' olarak tanımlıyor ve randomize kontrollü bir çalışmaya benzer ilacın, bütçenin her yönüyle karşılanmasını istiyor. Tartışılacak bir yönü yok, ama benim bunu bu kadar yıl sonra hala öğretim üyelerine bile anlatmam gerekiyor. Çünkü hala yeni öğretim üyeleri, yeni uzmanlar bu konuları bilmeden geliyorlar, her konuyu çalışabileceklerini sanıyor ve asistan tezi olarak vermek istiyorlar.

Bu nedenle ben asistanlara 'nitelikli bir çalışma yapacaksınız bunu en az iki yıl öncesinden planlamanız ve araştırma fonlarına başvurmanız lazım, çünkü altı ay içinde bu çalışma bitmez' diyorum. Bunu demek zorundayım, çünkü tezlerin büyük bir çoğunluğunun kaliteli bir yayına dönüşme şansı yok. Bu kadar tezi desteklemeli miyiz, bilmiyorum. Tabii zorunluluk olarak devam edecek ve eminim birçok öğretim üyesi 'bu çocuklar bu tezleri yapmazlarsa başka çalışma da yapmayacak' diyecekler. Ancak o zaman tezlerin neredeyse birinci yılda planlanması ve sonunda da öğretim üyesinin o asistanla beraber o tezi yazması gerekir. Tezlerin yüzde 90'ı yazılmıyorsa, bu sadece mecburi hizmete giden asistanın sorunu değil, tez hocasının o teze hiçbir değer vermeyişinin ve ilgilenmeyişinin sonucudur diye düşünüyorum.

Raşit Tükel

Haner'in söylediği tez meselesi aslında zaman zaman tartışılmıştır. Yani bunlar çok gerekli mi fakat Haner kendisi de söyledi uzmanlık eğitimi sürecindeki kişiler, asistanlar ya da uzmanlık öğrencileri için bu gerçekten araştırmayı tek başına yapabildikleri, planlayabildikleri bir alan. Orada belki onu kaldırmak yerine nasıl iyileştirebilirizi önümüze koymak gerekiyor. Zaten yönetmelikte biliyorsunuz ikinci senenin bitiminden önce verilmesi gerekiyor o bahsettiğin hazırlığın aslında yapılacağı bir süre tanımlanıyor. Bunun üzerinde durmak, bunu zamanında oluşturmak gerekiyor.

Bir de müfredatla ilgili ifade edildi gerçekten orada şöyle bir sorun var. Birden dörde kadar olan sıralamalarda yetkinlik alanlarında eğer siz onu örneğin iki yaparsanız o zaman orayı bitirdiğiniz zaman onun hakkında bilgi sahibi olmuş oluyorsunuz. Üç yaparsanız ancak başkasının desteğiyle ve daha yapılabilir şeyler oluyor. Dörtte tam yetkinliği tanımlıyor. Bu yetkinliği koymazlarsa bu sefer sınır ihlalleriyle ilgili zor durumda olduklarını düşünüyor dernekler ya da o alanda çalışanlar. Biz TTB-UDEK'de geçmiş dönemde şöyle bir çalışma yapmıştık, aslında çok zordu ve

çok da sıkıntılar yaşandı ama sanırım bu döneme daha çok gerekecek. Uzmanlık alanları uzlaşma kurulu ya da uzlaşma ile ilgili bir çalışma süreci. Örneğin nükleer tıpla radyolojiyi, gastroenterolojiyle genel cerrahi (endoskopi uygulamalarıyla ilgili) yani bu çalışmalara yine ihtiyaç var. Bir sınır ihlallerinin olmaması ya da orada bir uzlaşma sağlanması için herkes kendi alanı üzerinden bir çalışma yürüttüğünde bu gerçekleşmiyor ama birlikte burada TTB-UDEK'in çok önemli bir rolü olabilir bu alanda belki yol almak ya da müfredatlarda gerçekten verilen eğitimin oluşturduğu yetkinliği orada tanımlamak mümkün olabilir ama şu anda gerçekten mümkün değil.

Özlem Azap

Raşit Tükel'in söylediği çalışmaya çok ihtiyaç var daha da giderek artacak gibi görünüyor. UDEK Yürütme Kurulu'nun derneklerle daha yakın bir çalışmasına ihtiyaç olduğunu TUK-MOS toplantısında gördük.

Aslında çarşamba günkü toplantı daha çok bir dertleşmeye döndü ama buna da ihtiyaç olduğu anlaşıldı.

Dediğiniz gibi teknik sayılabilecek bazı konularda küçük gruplar halinde çalışmaya çok ihtiyaç var.

Ama onun dışında bugünkü bu toplantıdan benim edindiğim izlenim mesela; bilim düşmanlığı gibi bir konuyu da böyle sempozyum şeklinde konuşabileceğimiz ya da uzmanlık tezlerinin, bütün dernekleri ya da sağlık alanını ilgilendiren tüm konuları UDEK'te kendi olanakları ölçüsünde ele alıp yüz yüze toplantılar halinde yapılabilir gibi görünüyor. Uzmanlık tezleri de bu konulardan bir tanesi. Uzmanlık tezleri de dernekler birlikte, öğretim üyeleriyle, alandaki katkı verebilecek eğitimcilerle konuşulabilir gibi görünüyor. Burada UDEK'in üzerine düşünler kısmında yine yürütme kurulunda birlikte konuşmak üzere bence bu buluşmaları daha arttırmalıyız, diye düşünüyorum. Tabii önemli olan bunların sonuçları. Biz buradan da mutlaka bir sonuç bildirgesi çıkaracağız. Önümüzdeki dönem UDEK biraz daha bürokratik bir yapı gibi duruyor, hatta kendimiz yürütme kurulu içerisinde konuştuğumuzda acaba UDEK ne işe yarıyor, gibi bir video koysak mı UDEK sayfasına diye konuştuk. Alana maalesef değmiyor UDEK. En azında son dönemlerde değememişti, umarım bundan sonra daha aktif rol alır alanda.

Moderatör: Osman Elbek

Aslında iki yönlü bir gelişmeye ihtiyaç var. Birincisi uzmanlık dernekleri kendi alanlarında bir politika planlarken yalnız olmadıklarını, başka derneklerin de olduğunu ve birlikte hareket etme refleksi, tutumu göstermeleri gerektiğini düşünecek, UDEK bunu kolaylaştıracak. UDEK'le uzmanlık dernekleri arasındaki bağlantı ne kadar güçlü olursa yol almamız kolaylaşacak. Bugün İstanbul Tabip Odası'nda yaptığımız gibi tabip odaları, Türk Tabipleri Birliği bir bütün olarak da uzmanlık alanına baktığı perspektifi de geliştirecek. Onlarla birlikte yol yürümeye ve onlarla birlikte sağlığı dönüştürmeyi, o getirdiği eleştiriyi uzmanlık dernekleri alanıyla, kolaylaştırıcılığıyla onlarla birlikte değiştirmeyi hedefleyecek.

Dilaver Kaya

Teşekkürler. Bende Özlem'in söylediğine katkı anlamında söz almak istedim. Bugün çok şey öğrendim, çok güzel bir oturum oldu. Güzelliği de böyle toplantılara açlığımız. Aslında belki her sene üniversitelerde yapılması gereken böyle bir toplantının TTB bünyesinde yapılıyor olması ayrıca değerli. Bu ortamın, bu alanın neden önemli olduğu açısından özellikle. Sosyal medyadan 5-6 bin kişinin izlemesi de ayrıca önemli. Demek ki bu alanda bir açlık ve ihtiyaç var ve dendiği gibi belli aralarla bu tür toplantıları artırmak lazım.

Mesela bugünkü oturumlardan “geleceğin üniversitesi” başlı başına bir sempozyum olabilir. “Bilim felsefesi ve toplum” bir sempozyum olabilir. Bilimsel araştırma mesela. Bir sürü genç araştırma yapıyor ama ne için araştırma, nerede araştırma? Bir sürü bilgi kirliliği var bu bilgiye nasıl ulaşırsınız, bir proje nasıl hazırlanır? Gibi basit konularda olabilir de pragmatik ama iyi doktor, iyi öğretim üyesi, iyi hoca gibi kavramları oturup, konuşmak, tartışmak bir anda her şeyi çözmemiz gerekmiyor. Ortaya fikir atılması, insanların düşünmesi, bu alanın iyi kullanılması açısından iyi bir şey yaptığımız zaman ses getiriyor işte. Bu açıdan çok güzel oldu ve bu sempozyumlar mutlaka devam ettirilmeli.

H. Ayşen Yavru, *İstanbul Tabip Odası Yönetim Kurulu*

Düzenleme komitesinde de bulunduğum bu gerçekten bence de herkesin fikri olduğu için rahatlıkla söylüyorum verimli ve güzel toplantı için önce kendi adıma sonra İstanbul Tabip Odası Yönetim Kurulu adına özellikle Osman Elbek ve Ayşegül Bilen'e çok teşekkür ediyorum. Daha sonra da tüm katılımcılara, tüm söz alanlara teşekkür ediyorum. Söylenen her cümle gerçekten çok değerli ve kıymetliydi. Ufuk açıcı ve bundan sonra bize ödev olarak çok şey söylendi bence. Hem uzmanlık derneklerine hem UDEK'e hem İstanbul Tabip Odası olarak aldım ben. Umarım bundan sonra da bu şekilde verimli çalışmaya devam ederiz. Tekrar çok teşekkürler.

Moderatör: Ayşegül Bilen

TTB-UDEK olarak ilişkileri sürdüreceğiz ama merkezi İstanbul'da olan derneklerle de İstanbul Tabip Odası üzerinden de bir iletişim kurmanın önemli olduğunu düşünüyorum. Altını çizdiğiniz için teşekkürler.

Bülent Kılıç

Bende yanıt vermek gereği duydum. Bülent bey söylediklerinde haklı. Tabii ki akademik gelişememe bir düşmanlık yaratmakla birlikte düşmanlık için tek bir neden değil, birçok neden sayabiliriz. Toplum içerisindeki bu tip gelişmelerde gelir dağılımındaki eşitsizliklerden tutun da ideolojik yönelimlere kadar birçok faktör toplumda bu tip davranışları tetikliyor. Terside doğru, sadece bir akademik gelişme sağlamak da toplumda doğrudan bir barış ortamı oluşturmuyor. Orada da birçok faktör var. Orada da kapitalist bir ideoloji yaklaşımıyla silah sektörünün işine girmesi çok farklı bir noktaya götürebiliyor bizi.

Einstein atom bombasını bulurken onun Japonya'ya atılacağını tahmin etmemişti belki ama

politikacılar, karar vericiler, gücü elinde bulunduranlar değişik nedenlerle bazen bu iktidar paylaşımları nedeniyle, bazen para ve kar dürtüleriyle bunu yapıyorlar. Bunu bütün alanlarda görüyoruz. Dolayısıyla olay çok faktörlü. Ben sadece akademik gelişememe üzerinden bir yorum yapmaya çalıştım 7-8 dakikalık bir süre içerisinde. Diğer konuşmacılar da değindi aslında farklı bir oturumda belki bu akademik yapının tartışıldığı, üniversitenin tartışıldığı yeni bir bilim tartışmasına dönüşebilir.

Bilim düşmanlığı da aslında toplumdaki gelişmede o düşmanlıktan çok farklı değil. Orada da bilim düşmanlığı var ama orada da tek neden akademik gelişememe değil. Bilim düşmanlığının arkasında da yatan başka faktörle oluyor. Mesela okumuş kesimden insanlar “Biz ilaç firmalarının kar güdülerine teslim olmayacağız, bu suni bir piyasa yaratmaktır ve aşığı satmak amacıyla yapılmaktadır,” diyerek Covid-19 aşısına karşı çıktılar. Veya bazı çevreci gruplar biz doğal yaşamı savunuyoruz ya da bazı felsefi gruplar diyelim biz böyle bir şeyi kabul etmiyoruz diyebildiler. Yani birçok dinamik burada rol oynayabiliyor ama temelde benim kişisel görüşüm bilim düşmanlığında olsun, diğer gruplara karşı düşmanca tavırlar ve ayrımcılık yaklaşımlarında olsun temelde tam bir akademik gelişmenin olmamasından kaynaklanıyor. Burada özellikle entelektüel gelişim önemli onu gerçekleştiremiyoruz. Bu nedir; analitik düşünceye sahip ve neden-sonuç ilişkisini doğru kuran bir kitle yaratmak. Bunu yapamadığımız için toplumda bu gelişmeyi sağlayamadığımız için temelde bunu önemli bir faktör olarak görüyorum. Ama çok boyutlu olduğu içinde bir tek buna bağlayamayız.

Moderatör: Osman Elbek

Ama bu vesileyle bilim insanının hani hem dünyada hem ülkesinde barıştan yana olması dezavantajları grupların ayrımcılığa uğramaması için mücadelesini devam ettirmesinin önemli olduğu aşikâr. Bilimi hakikaten çok açık tartışmak lazım teknik tarafıyla da. Kendi alanımdan söyleyeyim bugün itibarıyla dünyanın önde gelen bütün şirketleri bilim üretmektedir. Bu bir bilim midir şimdi? Tam da toplumsal yarar doğrultusunda bunu tartışmaya ihtiyaç var.

Biz en azından şunu ifade edebiliriz, bu sempozyumu haberler dışında, öğretim üyelerinden, sevgili arkadaşlarımızdan izin alarak sunuları web ortamında paylaşacağız. Bir sempozyum bildirgesini oluşturacağız.

Moderatör: Ayşegül Bilen

Ekstra bir iş üstlenip Osman ile bunu bir kitap haline getirip dokümanete etmeyi istiyoruz. Bu arada asistanlardan katkı olmadığıyla ilgili bir konuşma geçti. İki yerden Türk Toraks Derneği Asistan Grubu ve Ankara Tabip Odası Asistan ve Genç Hekimler grubundan yazılı birer metin geldi. Bunları da sonuç bildirgemize koymamızı istiyorlar.

Salondan başka bir katkı yoksa teşekkür ediyoruz katılımınız için.

Üniversite Sempozyumu

18 MAYIS 2024
İSTANBUL

**İSTANBUL
TABİP ODASI**

**TTB
UDEK**
TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ
UZMANLIK DERNEKLERİ
EŞGÜDÜM KURULU